J. GORUN

OBRAZE ȘI MĂȘTI

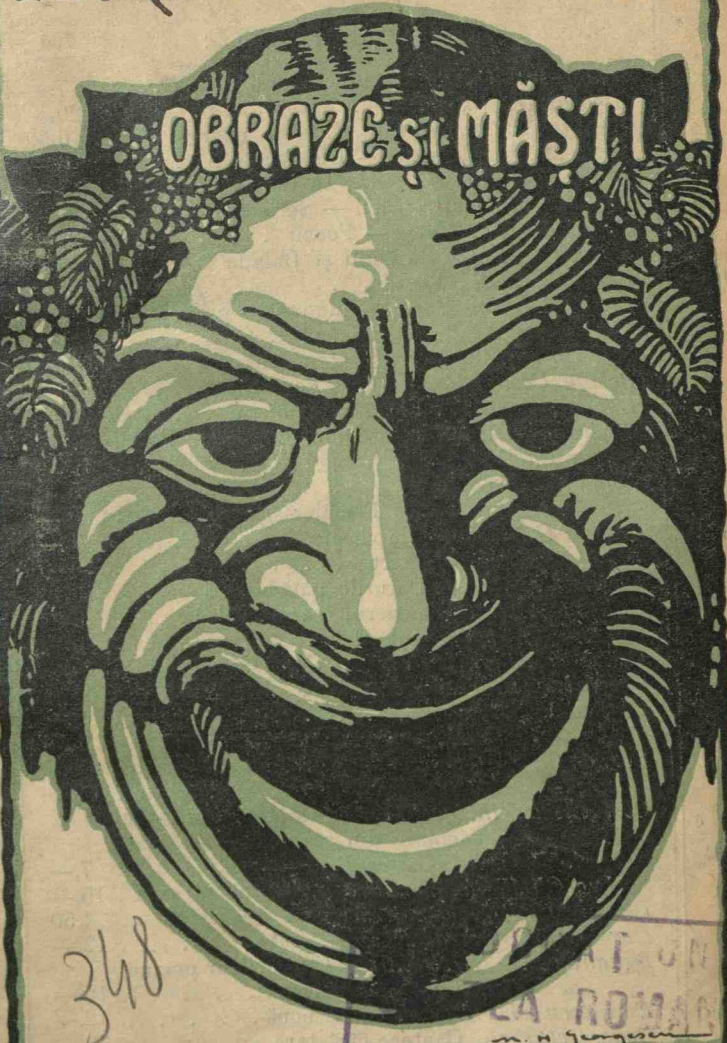

348

EDITURA · CARTEA · ROMÂNEASCĂ · BUCUREȘTI

Prețul Lei 25·—

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ“ S. A.

CĂRŢI APĂRUTE:

	Lei
Ardeleanu C., Pe străzile Iaşului	7,—
Alecsandri V., Poezii	20,—
Băgulescu Gh. căpitan, Zile de energie	6,50
Beza M., Pe drumuri — Din viaţa Aromânilor	6,—
Brătescu-Voineşti I. Al., In lumea dreptăţii	15,—
» In slujba păcii — Scrisori	6,—
Baiulescu M., Extaz — Poezii	3,—
Bârseanu Ion, Rapsodii şi Balade	4,50
Beldiceanu N., Poezii	6,—
Blaga Lucian, Poemele luminii — promiată de Academia Română	4,—
» Pietre pentru templul meu	4,—
Boliac Cezar, Meditaţii şi Poezii	6,—
Bucuţă Emanoil, Florile Inimii	10,—
Castano Ştefan Colonel, Dulci Suspine — Poezii	9,—
Cerna P., Poezii	10 —
Coman Liviu, Poezii	5,—
» Aceloraşi Femei — Poezii	5,—
Coşbuc G., Cântece de vitejie	7,—
» Fire de tort	20 —
Crainic Nichifor, Darurile pământului	10,—
Cunţan Maria, Din caerul vremii, vol. I	6,—
» Idem, vol. II	6,—
Cazaban Al., Intre Frac şi Cojoc	14,—
Ciocârlan I., Traiul nostru	4,50
Cioflec V., Mălurenii	5,—
Coatu Grigore N., Din viaţa ţărănească	1,50
Cornea G., Simfonia morţii — premiată de «Cartea Românească»	14,—
Costăchescu Gh. locot., In umbra steagului — Insemnări din războiu, — premiată de «Cartea Românească»	7,—
Coşbuc Gh., Războiul nostru pentru neatârnare	15,—
Dimiu Dimitrie, Amintirile unui rezervist	4,50
Dumbravă Bucura, Ceasuri sfinte	12,—
Drăghiceanu N. N., 707 zile sub cultur pumnului german	16,—
Eminescu M., Poezii, ediţie nouă	12,—
Goga Octavian, Cântece fără ţară ed. lux	30,—

CEREŢI CATALOGUL CĂRŢILOR „CARTEA ROMÂNEASCĂ“

ION GORUN

41435
Dublet
Biblioteca Liceului „Regina Maria" din capitală
Dn. Cartea Românească - 8 Mai 1

OBRAZE ȘI MĂȘTI

SATIRE SOCIALE ȘI LITERARE

Liceul de fete „Regina Maria" București
BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREȘTI
152332
Doc.

BUCUREȘTI
EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ"
3, BULEVARDUL ACADEMIEI, 3

1956

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" Bucureşti
Cota 41435

B.C.U.-Bucuresti
C152332

8R-7

Tipografia „România Nouă" Th. I. Voinea, Calea Griviţei, 41.

Lumea prin geam

Domnul Burtilă, proprietar de binale şi om politic, — sau vice-versa, ca să păstrăm mai exact succesiunea timpurilor, — împinse a lene farfuria cu cremă de Olanda abia începută şi-şi aprinse, visător, o havană, lăsându-i inelul de hârtie roşie ca să mărturisească despre escelenţa calităţilor ce obişnuieşte. Prin fumul ţigării, omul sătul aruncă priviri piezişe pe la celelalte mese ale restaurantului luxos, ticsit de lume. Nimeni nu-l ia în seamă. Toţi aceştia, preocupaţi fiecare de importanţa proprie, se concentrează, plini de ei înşişi, în atitudini de afectată nepăsare de restul lumii, de tot ce nu este, sau nu va face parte integrantă, în momentul următor, din persoana lor.

Plictisit, consumatorul solitar îşi întoarce ochii spre geamul strălucitor din stânga mesii sale, — devine atent şi priveşte îndelung... Din marginea trotuarului strălucesc până aci doi ochi, din privirea cărora se pot deosebi multe dintr'odată, şi

totuşi nimica hotărât... Două espresii însă pare că se accentuiază, alternând ca luminile schimbătoare ale unui far: lăcomie şi ură.

Apoi, după un nor mai gros de fum scos din havana omului sătul, au dispărut. Licărirea roşietică a felinarului din stradă nu mai desinează de cât siluetele trecătorilor, dintre cari rar câte unul aruncă câte o privire fugară prin geam. Dar iată-i acum, aceiaşi ochi, dincolo, la geamul din faţă. Şi iarăş strălucesc sinistru, şi iarăş din lucirile lor alternând ca luminile schimbătoare ale unui far, se citeşte: ură şi lăcomie.

Scutură domnul Burtilă cenuşa ţigării cu degetul cel mic, oftează de digestie laborioasă, şi reflectează: — Iată un imbecil care desigur invidiază pe toţi nenorociţii aceştia cari se îndoapă aci hrănindu-şi artritismul şi arterioscleroza... Ce închipuire îşi face el despre traiul nostru, al ăstora cari plătim înzecit o satisfacţie de o sută de ori mai de nimica, decât ar putea s'o aibă el însuşi... Cu adevărat, acest om îmi apare aci ca pilda vie a tuturor acelora cari se învârtesc în jurul unei lumi pe care n'o cunosc şi o pizmuiesc,—o pizmuiesc fiindcă n'o cunosc,—căci o privesc numai prin geam,—geam strălucitor şi înşelător, ca toată fantazia, ca toate închipuirile deşarte omeneşti...

Luminile ochilor de afară se schimbară. Era pare-că ar fi înţeles cu deamănuntul gândurile omului dinnăuntru, şi chiar mai mult decât exprimau ele anume; şi răspundea la ele: ironia.

— Da, ziceau ochii cetăţeanului Chiorăilă,— am înţeles, ştiu. E morala pe care ne-o faceţi în cărţile de citire la şcoală, în literatura voastră, în teatrul vostru, în gazetele voastre... Am văzut o sumedenie de pilde d'astea la cinematograf... Mai ieri chiar: O femeie măritată, săracă, ajunge un moment, din întâmplare, în lumea celor cari huzuresc; întoarsă acasă, nu-i mai place viaţa modestă, tihnită şi fericită, visează bogăţie, lux, strălucire... A cunoscut un cavaler elegant în lumea prin care a trecut o clipă. Intâmplarea o face să-l reîntâlnească, — şi iat-o că se lasă sedusă. Îşi părăseşte bărbatul muncitor şi iubitor şi pleacă cu seducătorul: viaţă de plăceri, automobil, Elveţia, Monte-Carlo... Inchipuiţi-vă însă că se sfeteşte cum că elegantul seducător nu era conte de loc, ci pur şi simplu un escroc. Du-l la închisoare, şi aide, femeie nenorocită, pe jos, cu o legăturică în mână, dela Monte-Carlo până acasă. Oboseală, foame, frig, toate suferinţele, — iată, vreţi să ne spuneţi, unde ajunge cel care râvneşte la mai mult decât la viaţa lui simplă, mică, strâmtă şi apăsată... Dar morala nu e asta. Morala, pentru femeia cu pricina, este: Când te laşi sedusă şi fugi dela bărbat cu un conte, trebue să te încredinţezi mai întâi că ai a face într'adevăr cu unul veritabil, — altfel o păţeşti, şi te întorci pe jos de la Monte-Carlo...

Domnul Burtilă zâmbi.

— N'o să ne înţelegem, văd eu bine. Prin geam n'o să ne înţelegem niciodată. Şi eu am văzut la un cinematograf, prin geam, o casieriţă care mi s'a părut ca o zână... Mi se aprinsese călcâiele şi am aşteptat-o până la miezul nopţii... De patru ori am urmărit peripeţiile „suferinţelor unei martire inocente"... La lumina lămpilor de-afară, din această zână nu s'a mai ales decât o mama Pădurii...

Chiorăilă: — Da, prin geam n'o să ne înţelegem. Căci geamul acesta desparte două lumi care n'au şi nu pot avea atingere între ele. Două lumi cu două morale deosebite, morale ce se bat cap în cap şi nu se vor împăca niciodată.

Nouă ne-aţi croit, şi mai peste tot aţi reuşit să ne impuneţi, o morală de sclavi. Cugetări şi preocupări de robi ne stăpânesc: — Fă-ţi datoria! Vezi să nu întârzii dela slujbă! Să-ţi plăteşti darile către Stat, judeţ şi comună! Respect şi supunere superiorilor! — Din bucuriile şi plăcerile vieţii n'avem, în schimb, nimica. Nu ne mai rămâne vreme şi pentru aşa ceva. *Datoria* ne-o ia toată. Cei cari *nu* urmează această morală, aceia, şi numai aceia, dau contingentul conducătorilor...

Burtilă: — Dar şi pe acela al puşcăriilor şi al caselor de nebuni...

Chiorăilă: — Morala voastră: Să faci ce vrei, ce-ţi place; *aceasta să-ţi fie legea*; iar dacă piedici întâmpini în cale, să cauţi să le înfrângi, oricum, cu ori-ce preţ... In marginile legilor de astăzi, şi mai ales în acelea ale aplicării lor, e loc destul,

pentru cine are destulă voință și destulă șiretenie, ca să-și strecoare morala aceasta, și ca să ajungă...

Burtilă:—Atunci de ce n'ai ajunge și tu, tot așa de ușor ca și mine, ca și oricare altu ?

Chiorăilă: — Foarte simplu: Fiindcă ne desparte geamul.

Pe rând și cu încetul v'ați strâns și v'ați adăpostit acolo. Ați făcut, minoritatea care nu urmați după morala *datoriei*, cerc nchis, în care intrarea e foarte grea —iar după intrare... e câte un *ajuns* mai mult, și încolo nimica nu s'a schimbat.

Hei, dragul meu, geamul trebue spart și, din două morale, făcută una singură ; — dar alta!

. . . . . .

Domnul Burtilă, om politic și proprietar de binale, pare că vede bolovani pornindu-se și sfărâmând în țăndări geamul strălucitor din dărătul căruia, acuma, au dispărut ochii cu toate expresiile lor schimbătoare...

Dar nu ; toate sunt la locul lor, — numai oaspeții s'au mai rărit de pe la mese, căci ora e târzie.

— Adică n'ar fi mai bine să deschidem geamul acela, în loc să-l spargem ?... Cine știe ? Poate că și unii și alții am vedea lumile noastre, reciproc, altfel... Și din două am putea să facem atunci cu adevărat una singură..

Acuma, ne plângem și unii și alții. Ne socotim nenorociți noi,—și ei se simt nenorociți... Oare nu s'ar putea, din îmbinarea nenorocirii tuturora, să

se facă mai tolerabilă scurta ospeţie a fiecăruia pe pământul acesta?...

Domnul Burtilă aruncă ţigara ajunsă cu scrumul până la inelul de hârtie roşie, şi se apostrofă el însuşi pe sine:

— Ia fugi d'acolo! Ce e coşmarul acesta de om ce visează deştept?... Am să mă feresc altădată de mâncări prea indigeste şi de vinuri prea tari...

Chipul şi oglinda

Cum poetul Rusalin trecea pe calea Victoriei, o ceată de tineri îl întâmpină şi unul dintr'înşii îi făcu o adâncă reverenţă, scoţându şi pălăria, pe când ceilalţi îl priveau cu diferite expresii de curiozitate sau de admirare pe feţele lor. La câţiva paşi mai încolo, poetul făcu la rândul lui reverenţa, la care îi răspunse ridicând un deget la marginea pălăriei şi privind distrat în altă parte, un domn cu barbete, cu ifos, şi cu joben.

Poetul Rusalin trecu înainte şi se gândi în sinea lui: Iată, mă 'ntâlnii cu doi Rusalini cari nu seamănă nici câtuşi de puţin unul cu altul; unul era acela pe care şi-l închipuia tânărul a cărui cunoştinţă în treacăt o voiu fi făcut nu ştiu când şi nu ştiu unde, şi care, de sigur, după trecerea mea înainte va fi spus, plin de mândrie, tinerilor lui tovarăşi:—Da, ăsta e, el e, Rusalin poetul, marele nostru poet... Şi altul a fost bietul... cum îi mai şi zice?... A! băiatul ăla pe care domnul cu barbete,

un distins politician şi ministeriabil, l-a întâlnit odată, undeva, din întâmplare, într'o redacţie de gazetă a partidului...

Şi-şi mai zise poetul Rusalin: Adică mergând eu aşa înainte pe stradă, întâlni-voiu oare doi oameni, în mintea cărora să se facă despre mine aceeaşi icoană, din clipa în care mutra mea se va oglindi prin ochi în aducerea lor aminte?...

Ce mare voiu fi apărut băeţilor cari au dat peste numele meu întâiu în cărţile de citire ce li s'au pus în mâini din şcoală; şi ca ce *ins* disparent voiu fi licărit în memoria încărcată a politicianului care-şi închipue — se 'nţelege — că grozav am fost măgulit de micul semn de atenţie cu care m'a onorat...

Iată unul care îmi schiţează de departe un salut amical cu mâna. Nu ştiu cum îl chiamă, dar figura mi e cunoscută. E o cunoştinţă de ore târzii de prin localurile de noapte. La rândul lui, probabil, nu-şi mai aduce aminte de numele meu, dar îşi zice: Un băiat chefliu ăsta, şăgalnic, om de petrecere... La care minister o fi lucrând?

Tocmai apropo de minister... Iată un vechiu coleg de pe vremea când eram copişti amândoi în acelaş birou. El a ajuns astăzi şef de secţie — eu tot cu gradul de copist am ieşit odinioară din slujbă. Ia te uită, cu ce aer de compătimire îmi trimite salutul lui: „eu unde şi tu unde?“ parcă îmi zice.

Dar sfios caută să se strecoare elevul dela pen-

sionul la care dau lecţii de nemţeşte. „Uite neamţul“ — citesc în privirea lui furişată şi simt cum tremură la gândul că o să-l găsesc mâine cu lecţia neînvăţată. Ca un călău apar în ochii acestei mici puşlamale care-şi închipue că am fost creiat pe lume pentru plictiseala şi tortura lui...

Salut pe vechiul meu profesor Ţifridi. — Ia te uită neisprăvitu ăsta, îşi zice; am auzit eu că s'a dat la poizele d'alea, — nici nu făgăduia el de altcevaşilea; de milă l-am lăsat să treacă; cap sec! Nici odată n'am putut să-l fac să înţeleagă cum *x* la puterea *zero* e egal cu *1!*..

Iată doctorul pe care l-am consultat pentru palpitaţiile mele. Să nu mai stai nopţile, să nu mai bei, să nu mai fumezi, — mi-a spus... Şi uite cum trage cu ochiul chiorîş la ţigara pe care caut s'o disimulez cu stânga, pe când cu dreapta îmi ridic pălăria... D'abia-mi răspunde la salut. — Incă un client ca mulţi, îşi zice; nu te ascultă, şi pe urmă îţi bagă de vină că nu l-ai căutat bine...

— Salutare, salutare! — Cine-o mai fi şi ăsta? Blană frumoasă ce are! — Pe Mitică l-ai mai văzut? — „Care Mitică?“ — îmi vine să zic; dar răspund: — „Cum de nu? L-am văzut. Bine, sănătos; dar dumneata?“ — Mersi, asemenea. Şi iată-mă şi în amintirea acestuia: prietenul, comun, al lui Mitică (din zece, care-o fi ăla?)...

— Hehe! amicu... Cum o mai duci?... — Mă uit la ăsta; da, îl ştiu. Innălţam smeul, la mahala, împreună. Mai târziu, într'o noapte, rămăsesem pe

drumuri; n'aveam unde să-mi plec capul; l-am întâlnit; el era băiat în prăvălie la un toptangiu; se ducea acasă la stăpân să se culce; „ia-mă şi pe mine" îi zic; — „nu ştiu, sântem mai mulţi băeţi", îmi zice, „da' să vedem, aidem, ne-om împărţi în paturi"... M'am dus; o noapte am dormit acolo, — ş'ar fi trebuit să n'o uit eu; dar n'a uitat-o el!

— Hehe! amicu... Douăzeci de ani au trecut de atunci; ce dracu! Astăzi sunt Rusalin, poetul... Ţi-ai găsit! de unde?... El e teşghetar, înţeleg; poate chiar e la parte. Dar eu? Eu, pentru el, ce sunt?... — Hehe! amicu!...

Mă smulg furios şi dau cu ochii de bunul meu protector care vede în mine de douăzecl de ani pe „tânărul care promite"...—Innainte, înnainte,— îmi spune zâmbetul lui afabil, — şi trece ca o umbră.

— Bre, da prost e îmbrăcat individu ăsta, — se strâmbă unul, împopoţonat, dela dreapta, — pe când altul dela stânga, admirând aerul meu de inspirat trecând prin mulţime cu privirea visătoare, îşi zice: „Ce figură distinsă, în mijlocul acestei mulţimi banale"...

*

Ei, taci! — Şi-or fi zicând toţi oamenii ăştia toate aceste lucruri?...

Cine poate să le ştie toate aşa cum sunt ele anume? dar crede, Rusaline poete, că nimica din

ceea ce este cu adevărat în lume nu cunoaştem, ci pentru noi nu există decât ceeace se resfrânge în eul nostru, din lucrurile din lume.

Nu eşti tu nimica din cele ce ai apărut în mintea celor cu cari te-ai întâlnit astăzi şi nici în a celor cu cari te vei întâlni mâine sau poimâine.

Dar ce eşti atuncea? Ei, asta-i! Par'că de grija acestei probleme n'are să poată dormi lumea la noapte! — Un lucru să ştii, — ca să fii mai indulgent şi pentru judecata altora: nu eşti nici aceea ce însuţi îţi închipueşti că eşti, poete Rusaline!

ȚIGANUL

Picurau straşinile amarnic, de par'că amintirea straşnicului viscol ce induraseră le-ar fi stors, acuma, lacrămile uşurătoare venind după încordarea unor aspre încercări. Picurau pătând paltoanele şi pocnind în pălării ca şi când cineva ar fi aruncat din înălțime cu pietricele. Se feriau trecătorii, plictisiți, puşi în dilemă între această răpăială sâcâitoare de sus şi între nevoia de a bălăcări în mocirla de jos, dela marginea trotuarului.

Şi era şi unul care nu se feria. Sta acolo, sub straşina dela colțul stradei, primind cu o blajină indulgență picurarea ce din când în când îl turbura din visarea în care stătea cufundat. Fața-i brună aproape zâmbia; îşi răsucea, cu un gest mai mult schițat, mustața neagră, cu fire argintii lăsate în voia lor, iar ochii mari, negrii, priviau oarecum sfioşi, vagi în vagul mişuelii de pe stradă.

Din colțul celălalt, poetul Rusalin îl vede, se mai

uită odată, — se hotărăşte. In mijlocul stradei sergentul ridică bastonul alb, şi ca şi sub protecţia acestui simbol al autorităţii, pletosul trece grăbit, se opreşte înaintea visătorului:

— Tu erai, mă ţigane? Când ai venit? Că nu te-am mai văzut de nu ţin minte...

Jenat puţin, celălalt arată şirul de dinţi caracteristici, podoaba rasei.

— Adevărat; viu cam rar prin ţară... Când mă mână dorul şi nu mai pot să rabd...

— Viu rar, — şi prinse braţul poetului; — dar vezi, mai la urma urmelor, ţi se urăşte şi cu străinătatea. Acolo, ori pe unde mă duc, şi se întâmplă de mă întâlneşte aşa în drum unul care m'a cunoscut mai de mult, vine la mine zâmbitor, îmi întinde mâna şi-mi zice: — „Iarăşi pe la noi maestre? De mult nu te-am mai văzut... Când o să avem fericirea să te ascultăm?..." Aşa că, tot auzind astfel, e o adevărată plăcere, când viu să mă mai îmbăt de aerul acesta al copilăriei mele, să întâlnesc pe câte unul care să-mi strige de departe: — „Ce mai faci tu, măi ţigane? Când venişi, cioară? La ce cârciumă cânţi tu acuma, mă?..."

Vioristul lăsă braţul poetului:

— Apoi iacă o să-ţi spun: Fac bine şi nu cânt la nici-o cârciumă. Am venit ca să mă mai întâlnesc cu prieteni...

Şi din privire îi vorbia iarăş aceeaş iertătoare înţelegere a lucrurilor cari sunt aşa, fiindcă nu stă în puterea noastră să le schimbăm. Acuma Rusalin

îl prinse peste mijloc şi îl purtă agale pe stradă înainte.

— Totuşi te poţi numi fericit tu. Umbli prin toată lumea. Hoinăreşti. Cânţi. Femei frumoase, domni, aminteri aroganţi, cască gura la tine... Aci la noi, e numai aroganţa; dar înţelegerea lipseşte...

— Ba înţelegerea cred că e tot cam aceea; numai în felul d'a o arăta e deosebirea... Cei mai mulţi dintre cei de aiurea arată mai puţin decât pricep, — aicea, dimpotrivá, arată mai fiecare mai mult decât pricepe... Ai noştri sunt mai espansivi, atâta e totul... Dar acuma, eu nu mă mai sinchisesc de toate astea...

— Cum, maistre, preţuirea cuvenită artistului nu te mai mişcă?

— De ce să-ţi spun da sau nu? Dacă ţi-aş spune adevărul, mai privi neîncrezător. Şi ai socoti că totuşi nu se poate ca ţiganul să nu se simtă măgulit în sine, când însfârşit îl înalţi şi tu la rang de „maistru..." Uite, mai bine o să-ţi povestesc altceva.

„De aicea de unde am ajuns acuma, zăreşti colţul unei strade: e strada Sfinţilor... Trebue să ştii şi tu, din copilăria ta, ce poate să spună cuiva aşa o stradă strâmbă, o casă dărăpănată, alături de cari atâta altă lume trece nepăsătoare... Câtă duioşie nu e în stare să reverse în sufletul tău o urâţenie ca aceasta, dela care alţii poate întorc capul cu desgust... Iată, e ceeace mă atrage cu

mai multă putere de prin depărtările prin cari rătăcesc de obiceiu.

„Se trezeşte uneori în mine amintirea unei cafenele întunecoase, cu pereţii afumaţi, unde se adunau odinioară la sfat artiştii... „adevăraţii parizieni“, —adică aceia cari cu adevărat, cu ştiinţa şi mărturia tuturora, cântaseră, odată măcar, la Paris... Aceia ştiau multe, şi când se porniau pe povestiri, cu ochii înfriguraţi, îndemnându-şi şi aţâţându-şi unii altora fantazia, nu mai băgau în seamă pe micul puradeu care se furişa undeva într'un colţ, pe după o bancă, încremenit locului, cu ochii mai căscaţi decât gura, şi cù gura mai atentă de cât ochii... Acolo am sorbit toate istorioarele şi povestirile de glorii... ţigăneşti,— acolo mi-a crescut mare ambiţia, dorul de mărire, de întrecere a tuturor „adevăraţilor parizieni“,—ba încă şi a celor cu adevărat adevăraţi...

„Când, în mahalaua depărtată, prindeam apoi vioara şi arcuşul, mi se păreau ca o armă, ca o spadă vrăjită, în mânile unui cuceritor al lumii...

„Imi sună şi acuma în urechi exerciţiile disperate ale bietului Manolache, un găligan din vecini care îşi pusese în gând să ajungă cu orice preţ artist în naiu... Toată ziua, până noaptea târziu, se lupta cu aceleaşi note cari, atâta puteai să cunoşti, pretindeau să reconstituiască o arie la modă pe-atuncea: „*Suspine crude pieptu-mi zdrobeşte*“... Ţipa şi se tânguia naiul chinuit, crud, suspină cu întreruperi unde nu trebuiau şi cu precipitare unde

C 152332

scria un mers mai domol,— ar pieptul lui Manolache se sdrobia de silință multă și de neisbutire... Astăzi cântă și el pe undeva printr'o cârciumă; — ce nu se poate face cu stăruință?... Dar eu, când treceam arcușul peste coarde, mă simțiam ridicat în slăvi, — și piuitul naiului lui Manolache îmi suna din depărtare, ca repetate isbucniri ale unui curcan mânios pe cineva care-l îngână.

„Nopțile apoi, când nici n'aveam voie să mai cânt și nici pe „parizieni" nu mai puteam să-i ascult,—mi se umpleau de icoane strălucitoare. Mă vedeam pe o estradă înaltă, conducând orhestra, țintă a mii de priviri și obiect a valuri de admirație; iar din toate privirile și din întreaga admirație deosebiam... da, ai înțeles: pe contesa, pe prințesa...

„Istoria lăutarului ungur care furase mințile acelei dame din lumea mare, nu era cea care mă mișcase mai puțin, din câte auzisem dela taifasurile „adevăraților parizieni". Și cum câte unul, privind galeș prin fumul de țigară și prin aburul de cafea ce se ridica, părea a chema admirarea tuturor celor de față și a celor absenți asupra frumuseților robite talentului amețitor al lăutarului, — eu le vedeam ca nimenea altul, și îmi juram că o astfel de cucerire trebuia să fac și eu odată...

„Aș! Astea sunt așa, prostii, închipuiri... Rigo, — o întâmplare; crezi că în tot momentul și pe toate cărările rătăcesc princese amorezate?

„Nebunie totul; și dorul și lăcomia aceea de

slavă, sminteală goală. Nu e mă, nu e nimica altceva, decât încântarea ta singură de cântecul tău.

„Mai de mult mă uitam şi eu în mulţime, — acuma nu-mi mai stătea gândul la prinţese,— dar mă gândiam la impresia pe care pot s'o fac asupra vreunui suflet mai simţitor... Iar dacă mă uitam mai bine, ce vedeam? Cântecul meu cel vesel nu plăcea unuia, cântecul meu cel trist altuia.. Mulţămirea are puţine semne esterioare, — nemulţămirea le are pe toate.. Ce sunt eu vinovat, dacă cutare domn e în dispoziţii vesele sau cutare altul în dispoziţii triste? Şi cum am să-i mulţămesc, în acelaş timp, pe amândoi?... Unul are să-mi facă semn, dela masa lui, s'o iau mai pe săltăreţe cu arcuşul,—iar celălalt, de partea cealaltă, îmi face, cu mâna, semn de valuri alinate. — Ii mulţămesc pe rând, — zic eu; adevărul e, că pe rând îi nemulţămesc.

„Ce să stai, amice Rusaline, să te iei după toţi ăştia? Ori, după cine ştie ce alte visuri comedioase şi imposibile?— Ştii să cânţi? cântă. Asta e totul, şi nimic mai departe.

„Să nu faci ca bietul Manolache, care par'că-l aud şi acuma cum cadenţează din naiu notele trilurilor,—s'o dai dracului de treabă dacă n'o pricepi; dar nici, dac'o pricepi, să n'aştepţi altceva, decât ceeace poate să-ţi aducă dela sine,— şi mai ales decât toate, — iar o s'o mai spun — mulţămirea ta cu tine însuţi şi cu cântecul tău.

....„Ei, iată c'am trecut de strada Sfinţilor; destulă vorbărie. Mai era nevoie de ea, ce zici, poete Rusaline?...“

Poetul se opri, îşi scoase pălăria şi se depărtă cu nehotărâre:

— Cine ştie?...

File albe

Sunt oameni cari când te întâlnesc din întâmplare undeva, pe stradă, la cafenea sau în alte locuri mai mult sau mai puţin frecventabile, nu lipsesc să te asigure că: uite, tocmai în momentul acela se gândeau la tine, şi vezi, domnule, cum de este un mister de telepatie ceva, ca o imagine ce peste un moment are să-ţi răsară aevea ochilor, să-ţi fulgere cu o clipă mai nainte clar-prevestitoare în inconştient, subconştient, paraconştient, metaconştient sau etcetera! — Acest lucru poate să fie cu adevărat aşa; — în tot cazul o asemenea asigurare furnizează dela început o intrare în materie de conversaţie mai puţin banală şi plictisitoare decât obişnuitele: a! bonjur, salutare, ce mai faci de nu te mai vezi? dar ştii că te-ai îngrăşat? ori: ce-ai slăbit aşa, dragă? — Sunt alţii, sau tot aceia, cărora nu li se poate - tâmpla nimica, în bine sau în rău, fără ca numai

decât să-şi spună şi să-ţi spună: Apoi fireşte, bineînţeles, eram sigur, mă aşteptam eu la asta, chiar adineauri îmi ziceam... Şi acest extraordinar simţ de prevestire care n'are decât cusurul că nu se manifestă niciodată cu anticipaţie, se exercită cu aceeaş siguranţă nu numai asupra întâmplărilor de ordine personală ci şi mai ales! asupra evenimentelor mondiale, a fenomenelor cosmice, a capriciilor atmosferice, meteorologice, ş'aşa mai departe.

De unde provin şi unde rezidează aceste facultăţi misterioase şi vrednice de pismuit — într'un al şaselea simţ, în puterea de percepere a dimensiunii a patra, în materia cenuşie de sub ţeastă sau în bătăturile de sub pingelele ghetelor, — sunt chestiuni pentru abordarea cărora, din nenorocire, sau să zic mai bine spre norocul cititorului, trebue să mărturisesc că-mi lipseşte orice pregătire. Dar ceeace vreau să spun, e că eu sunt tocmai antipodul acelor oameni de cari vorbesc. Nu pot să întâlnesc pe nimeni fără să recunosc că nu mă aşteptam să-l văd tocmai atunci — nici, sau cu atât mai puţin, dacă i-am dat sau mi-a dat o întâlnire, — şi nu mi se întâmplă niciodată nimica *pe aşteptate*. Cât pentru evenimentele mondiale, etc., ele păstrează pentru mine întotdeauna farmecul noutăţii nebănuite, — şi nu ştiu până acuma ca aceasta să fi dăunat ceva sănătăţii mele.

Deci, trecând mai deunăzi pela colţul unei strade singuratice, eram departe ca cerul de pământ, sau

ca cinstea de negustorul de alimente dela care mă aprovizionasem, să mă gândesc la prietenul meu de odinioară, poetul, prozatorul, criticul și dramaturgul Maxenţiu Omnibus, — şi cu atât mai puţin mă aşteptam să-l întâlnesc, cu cât îl ştiam de ani de zile mort, îngropat şi uitat. Dar, cine a fost acela care a spus că, din ceeace ne închipuim *a ştî* noi oamenii, nici a zecea parte nu ştim prin propria noastră intuiţie, ci *credem* pur şi simplu ceea ce am auzit dela alţii? Va fi fost un zvon de acelea, pe cari unii sunt gata să jure cu mâna pe cruce, deşi dacă ar sta să-şi examineze conştiinţa, n'ar găsi la temelia încredinţării lor decât pe prea şubredul şi adesea înşelătorul: „aşa mi s'a spus, aşa sunt eu informat", sau fie chiar: „toată lumea vorbeşte".

— Poate că toată lumea să nu vorbească aşa, sau se poate chiar ca şi acea „toată lumea" să se înşele, — mi-am zis aşadar în momentul când am dat cu ochii de figura de stafie a vechiului meu amic şi confrate Omnibus. Fără şovăire, l'am întâmpinat cu mâna întinsă:

— Măi, îi zic, natura de sigur n'ar fi fost în stare, cât e ea de meşteră, să nimerească două nasuri la fel cu al tău. Haide, nu te mai preface: nu eşti stafie, eşti cu adevărat bunul meu prieten Maxenţiu, în carne şi în oase.

— Mai mult în oase decât în carne, îmi răspunse el cu o voce cavernoasă, ca şi de pe un alt tărâm. Sunt adică tot eu, şi cu toate astea nu

mai sunt eu. Am auzit, ca şi tine, că aş fi murit acum câţiva ani, — dar ştiu acest lucru tot numai aşa din svon public; nu m'am văzut murind cu ochii mei şi nu-mi aduc aminte să fi fost faţă la înmormântarea mea; cu toate acestea poate să fie şi ceva adevărat din cele ce spune lumea; şi fiindcă ne-am întâlnit şi m'ai recunoscut, o să-ţi explic aceasta, aşa cum obişnuiam şi mai de mult, la un pahar de vin şi la o ţigară de tutun.

*

— Vezi, îmi zise când ne instalarăm într'un colţ de cârciumă pustie, — nici vinul, nici ţigara nu mai sunt acele cari au fost; au murit, şi cu toate astea într'un fel, într'un *alt* fel, o să zici tu — trăiesc şi astăzi şi au să trăiască şi mâine, într'un fel sau altul. Dacă o să-ţi spun că totul se schimbă în lume, o să-ţi spun o banalitate: asta o ştie lumea de când e lume. Dar ceeace n'a ştiut nici odată şi nu ştie nici astăzi, e *ce* anume se schimbă. Voi toţi credeţi, de pildă, că ceeace e statornic, e intrinsecul, fondul, — sufletul, să zicem, la om, — şi că schimbătoare sunt numai formele. Eroare. Formele sunt schimbătoare numai la aparenţă, — în totalitatea lor ele rămân aceleaşi, — iar ceeace se schimbă în realitate, e numai intrinsecul, fondul, — la om sufletul. Pe mine care mă vezi, mă vezi tot aşa cum am fost, — în sinea mea eu sunt un altul; şi acest lucru dacă-l vei adânci, îl vei găsi

și-l vei constata în tot universul, la toate lucrurile, însufleţite sau neînsufleţite.

Nu puteam să fiu atât de indiscret ca să întreb aşa de-a dreptul pe amicul meu Maxenţiu Omnibus din ce balamuc a scăpat, — pe de altă parte ştiu şi eu ca toată lumea că nu e bine să contrazici pe ţâcniţi; de aceea încercai să observ numai cu timiditate:

— Bine, dar oricum, noi vedem că formele...

Mă întrerupse cu un hohot.

— Formele! Da, înţeleg ce vrei să zici. Dar tocmai aicea e eroarea, iluzia bietei cugetări omeneşti imperfecte. Ea nu-şi dă seama, că toate formele se pot reduce la una singură — şi că ceeace nu se poate reduce, nu se poate unifica, e numai închipuirea ce unul sau altul îşi face despre ele. De pildă: pe mine reflexiunea m'a adus în multe privinţe la un rezultat ce o să ţi se pară la întâia vedere surprinzător, straniu, dar după ce te vei gândi şi tu ca mine, nu mă îndoiesc că-l vei găsi profund, logic, în ordinea adevărurilor definitive, imutabil statornicite.

Tuşi şi continuă:

— Am început, cum era firesc, cu profesiunea mea, cu literatura. Ca şi tine, ca şi ăla, ca şi „toţi cari ţin un condei în mână", cunoşteam toată hărţuiala de secole dintre diferite „şcoale" şi „maniere" — nu ţi le mai numesc — şi m'am bălăbănit şi eu printre războinicii *formelor*, jurând în esclusivitatea superiorităţii când a uneia, când a

alteia. Ei bine, astăzi am reuşit să descopăr în-sfârşit perfecţiunea perfecţiunilor, care se întemeiază pe unificarea, pe concentrarea tuturor şcoalelor, manierelor, formelor, într'una singură, ideală, atotîmbrăţişetoare şi imutabilă. Iată:

Scoase din buzunarul dinăuntru al hainei un pachet având toată aparenţa unui voluminos manuscris. Eram prins, şi nu-mi rămânea decât să invoc în gând ajutorul mizericordios al zeiţelor Răbdărei şi Resemnărei; — când, desfăcând pachetul, mă găsii în faţa unui teanc de file albe.

Respirai uşurat, — dar numai pe jumătate, căci dacă grafomania de care mă temeam, nu era, cum puteam să văd, meteahna amicului meu, se putea, Doamne fereşte, să fie atins de vr'o alta, poate şi mai primejdioasă.

— Nu pricepi, îmi zise după ce se delectă câtva timp zâmbind la nehotărârea mea de a găsi cuvintele cu cari să-mi fac datoria amicală de a-i preamări opera; — „cu toate acestea e foarte simplu: Filele acestea conţin tot, — tot ce vrei, tot ce vre . , şi tot ce vrea orişicare altul. E forma unică, în care-şi poate găsi deliciul, toată varietatea veşnic schimbătorului intelect, al tău, al orişicăruia. Şi atunci n'o să-mi spui nici tu, şi n'o să-mi spună nimenea, că nu vă găsiţi aci în faţa celei mai desăvârşite capod'opere pe care sunteţi în stare să v'o imaginaţi. V'aţi micşora pe voi înşivă şi aceasta n'o face niciun om pe lume de bună voia lui. Şi vă veţi simţi cu atât mai înălţaţi

sufleteşte, cu cât nu veţi putea găsi acestei opere nici un cusur...

— Ideea e minunată, zisei restituindu-i „manuscrisul“; — cu atât mai mult, cu cât „maniera“ aceasta e de o simplitate ideală, — nu cere nici o bătaie de cap.

— E oul lui Columb. Ca toate ideile geniale, e simplă — dar trebuia găsită.

Strânse filele şi urmă:

— Şi să nu crezi că m'am oprit aci: am mers şi mai departe: acasă am un gramofon, la care pun să se învârtească plăci netede neimprimate; e foarte liniştitor pentru vecini, şi nici amicii cari vin la mine să asculte muzică, n'au decât să stea înaintea gramofonului care se învârteşte, şi să-şi imagineze cele mai suave melodii, fiecare după gustul lui; niciunul nu opreşte placa ce nu-i place în mijlocul cântecului ca să pună alta, niciun *cuic* nu strică armonia care curge desăvârşită, neturburată, pentru fiecare în parte şi pentru toţi împreună.

„Sistemul, cum vezi, se poate aplica la orişicare artă. O pânză albă sau cenuşie întinsă pe un şevalet, poate sta gata oricând să resfrângă, cui doreşte, cele mai sublime tablouri, şi nu se mâsgăleşte niciodată. Dar sculptura? S'a zis: iată un bloc de marmură, n'ai decât să scoţi din el părţile de prisos, şi statua e gata. Dar de ce să le scoată dalta, mai adesea nedibace, a sculptorului,

şi nu imaginaţia pururea infailibîlă a oricărui amator?

. . . . . .

N'am putut scăpa de amicul meu Maxenţiu Omnibus, decât după promisiunea solemn repetată cu jurământ, că voiu face tot ce îmi va sta prin putinţă, ca să popularizez geniala lui idee printre literatorii şi artiştii în căutarea de maniere noui, inedite, epatante, — dispreţuitori de căi bătute şi de idei ruginite, de forme învechite şi de frumuseţi mucegăite.

N'aş dori, totuşi, să-l mai întâlnesc, căci mă tem că o să mă întrebe — despre rezultat.

Cismarul şi criticul său

Mai de mult, în Ciupercenii-de-vale, oameni umblau mai mult sau mai puţin încălţaţi. Unii purtau cisme, alţii bocanci, pantofi, ghete de diferite calităţi, forme şi tăietură, — cei mai mulţi opinci. Consideraţia de care se bucurau, în lumea socială ca şi în cea politică, era şi ea în raport cu încălţămintea ce purtau. Niciodată primarul comunei nu şi-ar fi putut închipui un consilier încălţat altfel decât cu ghete cu nasturi, şi odată unul a şi fost dat afară din consiliu, şi chiar din partid, numai fiindcă purta ghete cu elastic, ceeace dovedeşte o mentalitate inferioară şi o educaţiune mediocră. Primarul însuşi nu trăgea în picioare decât ghete cu şireturi, negre iarna şi galbene vara, ceea ce-l deosebia de administraţii săi mai mult chiar, şi mai sigur, decât semnele numeroaselor decoraţii ce-i înfloreau la butoniera redingotei.

Erau pe atunci destui cismari în comună şi toţi îşi vedeau de treabă. Erau şi cârpaci printre dânşii,

nu-i vorbă, — dar trebuesc şi de aceştia pentru lumea mai sărăcuţă, care nici nu ştie preţui, chiar dacă ar putea să-şi plătească, o încălţăminte mai fină şi mai artistic croită. Se confecţiona, dè, marfă nu numai pentru toate pungile, dar şi pentru toate gusturile; şi toată lumea era mulţămită; şi nimeni nu se gândea că lucrurile puteau să se schimbe şi să şi iasă din această a lor bună şi firească rânduială.

Iată însă că într'una din zile i se urăşte unuia dintre cismari cu meşteşugul; — poate unde nu prea-i mergea negoţul, nefiind destul de meşter la potriveala măsurii. Odată numai ce-şi aruncă cât colo uneltele meseriei, desbracă şorţul, îşi potriveşte la loc mânecile sufulcate, dă cu piciorul în scăunelul cu trei picioare, îmbracă haina, îşi pune pălăria, ia bastonul şi o porneşte raita pe uliţă.

Merge el aşa, până ce dă de o altă cismărie. Înăuntru meşterul asuda de mama focului, ridicând într'una mâinile în sus, caşi când ar fi chemat cerul mărturie trudei sale. — Haha! isbucneşte deodată cel de-afară, sgâindu-se pe uşa deschisă; ia uită-te cum a croit-o de strâmb! N'o mai coase aşa, dă-o dracului, că ne compromiţi meşteşugul!... Şi nu vezi că ai făcut una mai mică şi alta mai mare?... Pe urmă mai umbli şi cu şoalda; calapodul l-ai şterpelit; jumătate talpa e de mucava... Am să te denunţ opiniei publice...

Cismarul stete o clipă locului din cusut, dete să pună mâna pe ceva, dar criticul o sbughi mai de-

parte, — şi iată-l acuma înaintea altei cismării, amănunţind şi aci câte cusururi toate, pe cari numai el le vedea, ori îşi da aerul că le vede. — Şi aşa din loc în loc, isgonit de colo şi întorcându-se dincoace, iată că nu mai aveau pace şi linişte meşterii de gura celuia.

La început îi îmblăteau fălcile cam de unul singur, dar apoi lumea, curioasă de tot ce-i gălăgie, ocară sau sfadă, a început a se aduna în jurul lui şi a sta martoră la sâcâelile cu cari aţâţa pe meşterii ce urmau să-şi vadă de treabă. Şi cum tot mai mult îl făcea haz şi-i era aminteri mulţămitoare, răsplătindu- pentru petrecanie, ce s'a gândit dela o vreme un alt cismar? — Ştii că e mai uşor meştesugul ăstuia? Hai şi l-oi încerca şi eu. Până când să tot asud ici pe scăunel, cu firul şi cu ciocanul, şi să mai stau şi sub ploaia ocărilor măscăriciului ăstuia?...

Apoi să-l fi văzut pe urmă pe ăstălalt, că l-a lăsat hăt departe pe cel dintâi. Ucenicul adesea îşi întrece dascălul, dar apoi nu puţin l-a îmboldit şi necazul pe care l-a strâns, câtă vreme trebuise să tot asculte la ăla şi să tacă. Acu îşi răsbuna şi dânsul — asupra altora.

N'a trecut mult, şi după acest al doilea s'a mai îndemnat şi un al treilea. Apoi tot aşa, încetul cu încetul, Ciupercenii-de-vale s'au golit de meşteri şi s'au umplut de critici.

Rar acuma cismar care să-şi mai vadă de treabă. In schimb, de critică s'au apucat şi cei ce toată

viaţa lor habar n'au avut de cismărie. Ei mai ales fură cei ce n'au mai voit să se împace cu formele vechi: — La ce foioseşte călcâiul la gheată? Şi carâmbul la cismă?... Şi mai la urmă chiar talpa? Mai înţelegi talpă la opincă, fiindcă opinca e talpa ţării, dar la ghetele cu bizeţ?... Şi de ce oare nu s'ar pune şi la pantofi carâmbi? Cuiele să se bată pe din afară, şi bocancii să fie scobiţi la degete! Şireturile să se încheie la o parte, iar nasturii sub picior! — „Forme noui!“ cu un cuvânt, — „forme noui“, aceasta să fie de-aci înainte lozinca cismăriei.

Criticii-cismari, mai bătrâni, zâmbeau la zelul agiamiilor. Ei o luau bătrâneşte, mai pe de departe; scriau tratate despre cismărie; de pildă:

„Ne propunem ca în acest studiu, relativ la evoluţiunea cismăriei, sa arătăm fazele prin cari a trecut această artă dificilă, din cele mai vechi timpuri şi până în zilele noastre. — Şi mai întâi o întrebare: Ce scop are arta cismăriei? Ea urmăreşte încălţarea oamenilor prin confecţionarea în anumite feluri a pieilor tăbăcite. Cari sunt aceste feluri, şi câte varietăţi de piei tăbăcite pot să existe, — iată care va fi obiectul primelor noastre cercetări“...

Opere foarte savante, mult premiate şi puţin citite, au început a se scrie pe astfel de teme. Ba s'a întemeiat şi o mare Academie de cismărie, care prezinta această originală particularitate, că nu făcea parte dintr'ânsa niciun cismar.

Totul, astfel, începuse să concureze în Ciupercenii-de-vale ca arta cismăriei să nu mai aibă nici un mister pentru nimenea, — ceeace, fireşte, avea drept urmare ca, din moment ce toată lumea era îndreptăţită să creadă că ar putea s'o practice, în realitate să n'o mai practice aproape nimeni.

Şi dar, în chip tot atât de firesc, a început să li se bănuiască puţinilor cismari ce au mai rămas, că de ce mai reclamă plată pentru munca lor? Auzi ce înjosire a artei! Unul din criticii de frunte ai cismăriei a avut o vorbă menită să rămână: „Când mă gândesc la un cismar care lucrează pentru parale, mi-l închipui într'o mână cu ciocanul, iar cu cealaltă cântărind gologanul". Auzi, cismărie şi leafă, simbrie, chenzină! Înţelegi să ia apuntamente, onorarii, diurne, un profesor, un profesor de cismărie chiar, un avocat, un deputat, un senator, — dar un cismar, câtă vreme mulţămită extensiunii ce prin critică şi catedră s'a dat desvoltării acestei arte, ea a ajuns la îndemâna lumii întregi, cel mult ca o ocupaţiune secundară?!..— Iar cei cari cu mai multă convingere, şi chiar înverşunare, propagau aceste dezinteresate şi nobile principii, erau bineînţeles proprietarii de magazine de încălţăminte.

Alţii, de principii contrare, au inventat teoria „cismărismului". Ce era aceasta?! Era cerinţa imperioasă de a se vorbi întotdeauna cu simpatie despre cismari. — Cum? Chiar şi când cismarul ar fi un beţiv, un leneş sau un porc-de-câine?—

Da, şi atunci, — căci trebue să ştiţi că în orice caz, şi oricum, vina nu poate fi decât a... mediului social. — Dar, pentru ceilalţi nu e acelaş lucru? — Nu, fiindcă ceilalţi... ceilalţi sunt chiar acest mediu social. Va să zică...

Va să zică tot aşa, unii certându-se într'un fel, alţii sfătoşindu-se în altfel pe spinarea bietei cismării, au ajuns până în cele din urmă Ciupercenii-de-vale să vadă şi pe cel din urmă meşter depunând sula şi ciocanul şi mergând să îngroaşe ceata criticilor, sau retrăgându-se frumuşel la o parte, ca măgarul despre care se zice că nimeni n'a putut să descopere vr'odată în ce loc îşi lapădă potcoavele.

A rămas satul fără cismari. Şi iată, de atunci umblă oamenii din Ciupercenii-de-vale atât de scandalos de desculţi. Dar cel puţin n'o să se poată spune şi despre ei, ca despre locuitorii de prin alte comune, că sunt vite—încălţate.

CRITICĂ

Amicul meu Ionescu se întrerupse deodată, ca şi când fără veste şi numai din întâmplare şi-ar fi adus aminte de un lucru ce era cât p'aci să-l uite. Şiretul! vedeam prea bine că nici nu legase vorba cu mine pentru altceva.

— Apropo! nu ştii că însfârşit mi-am luat inima în dinţi: am rupt şi eu, ca orice român, o lance în câmpul literelor... Dar de unde să ştii? — aci o nuanţă de amărăciune; — numele meu nu e dintr'acelea, care să oprească atenţia şi să aţâţe curiozitatea. Şi cu toate astea...

„Dar să luăm, dacă vrei, lucrurile dela început. De mult, încă decând eram în şcoală, eu citesc tot ce se scrie la noi literatură; nu mi-a scăpat nici o revistă; le-am cumpărat pe toate pe care nu le-am putut găsi gratis ori cu împrumut dela prieteni. Şi în totdeauna mi-am zis: bine, bre, ce lucru aşa mare, să scrii d'astea? Simţeam, vezi, talentul

în mine. Astăzi, după ce-am comis şi eu, fireşte nu mai pot zice tot aşa. Dar în sfârşit...

„Ceeace mă încurca, era *subiectul*. Nimic altceva, să mă crezi. Adică nu ştiu eu, ca ăla ori ca ăl-lalt, limba mea românească? Mai teme ce făceam eu la româneşte... Dar cum îţi spun, acu era de găsit şi subiectul. Ce te faci?

„Cu cât mă gândeam mai mult la subiectele astea, cu atât constatam că toată pusderia aia de scriitoraşi fără vlagă şi fără talent îmi luase înainte; nu mai găseam nimic nou, şi pace; *el*, *ea*, soacra, mătuşa, vărul, părinţii ei, părinţii lui, amicul casei, — în orice combinaţie mă sileam să-i aduc, de geaba! Se exploatase tot, şi mă înţelegi, pentru debutul meu, nu puteam să pornesc pe căi bătute; mai târziu nu zic — cu reputaţia făcută, cu câteva volume la activ, mai merge, oricum...

„Şi aşa, într'o frumoasă zi de toamnă, ca să zic aşa, fiindcă acu nu fac literatură şi n'am să mă tem că dacă-ţi spun adevărul o să-mi ripostezi *banal!* — într'o frumoasă zi de toamnă care va să zică, mă plimb eu aşa în neştire şi fără să mă gândesc la subiecte — pe onoarea mea ţi-o spun, — şi mă pomenesc afară la câmp. Ce caut eu aci? mă întreb şi mă uit în jurul meu. Pustiu şi bărăgan. Dar, pe câmpia întinsă, sub foi pârlite de soare, stoarse de sevă şi veştejite de brumă, zăresc deodată un biet dovleac, uitat acolo şi putred pe jumătate...

„Ei, spune drept, aşa-i că asta nu-ţi spune ni-

mic, la prima vedere? Sute şi mii au trecut pe lângă acel dovleac şi nici nu l-au luat în seamă. Trebuia o fire de artist ca să vadă, să înţeleagă, —să pătrundă o taină a firii, în faţa căreia oamenii ca toată lumea trec nici măcar dând din umeri. Şi atunci am simţit şi eu ce va să zică *inspiraţia*.

„Mi-am zis: Cum, tu biet dovleac uitat aci, menit, fără folos, unei peiri fără glorie? Ce erau oare mai buni tovarăşii tăi de viaţă şi de suferinţe, cari însă şi-au găsit cu toţii rostul existenţei, trecând verzi şi veseli spre ţinta lor ştiută, spre ţelul lor suprem, spre veşnica transformare în necontenita aspiraţie către mai desăvârşit... *excelsior!*

„Şi mi-am adus atunci aminte de un vers al lui Leopardi: *Somiglia la tua vita alla nostra* — aşa ceva sau viceversa. Vezi acu vastul câmp de comparaţie. L'am exploatat, o! să mă crezi, — să citeşti, atâta-ţi spun.

„Şi la urmă, mă ridic apoi într'o peroraţie: Dar ce? fără folos cu adevărat să piară acest dispreţuit, acest uitat, acest ratat, în câmpul îmbăiat de aer, de soare, de viaţă vecinic reînoită? O nu!...

„Să vezi unde ajung... Ţii minte bine ce ţi-am spus, — comparaţia şi celelalte. Atunci ce zic eu? idee nouă şi puternică, de un efect de acelea al căror răsunet rămân de veci în sufletele răscolite. Zic: *„Şi dacă dovleacul moare, sâmburii să trăiască!...* [1]).

---

1) Citaţia e parodiată din piesa istorică în versuri *„Asan"*, jucată la Teatrul Naţional de vr'o două ori în 1899.

„Ai, ce zici?

— Dacă sunt...

— Cum să nu fie? Orice dovleac are sâmburi.

„Şi aşa, combin eu daravera şi hai cu ea la revista *Frunză verde*; am eu un prieten acolo; ştii, la revistele astea, poţi să ai talent cât îi pofti, dacă nu-i avea ş'un prieten... Insfârşit, îmi văd visul cu ochii. *Fără noroc?* — bagă de seamă la semnul întrebării — *Fără noroc?* zic, vede ceeace se numeşte lumina tiparului...

— Ei?

— Ei, îţi închipui că ori câtă încredere aveam în realitatea şi puterea talentului meu, totuşi aşteptam cu oarecare friguri aprecierile contimporanilor, pe cari, fireşte, ca orice artist conştiu de valoarea lui, le dispreţuiam în fond, — în formă însă aveam totuşi curiozitatea, curat artistică, de a le cunoaşte.

„N'aveam nevoe, pentru aceasta, să ies din casă. In astfel de cazuri se găsesc în totdeauna prieteni buni cari să te informeze.

„Chiar a doua zi, Petrescu, pe care nu-l mai văzusem de nu ţineam minte, soseşte cu o falcă în cer şi cu una în pământ.

— Ştii? *Fără noroc* al tău — ignorantul, uita semnul întrebării, — a fost discutat aseară la societatea *Mariţa* [1]) pentru protejarea literaturii naţionale.

---

1) A fost odată .. o societate literară şi artistică anume „*Ileana*"; de ce n'ar fi fost şi „*Mariţa*"?

— Şi?

— Şi părerile s'au împărţit în două: unii ziceau că e un nou talent plin de putere prin el însuşi, ceeace-l face vrednic de un sprijin bine-voitor, iar alţii, cei mai mulţi, — mizerabilul mi-o spunea cu un aer de indignare sub care nu reuşia a-şi ascunde o intimă şi răutăcioasă satisfacţie, — alţii ziceau aşa că e o prostie lată, o gugumănie fenomenală...

— „Stai, destul. Tu ce zici?

— „Eu? eu, să mă crezi, nici n'am citit-o încă. Da am mai auzit pe Săchescu lăudând-o grozav lui Măchescu: „Ăla mă? — zicea, — ăla are mai mult talent decât toţi aia de vă 'nchinaţi voi la ei, fiind c'aţi apucat pe alţii tămâindu-i, şi-i tămâiaţi şi voi pe cuvânt înainte..." Da Măchescu de colo: „Ia fugi nene, un idiot, — mă mir de ăia dela *Frunză verde*, — să fi fost în locul lor îl şi băteam, pe onoarea mea!..."

„Plăcerea evidentă cu care împarţialul Petrescu îm spunea aceste din urmă cuvinte m'a împins, înţelegi, la lipsa de delicateţă de a-l face să priceapă că vizita-i fusese acuma prea lungă.

„N'am putut scăpa însă, durere, tot aşa de uşor, de vizitele poştale, — această invenţie infamă prin care indivizi cu cari în viaţa ta n'ai avut şi nu pofteşti să ai cea mai superficială si mai trecătoare relaţie, se vâră, prin simpla autoritate a unei mărci poştale de 15 sau de 5 bani, în penaţii tăi, şi te ia în răspăr, şi te cercetează, şi te judecă—fireşte însă în totdeauna *anonim*.

„Aşa, iată câteva pilde:

„Domnule, — nu am onoarea a vă cunoaşte. Permiteţi-mi însă să vă comunic sentimentele mele cele mai plăcute ce am simţit citind frumoasa d-voastră scriere cu titlul fără noroc, însă foarte cu noroc în privinţa cuprinsului a cărei idee din consimţământ mutual pot a zice că este pe deplin întocmai cu realitatea lucrului aşa cum este în natură şi la oameni, ceeace cu toată onoarea aţi observat...

„Mai am... Te văd nerăbdător; — să mai aleg una ş'am isprăvit. Este iar un prieten care-mi comunică părerile unui om cu greutate în lumea ştiinţelor, nici simbolist, nici naturalist, nici altfel de *ist* în literatură, pe care, — fie zis în treacăt — o pricepe cum pricep eu chimia. Şi totuşi e un fel de *ist*; dar terminaţia se leagă azi de un cuvânt cum nu s'ar putea găsi altul mai deplasat în specie... Să vezi pasagiul şi vei înţelege: „Ce stupiditate! — zice domnul profesor, — a face deducţiuni dela om la dovleac, când toată ştiinţa *spiritistă* spune că evoluţia urmează tocmai sensul contrar: dovleac eri, azi sunt doctor în ştiinţe, mâine voiu fi om de spirit ş'aşa mai departe... O părticică din Dumnezeu, spre Dumnezeu, cum am spus începând tratatul meu de matematică: „Toate numerele le-a facut Dumnezeu"... *Nihil sine Deo*, tinere, — aşa să ştii!"

„Am iar alta în care mi se spune: „Căile Providenţei găsit-au un interpret în autorul lui „*Fără*

noroc?" ! O profet care prin timp şi spaţiu străvezi puterea şi ţelurile Dumnezeirei, salve! Salve creştin adevărat, spirit pătrunzător care..." Dar văd că-ţi ajunge.

— Ş'acum ce ai de gând să faci?

— Să vezi: mai aştept şi părerea criticului Filifoseanu; dac'o zice şi ăsta că am talent, îţi declar pe onoarea mea că nu mai pun mâna pe condeiu cât oi trăi. Altfel... mă mai gândesc.

O societate necesară

Stau de vorbă cu prietenul meu Ciocâlteiu la berărie.

— Eu, zice el după ce se uită întâi la ceasornicul din perete şi apoi şi la al lui din buzunar, — eu când am o întâlnire cu un prieten undeva, viu în totdeauna cu un ceas mai târziu, că altfel sunt sigur c'am să mă plictisesc aşteptând... Uite, acu trebue să pice Bumbuleţ, Nae.— „La şase ceasuri fix", mi-a spus eri, — „şi să vii negreşit, că e vorba de ceva foarte important..." Uite, acuma sunt tocmai şapte...

— Ba cât pentru mine, zic eu, am câţiva cunoscuţi cu cari când nu vreau să mă întâlnesc de loc, n'am decât să le dau o întâlnire undeva, şi să mă duc acolo, să stau oricât oi vrea. Habar n'am! ori unde în altă parte aş risca să-i întâlnesc, dar la locul de întâlnire sunt sigur că n'am să dau peste ei, nici ei peste mine...

— Exagerezi, dragă; dar e şi ceva adevăr în ce spui. Eu când am venit din provincie întâi, am

păţit multe până m'am învăţat cu obiceiul ăsta bucureştenesc. Intâi şi 'ntâi mi-a dat întâlnire un prieten la cofetăria Tănăsescu, de era atunci peste drum de Episcopie. Mă duc eu la ora fixă,—credeam că e ca pe la noi, la ţară! — prietenul nu sosise încă. Auzisem eu ceva de sfertul de ceas de graţie, — zic hai să-l aştept şi cer un cataif... Ce să-ţi mai spun? Peste vr'o două ceasuri eram la al optulea cataif, şi prietenul tot nu sosise încă. Odată numai mi-a sărit inima din loc, — o fi bolnav, îmi zic, nu se poate altfel. Las cataiful al optulea pe jumătate, plătesc, mă arunc într'o trăsură şi: mână birjar! Când să trec pe dinaintea cafenelei Imperiale, ştii că e la doi paşi,—văd eu bine ori nu? — Prietenul meu sorbea tacticos dintr'un mazagran, afară, la o masă. Mă dau jos din birjă: — „Bine mă, mă faci să te aştept atâta, ba încă mă speriasem că ţi s'o fi întâmplat ceva"... Ştii ce mi-a răspuns?—„Mă, da curioşi sunteţi voi ăştia provincialii,—să mă fi aşteptat niţel, că veneam numai decât!"... Altă dată...

— Lasă, nu mi le mai spune, că le ştiu. Aşa eram şi eu mai de mult când abia ce picasem şi n'apucasem încă să mă aclimatizez în Capitală... Da' acuma mi-ţi dau şi eu la întâlniri în dreapta şi în stânga de ţi-e mai mare dragul, şi nici gând nu mai am de vorbă; de s'o întâmpla, bine, de nu, nici o remuşcare n'am; câţi m'au păcălit pe mine până m'am învăţat, n'o să-mi ajungă o viaţă să-mi răzbun!

— Da' de unde s'or fi învăţat bucureştenii aşa de mincinoşi? că aminteri firea românului...

— De unde? Poate unde e regele nostru aşa de exact şi de punctual...

— Cum vine asta, bre?

— Aşa, bine. Au tot auzit bucureştenii noştri că exactitatea sau punctualitatea, e politeţa suveranilor, şi atunci ce şi-au zis? — „Da' ce, noi suntem suverani? nu suntem; suverani sunt numai regele şi poporul; deci noi putem să fim politicoşi şi dacă nu ne-om ţinea de vorbă!"

— ...Altă dată,—(al dracului Ciocâlteiu, profită de o clipă de distracţie din parte-mi ca să-şi mai plaseze totuşi o istorie) — altădată mă pomenesc cu un bilet din partea şefului meu dela cancelarie că a doua zi la ora cutare să mă prezint la cabinetul lui, să nu uite, că are să-mi dea o instrucţie foarte importantă... Fireşte, la ora fixă mă prezint. — „Domnu d'rector nu primeşte-l" mă întâmpină uşierul, ştii cu morga lor când vorbesc în numele stăpânului. — Dar dumnealui m'a chemat, îndrăsnesc eu cu sfială. — „Nu ştiu, nu primeşte, am orden!" — Imi văd eu de treabă; când la plecare, directorul dă cu ochii de mine: —„Bine domnule, par'că îţi spusesem..." —Nu m'a lăsat uşierul, domnule director, avea *orden!* — „A, da! uitasem.... Să vii la mine acasă, la două, negreşit, e o chestie, nu se poate amâna..." —Mă duc la două.—„Domnu director a eşit adineaori..." —Şi când se întoarce? — Nu ştiu, diseară, târziu..." — Aşa? îmi zic;

bine. La două după miezul nopţii mă prezint iar, sun, fac un tămbălău de-am deşteptat toată casa. — „Ce vrei, domnule?“ se răsteşte la mine, însuşi stăpânul, coborât la uşă în halat şi în papuci. — Mi-aţi spus că viu la două, şi fiind-că dup'amiazi nu v'am găsit, am crezut că... — Mi-a trântit uşa în nas şi a doua zi m'a dat afară din slujbă... Aşa că n'am mai ştiut niciodată ce-o fi fost *chestia* aia, foarte importantă, de nu se mai putea amâna.

— Ei, dragă, cine ştie cât s'o mai fi amânat? Că asta iar e o specialitate bucureşteană... Ai pomenit dumneata, zău, spune drept, vr'o adunare a vreunei societăţi, care să nu se amâie fiindcă la prima convocare nu s'a întrunit numărul de membrii cerut de statute?... Nici o societate nu se adună la Bucureşti decât ca să se amâie. Şi chiar când, în cele din urmă, fatalmente trebue să se ţină adunarea, fiindcă e „cu orice număr“ — nici o adunare nu se ţine la Bucureşti altfel decât „cu orice număr“ — şi atunci, numai ce auzi pe câte unul: „Domnilor, aceasta e o chestiune prea grea ca s'o rezolvăm în pripă“... Atunci ce e de făcut? Dumneata sau eu am zice: dacă e grea chestiunea, să ne punem pe brânci, să ne încordăm toate puterile, ca s'o rezolvăm „cu o oră mai înainte“... Ei bine, nu! Logica ce prinde în oricare societate din Bucureşti, este: „chestia fiind grea, să amânăm rezolvarea ei pe altă dată!“

— Dar dacă se întâmplă să fie chestia uşoară?

— Tot n'ai făcut nimica, fiindcă atunci chestia

neprezintând o importanță deosebită, ea nu e vrednică să mai răpească timpul scump al membrilor, și deci se pune la ordinea zilei pentru o ședință viitoare...

— Iar pe membrii cari s'au grăbit fiindcă „n'au timp", poți să-i întâlnești și peste trei ceasuri pe la berării, prin cafenele, sau căscând gura pe la vitrinele prăvăliilor din cari n'au de gând să cumpere nimica... — Dar ia te uită, se întrerupse de odată prietenul Ciocâlteiu, — nu e ăla de intră acuma pe ușă Bumbuleț?

Mă uit: — Da, zic, e Bumbuleț; Nae. N'are aerul de a căuta pe nimenea. O să treacă în partea cealaltă a berăriei fără să ne vază...

Dar m'am înșelat. Bumbuleț, tot căutând un loc, a dat cu ochii de noi. Zâmbește, se apropie, mă salută, apoi întorcându-se spre prietenul Ciocâlteiu:

— Dă' cu ce ocazie p'aci, nenișorule?...

Ciocâlteiu să leșine, nu altceva. Se ridică în picioare, duse mâna la gât, căzu iar pe scaun, — în sfârșit îi veni glasul:

— Bine mă, da' nu mi-ai dat tu întâlnire aici, la șase, că acuma e șapte și jumătate, și ziceai că e ceva foarte important, să viu negreșit..

— Am zis așa? — Bumbuleț de colo imperturbabil: — cine știe la ce m'oi fi gândit?... Stai, poate să-mi aduc aminte...

*

Peste vre-un sfert de ceas, din vorbă în vorbă, am ajuns toți trei la concluzia că: — „Domnule,

astăzi când se fac ligi şi paraligi pentru toate celea, de ce nu s'ar face o ligă, o societate, şi pentru cultivarea ţinerii de cuvânt şi propagarea exactităţii la întâlniri, eţetera!" — In privinţa numelui societăţei, ne-am înţeles numai decât; avea să se cheme: „Punctualitatea"; apoi am început desbaterea proectului de statute.

A ţinut cam mult, că abia spre dimineaţă am ajuns la paragraful final: „In caz de disolvare, averea societăţii va trece la Academia Română, care va institui un premiu anual pentru cea mai bună lucrare tratând despre sfinţenia cuvântului dat, la toate popoarele, vechi şi moderne"...

Dar vorba e că societatea am întemeiat-o. In adevăr, peste câteva zile se putea citi prin ziarele din Capitală, informaţia următoare: —„Eri la orele 12 a avut loc adunarea de constituire a societăţei „Punctualitatea", ce fusese convocată pentru orele 8 jum. Neîntrunindu-se numărul de membri cerut de statute, adunarea s'a amânat pentru o dată ce se va fixa ulterior, şi când se va ţine cu orice număr de membri"...

Anticameră

Grozav respect am eu de oamenii mari. Unde-i văd cu nasul pe sus, cu beregata scoasă înainte, cu mustața sbârlită sau cu barba răstită par'că la dumneata, cu privirea poncişă şi dispreţuitoare,—mă pătrund de o evlavie şi de un fior, de strănut după aceea trei zile.

Noroc că nu prea am norocul să-i văd adesea. Vorba poetului: „Eu unde, şi ei unde!..." Depărtarea aceasta, dacă e sporitoare a respectului din ce în ce mai grozav ce le port, încalte este şi binefăcătoare sănătăţii mele.

O dată numai am crezut că aş putea să am nevoe şi eu de o apropiere cu un om mare de aceştia;—adică n'am crezut-o, dar a încercat un prieten să mă încredinţeze. M'am întărit mai apoi în convingerea că nici nevoe n'aveam, — care va să zică nici pentru interes n'aveam la ce să-mi pun în primejdie bunătatea sau mai bine zis bruma de sănătate. Şi iată cum s'a întâmplat:

Scosesem o carte despre moravurile gândacilor de mătase, sperând să interesez pe contimporanii mei şi să-i încasez cu ceva lei, cari îmi făceau mare şi neapărată trebuinţă pentru reîmprospătarea stocului de mătăsării al jumătăţii femenine a familiei mele. Mi-am făcut însă socoteala cam greşit; cartea nu se vindea, măcar că o plagiasem cât se poate de admirabil, după un celebru scriitor olandez.—Ce era de făcut? Tipograful unde o tipărisem pe datorie, cerea parale, iar librarii la cari depusesem exemplarele, mă somau să le descurc rafturile de „ororile inutile", — cum unul mai spiritual dintre dânşii îmi poreclise produsul acesta al aptitudinilor şi silinţelor mele literare.

Atunci mi-a scos întâmplarea în drum, sau, ca să spun drept, la cafenea, pe amicul meu Costache... Care Costache? — nu importă. Costache.

— Ştii ce? îmi spune el după ce-mi ascultă jelania,— că apucasem s'o cânt pe toate drumurile; —ofere-ţi cartea spre cumpărare la ministerul economiei publice... Despre ce ziceai c'ai scris?

— Despre gândacii de mătase.

— Ei, întrebi şi tu acolo unde e direcţia gândacilor de mătase şi ceri audienţă la domnul director. Ţi-o cumpără, la sigur. Nu i-a cumpărat şi idioţia ailantă, a ăluia, cum îi zice...

— Mersi de comparaţie, zic eu cam atins.

Dar ideia lui Costache totuşi mi s'a părut bună.

* * *

Deci iată-mă urcând treptele ministerului economiei publice, în mână cu un exemplar de probă frumos legat din „Moravurile gândacilor de mătase". Veneam cam cu sfială, dar nu mai putusem s'o amân, că se prezintaseră la Luca Niculescu nişte ocazii turbate de cupoane de linòuri şi alte mătăsării...

Măcar cinci sute de exemplare să-mi cumpere, îmi făceam eu socoteala,— à câte doi lei, care va să zică...

— Ho, domnule, ce eşti chior? ce dai buzna aşa peste oameni? mă întrerupe din meditaţiile mele trandafirii o voce nu prea ridicată, dar totuşi răstită.

Ce se întâmplase? Văzând înaintea mea o uşă şi deasupra ei inscripţia: „Cabinetul Directorului", dădusem să intru; dar în uşă mă întâmpină bruftuiala mai sus descrisă.

— Nu e voie! îmi repetă vocea răstită dar nu prea ridicată, la încercarea mea timidă de a pune mâna pe clanţă.

— Cum? nu e aici domnul director?...

— Ba e aici domnu director, da' are treabă.

— Apoi şi eu am treabă.

— Se poate, dar aici merge cu regulă, aici merge cu audenţie, trebue să aştepţi.

Scot o cartă de vizită şi o dau cerberului. Nici nu se uită la ea, o pune în buzunar şi tace. Tac şi eu. Mă uit imprejur. Două bănci, de-a dreapta şi de-a stânga uşii domnului director, pline de sta-

tui, — adică la o observare mai de-aproape prin semiîntunericul ce domnea acolo, puteai să vezi că erau fiinţe vii, dar încremenite într'o resemnare ce n'o poate da decât umilinţa unor suplice cu rezultat nesigur.

Să m'aşez şi eu la rând? Nu; prefer să stau în picioare.

Şi stau. Peste vr'un ceas aşa, iată un domn care urcă scările şi dă de-a dreptul, tocmai cum încercasem eu fără rezultat mai adineaori. Dar înaintea lui cerberul se dă la o parte, salutând. M'apropiu iar:

— Dumnealui cum îi daşi drumul?—întreb abia îndrăznind.

— Dumnealui are de lucru cu domnu director...

— Apoi şi eu...

— Ce şi d-ta?... Nu ţi-am spus? domnu director are de lucru cu dumnealui...

— A! domnu director are...

Şi m'aştern iară pe aşteptat.

In vremea asta încep să se ţină lanţ vizitele la domnu director. O cucoană, un popă, alt domn cu joben, un domn cu monoclu... Cu toţi ăştia, îmi zic eu, se vede că „domnu derector" are...

Trece un domn cu nişte hârtii subsuoară. Ăsta e un funcţionar de aci, o să-mi dea vre-o lămurire, să ştiu ce să fac.

— Cine e domnu? şoptesc uşierului, care binevoeşte a-mi răspunde peste umăr: Un copist.

li ţin calea: — Domnule copist, vă rog, domnul director...

Dar omul cu hârtiile subsuoară îmi aruncă o privire nimicitoare, bufneşte şi trece înainte.

Uşierul face haz de la spate.

— N'ai ştiut cum să-i zici, domnule, îmi explică unul din postulanţi: să-i fi zis măcar: „domnule impiegat", — altmintrelea se supără...

Hai, zic. să-l împac dară. La uşa pe care intrase domnul impiegat clasa a treia nu era nici un paznic; să profit de această fericită împrejurare, poate voi putea da pe aici ochi cu domnu director, cu care atâta lume are de lucru şi care la rândul lui are de lucru cu atâta lume, — din nefericire însă vai! nu cu aceeaşi...

Deschid uşa încetinel, mă strecor şi o închid iarăş; o sală mare, vre-o zece mese, la fiecare câte un impiegat şi înaintea fiecăreia aşteptând, pe scaune, cucoane, popi, domni cu joben — (cu jobenu în poală, bineînţeles, nu în cap) — etc.

— Intrarea în biurouri este oprită! — îmi strigă impiegatul cel mai apropiat de uşă, şi deci de mine.

Un moment stau nedumerit, şi două întrebări îmi trec, cu repeziciunea indignării, prin minte: — Dacă e oprită intrarea în biurouri, tu pe unde intraşi? — Şi: Cum e sala tixită cu „intrarea oprita", ce-ar fi oare, Dumnezeule, dacă intrarea ar fi slobodă!...

Dar credeţi d-voastră că în asemenea împrejurări este vreme de meditaţiuni filosofice sau de reflexii pesimiste? Ochii impiegaţilor, fulgerând asupra mea, par'că dobândeau brânci nevăzute cari mă apucau, mă învârteuu şi într'o clipă îmi făcură vânt afară.

Am sosit tocmai la timp ca să aud avizul solemn şi imperios al domnului uşier:

— Domnu derector nu mai primeşte astăzi!

— Dar când mă primeşte... tot ca astăzi? — nu mă pot eu opri să-l întreb pe importantul impiegat clasa a patra.

— Nu ştiu, domnule, — se îngâmfă el, imitând probabil, aerele domnului director.

— Ei bine, când se va întâmpla, amice, ca să ştii,—te rog atunci să-mi scrii,—închei eu, şi pornesc în urma cetei resemnate care, ea, va urca şi mâine scările acestea, aşa cum le-a urcat şi astăzi, aşa cum le-a urcat şi eri...

* * *

Pentru asta v'asigur eu că n'au rămas nevândute cupoanele lui Luca Niculescu, — atâta numai că le-au cumpărat alţii.

Norocul lor. Lui Costache însă, când l'am mai întâlnit, i-am spus: — la-n ascultă, bre Costache, idealul nu este ca noi să ne ducem şi să ne oferim operele noastre spre cumpărare, ci ar fi ca să vină ei să ni le ceară...

— Care ei?

— Adică ei care ar avea o datorie, mă înțelegi, ca să ne încurajeze...

— Ei, apoi dacă-i vorba p'aşa, poţi să aştepţi tu mult şi bine...

— Aştept. — Da' nu în anticameră.

„Permis liber!“

De mult nu mă mai număr printre privilegiații cari călătoresc gratuit pe căile ferate. Măcar că, printre tovarășii de drum pe cari mi-i hărăzește întâmplarea, întâlnesc adesea oameni despre cari trebue să te miri cum și pe ce temeiu se bucură de un asemenea avantagiu, orișicum mai esplicabil când e vorba de un ziarist, despre care se poate presupune uneori că face câte un drum și în interes public. — Dar de pismuit numai aceia pot să pismulască pe cei cu bilete de călătorie liberă, cari nu știu cât *costă* uneori asemenea gratuitate.

Se zice că la Paris goana e mare după biletele de favoare la teatre. Oameni cărora le-ar da mâna perfect să-și plătească locul, sunt totuși în stare să se supună la umilințe, ba chiar la cheltueli mult mai mari, cu birji, bacșișuri și altele, decât ar fi costul biletului, numai ca să poată exiba la intrare certificatul acela care îl pozează oarecum în *om de teatru* și pe dânsul, — sau ca să poată

trece în ochii amicilor cărora mai adesea îl cedează cu nonşalanşă, drept om cu relaţiuni şi cu influenţă în cercurile artistice. — Şi la noi se aleargă, dar nu atât de mult, după biletele de teatru; cu cele de tren însă, e o adevărată comèdie.

Un secretar general de minister povestea că, la audienţele zilnice ce acorda, cei mai mulţi solicitatori nu veneau pentru altceva; şi i se întâmplau uneori cu adevărat şi cazuri pe cari nu le-ar fi crezut verosimile, dacă nu le-ar fi ştiut adevărate. Aşa odată observase, mai multe zile de-arândul, un preot care asuda cu ceasurile înghesuindu-se prin mulţimea ce aştepta să poată vorbi cu domnul secretar, dar n'avusese încă norocul să treacă înaintea altora. — Trebue să aibă vr'un necaz mare, bietul om, de stăruieşte atâta, — şi-a zis secretarul a treia sau a patra zi, şi începu deci cu ascultarea păsurilor dela dânsul:

— Cu ce pot să te slujesc, părinte?

— Apoi v'aş ruga să-mi daţi şi mie un bilet de tren.

— Şi unde mergi, părinte?

— Apoi pân' aci la Ploeşti.

Drumul dela Bucureşti la Ploeşti costă aproape trei lei cu clasa a treia. Nici nu pretindea părintele vr'o clasă superioară.

— Şi zilele astea, cât ai stat p'aici de-ai tot venit la minister, ai avut vr'o treabă prin Bucureşti?

— Nu, n'am mai avut nici o treabă.

— Și unde ai stat în vremea asta? Ai ceva rude p'aici prin Capitală?

— Nu. Am stat la otel, la Nemțoaica.

Să plătească la otel oricât, asta o înțelegea părintele. Dar să plătească la tren? — s'ar fi simțit dezonorat.

...Acestea toate le povesteam deunăzi cu un alt călător, la fereasta unui vagon cu care ne întorceam dela Piatra-Neamțu. Sosisem abia cu puțin timp înainte de plecarea trenului, și găsisem toate locurile ocupate. Ce să facem? Ne-am îngrămădit bagajele pe coridor, ne-am așezat filozoficește de-asupra lor și am început să cârtim așa, ca românul veșnic nemulțămit în țara lui. Conductorului degeaba ne-am fi plâns, căci ne-ar fi dat și el răspunsul țiganului: „Apoi să fi pus și dumneavoastră mâna pe câte un loc până erau!"

Nu se gândea că în cazul ăsta tot ar fi rămas pe dinafară alții, — poate tocmai domnul acesta care uite cu ce ifos se caută prin buzunare, scoate un portofoliu de piele de crocodil, din portofoliu o hârtioară galbenă, și o întinde cu un gest princiar conductorului, strâmbând din nas și întorcând capul în altă parte.

Mă apropiu, de curiozitate, și citesc prin geam: „*Permis liber*"; mai departe n'am putut citi, căci conductorul se grăbi să salute respectuos și să arunce câte o privire și asupra „permisurilor" celorlalți călători, în vreme ce, cu același ceremonial, domnul pe care-l observasem, strânse hârtioara

galbenă la loc în portofoliul de piele de crocodil şi portofoliul în buzunarul dinăuntru al hainei.

— „Permis liber!“ — astfel se numesc aşadar acum aceste certificate de călătorie gratuită, în locul cărora noi, cei ghemuiţi pe coridor, nu putem exiba decât nişte biete cartonaşe, cumpărate pe părăluţe muncite, şi cu cari eram liberi să amorţim aci afară, dar nu ne era permis să mai avem şi alte pretenţii. In adevăr, ce consideraţie poţi să ai pentru nişte oameni, cari n'au nici măcar atâta trecere pela autorităţi, ca să facă şi ei rost acolo de un „permis liber“? Desigur nu pot avea nici o legătură cu oamenii zilei, nici o influenţă, nu pot fi periculoşi în nici un fel, — deci lasă-i să urle!

Ştiind că şi asta chiar ar fi zadarnic, noi n'am mai făcut-o, dar tovarăşul meu, uitându-se mai bine la domnul cu portofoliul de piele de crocodil, îmi zise deodată:

— Stai frate, că pe ăsta îl cunosc eu; trebuie să-l cunoşti şi dumneata, că e ziarist. L-am văzut la Bălţăteşti; îi zice Emilescu.

In vremea asta, domnul Emilescu îşi scotea ghetele, cu un aer plictisit. Le vârî sub fotoliu şi începu să tragă de ciorapi ca să-i deslipească de picioarele înăduşite. Trăsei repede uşa dela compartiment, punând o barieră între acest spectacol şi între convorbirea noastră, şi tovarăşul meu de călătorie continuă:

— Emilescu, acuma înţelegi dumneata, — asta se chiamă în jargon Şmile, Şmule, sau aşa ceva.

Balabusta domnului nu ştiu ce nume o fi având, dar ştiu că vilegiaturează la Bălţăteşti. E, pe-aicea, prin judeţul Neamţu, mai printre rude. Domnu Emilescu însă are de lucru la gazetă, la Bucureşti...

— Şi de-aceea Statul se crede obligat ca să-i înlesnească din când în când câte o întrevedere cu madam Emilescu...

Uşa compartimentului se deschise şi se închise repede la loc, lăsând să se strecoare afară unul din călători, cu batista la nas. In acelaş timp puturăm vedea pe domnu Emilescu întinzând comod picioarele pe locul părăsit de vecinul său. Ceilalţi călători dormitau; uitându-te la feţele lor acrite, ai fi zis că pe tus-patru îi chinuia acelaş vis rău.

— Despre ăsta spuneţi? — se amestecă în vorbă noul venit, luând batista dela nas şi arătând spre compartimentul ce-l părăsise; — se 'ntoarce, bată-l Dumnezeu, dintr'o misiune, dela băi, şi voi soarta noastră blestemată să nimerească tocmai în trenul şi în compartimentul ăsta...

— O misiune... Va să zică totuşi...

— Da, o misiune împăciuitoare, şi în acelaş timp reparatoare de onoare dela madam Emilescu. Doamna e foarte mândră; zice că e de familie mare. Un unchiu dela cumnată dela soacră dela frate dela moş al dumneaei a fost văr al treilea cu bărbat dela mătuşă dela tată dela Şmekeles, ala bancher din Lipscani. Cu o astfel de înrudire, închipuiţi-vă, cum putea ca să tolereze ca o simplă băieşiţă să-i spună ei: — „Aide acu dumneata,

madamo" ? ...Asta a fost ceva intolerabil, şi madam Emilescu a început să ţipe că se insultă *moşterii*, că bărbatul ei e prieten cu ministru, şi că o să le arate ea la toţi; — şi cu adevărat, numai decât a şi dat o depeşă urgentă la Bucureşti lui domnu Emilescu, redactor la „Opinia Publică"...

„Peste două zile, s'au şi pomenit Bălţăteştii cu tipul. Venise, fireşte, cu „permis liber",—pe semne era cu adevărat „prieten cu ministrul": se plângea numai că, pe linia asta infectă Bacău—Piatra, nu circulă şi vagoane cu paturi, — „asta este o mizerabilitate, domnule!" — Apoi o zi lungă de şabăţ, şi alta de duminică, n'a făcut decât să se plimbe ostentativ cu madam Emilescu la braţ, pe dinaintea băilor. Se uita mândru înaintea lui şi avea aerul să zică 'ntr'una: — „la mai poftiţi, — mai poftiţi să mai ziceţi la madam Emilescu *madamo!*..." Iar madam Emilescu ridica şi ea nasul cât îţi venea să te temi să nu se răstoarne acuşi-acuşi pe spate, şi părea şi ea a zice în tot momentul: — „la mai poftiţi, da — mai poftiţi, dacă vă dă mună"...

„Şi astfel şi-au luat satisfacţie. Iar după asta, domnu Emilescu, prietenul ministrului şi redactor la „Opinia Publică", se reîntoarce victorios în Capitală, cu cealaltă jumătate de „permis liber"...

— Vezi dumneata, observă pe gânduri primul meu tovarăş de călătorie, — va să zică, tot era un interes de Stat la mijloc; Bălţăteştii erau ameninţaţi de curentul antisemit, şi astfel, pentru ca să

se restabilească pacea şi buna rânduială între fiii aceleiaşi ţări...

— Da, întări cellalt, — Statul nu şi-a făcut de cât datoria, înlesnind călătoria, cu cheltuiala noastră a tuturora, domnului Emilescu, care nu umblă, ca noi, în meschin interes particular, — ci aleargă neobosit în interesul obştesc... De aceea, se vede, că-i şi asudă aşa de cumplit tălpile...

Călătorul al doilea se strâmbă ca la o amintire neplăcută.

— Şi să vezi, încheiă cel dintâiu cu melancolie, că mâine tot el are să scrie la gazetă, despre câte toate mai poate vedea şi păţi omul în „ţara lui Hübsch"...

Inăuntru, domnu Emilescu ajunsese să surchidească cu picioarele şi pe al doilea vecin, tot mai strâmtorat în colţul lui. Trenul îşi urmà cântecul monoton, nepăsător. Ghemuiţi pe geamantanele noastre, continuarăm să moţăim, până târziu în noapte.

Otel Bristol

Era târziu în noapte când am ajuns în orăşelul de vilegiatură din nordul Moldovei.

— „Să mă duci la otel Regal!“ spusesem birjarului. Nu mai fusesem niciodată pân'atunci prin partea locului, dar nu mă îndoiam că trebuia să fie şi p'acolo un otel *Regal*, — şi dacă era, nu putea să nu fie cel mai curat, pecât curat poate să fie un otel prin părţile acestea... Nici nu m'am înşelat, întrucât privea fiinţa unui otel „Regal“; — m'am inşelat însă când mi am închipuit c'o să găsesc într'însul vr'o odaie neocupată. Era în toiul sezonului, şi dădeau năvală vilegiaturiştii, drept ilustrare a tânguirilor ce tocmai se porniseră prin toate gazetele asupra scumpirii traiului.

— Ce ne facem acuma? zic îngrijorat birjarului. Poate să găsim vr'o cameră la otel Splendid...

Aici n'am mai nimerit-o; birjarul nu cunoştea niciun otel cu acest nume, dar se puse la dispoziţia mea să mă ducă, dacă vreau, la otel Bristol.

— Cum de nu? Hai şi la otel Bristol, dacă nu-i alt chip.

Când birjarul stete pe loc, mă uitai în toate părţile... Nu era nimic prin prejur ce să fi semănat a otel. Unde ne oprisem, erau un fel de uluci ca la casele lipovenilor, înalte şi òtova, de nici nu vedeai în curte, nici nu puteai cunoaşte unde să fie portiţa de intrare. — „Ce te-ai oprit aci?“ întreb pe birjar. — „Dac' am ajuns dejà,“ — îmi răspunde el.

— „Cum? Otel Bristol?“...

— „Bristol!“

— „Apoi dacă-i Bristol dejà, să intrăm.“

Prin curtea pavată cu bolovani de râu, păşesc cu băgare de seamă. Birjarul, obişnuit cu astfel de caldarâm, merge fără să şovăiască, ducându-mi bagajul pe umăr; se vede că aci era sigur de cameră liberă.

In coridor, hangiul.

Felinarul pe care-l ridică de-asupra capului, îi schiţează figura într'o lumină vagă. Strânge din ochii mici, obosiţi, cu gene roşcate, şi toată faţa-i arată o mare plictiseală. Parcă-i citesc din faţă: — „Veniţi acuma la mine, după ce n'aţi găsit loc în altă parte“... Şi par'că mă aştept de-aci la o vicleană răsbunare, dacă n'am avut inspiraţia bună să vin dintr'odată la otel Bristol şi să nu mai încerc întâiu pela Regal, ba chiar şi pela neexistentul Splendid...

Părere, desigur! Se gândesc hangiii la lucruri

d'astea? Lor le e de muşteriu, ş'atâta. Pică, nu pică? chestie de noroc.

Cu acest gând potolitor intru în odaia pe care stăpânul otelului Bristol, în acelaş timp bagseama şi oberchelner, mi-o arată purtând felinarul roată cu un gest ce par'că voia să zică: „Altă mai bună ca astă n'am"... Da, în gest era până şi pronunţarea.

Nu mai îmi era mie acuma de alegere. Oboseala şi somnul mă doborau, — pe de altă parte foamea îmi răscolea măruntaele.

— „Ceva de-ale mâncării, jupâne, putem găsi?" întreb, fără prea multă nădejde.

— „Dar cum să nu se găsească supeu la orice oră, tocmai la otel Bristol?... lată salam cuşer, brânză „de oi" şi „de vaci", şi pâine de trei zile.

Gust eu din una, din cealaltă şi mă uit lung la hangiu: Omul ăsta vrea să mă otrăvească.. Mi-era sete, dar apă nu i-am mai cerut.

Mi-a trecut şi foamea, şi iar m'au luat în stăpânire amorţeala picioarelor şi apăsarea pleoapelor. Abia mi-am dat seama cum m'am desbrăcat şi m'am vârît sub plapumă; doar dacă în urechi mi-au rămas ceva crâmpeie din ultimele informaţii cu cari jupân Bristol îmi pofti noapte bună, uitându-se chiorâş la bagajul meu cam modest: „şăsâ lei cameră... un franc lumunare"... Eu însă pierdusem orice simţ pentru aritmetică.

Cât voiu fi stat în toropeala asta, nu ştiu; o senzaţie penibilă mă deşteptă pe jumătate. Era,

intâi, par'că cineva m'ar fi gâdălit cu un paiu pe piept, pe spate, pe braţe; apoi paiul s'a prefăcut într'un ac, în două, în zece, într'o sută; şi cum cu o mână mă înţepa, cu cealaltă lovea locul înţepat cu un mănunchi de urzici... Cine? Nu ştiu, nu-l vedeam. Şi cum n'aveam astfel nicio putere împotriva lui, mă aşternui pe chinuită rugare: „Lasă-mă în pace, răutate; ce mă chinuieşti? vezi că sunt obosit şi am nevoie de odihnă"...

Rugarea mea însă îl îndârjea mai rău.

Din când în când, puneam mâna, smulgeam acele, dam la o parte urzicile, — o clipă de uşurare, — apoi altă usturime şi mai rea... Ce să mă fac, gândesc?... Să-l sun pe domnu Bristol.

Când colo, iată-l aci înaintea mea. El era cu acele şi cu mănunchiul de urzici. Avea acuma un cap mititel-mititel, şi era înfăşurat într'un larg talar roşu, oval, de sub care răsăreau tentacule nenumărate, ascuţite şi încovoiate.

A priceput rugarea mea din ochii neputincioşi, dar mi-a răspuns cu un sâsâit în care n'am putut desluşi tocmai bine ce era: râs, batjocură, ameninţare?... Am încercat să mă ridic, să mă apăr; — zadarnic, eram ţintuit locului.

„Acu fie ce-o fi", mi-a trecut prin gând, victimă resemnată.

S'a strâns iară talarul roşu în jurul corpului, şi a început capul să-şi redobândească ochii mici,

piezişi, cu gene roşcate, nasul coroiat şi buzele groase, din mijlocul claei de cârlionţi pârliţi.

— „Cum ieşti tu aşa un om cu prejudicată?“ — începu rânjindu-se la mine. — „Nu vrei şi pe mine să mă laşi să trăiesc?... Adică de ce, dacă ţi-am dat carne putrezită şi brânză mucegăită, n'ai vrut să mănânci? Eu n'am dat bani pe ele? şi nu trebuie să câştig?... Atâtă pagubă. Are să mănânce alt muştiriu. Are să fie unu mai flămând, să prindă lăcomie, să muşte din ele. Şi dacă crapă? Atâtă pagubă. Treaba lui. Eu nu trebuie să trăiesc?...

„Di ce ieşti tu aşa un om cu prejudicată? Dacă am vinit pe lume, ce? Iu par'că am cerut? Dacă n'am cerut, ce? numai tu să trăieşti şi iu nu? — Haide, haide, dacă tu ieşti aşa un om rău şi nu vrai să mă laşi să trăiesc, — poţi să pleci dela mine... Numa 'ntâi să plăteşti...“

Intinse mâna şi iar îmi păru că îmi răsună în urechi ca un murmur: „şăsâ lei cameră... un franc lumunare“...

*

— Nici nu-i scump, zisei oftând, — şi deschisei însfârşit ochii, după atâta luptă, ca să-mi scutur toropeala.

Lumânarea tot mai ardea, spre sfârşite. La pâlpâirea flacării fumegânde, văd un punct roşietic mişcându-se pe perete...

— „Să-mi răzbun acum şi eu“, îmi zic; şi mă ridic în pat...

Dar afară se luminează de ziuă; n'am să mai dorm de-acuma, şi la mănăstire m'aşteaptă gazda. Mă îmbrac repede şi las gângania în pace.

— Adică de ce să nu trăiască şi ea?...

Omul politicos

Epoca sărbătorilor este şi acea prin escelenţă a călătoriilor; — deci n'a putut să fie pentru mine nici o mirare când într'un an oarecare, tot cam prin preajma Paştilor, m'am găsit şi eu înghesuit într'un compartiment de tren, — situaţie puţin comodă, la care însă erau alţii cari totuşi priveau cu jind de pe coridor. Imi făceam, ca de meserie, observaţiile mele, gândindumă ce comparaţie s'ar putea stabili între această privelişte şi acea peste care, în chip figurat, am putea să ne aruncăm ochii minţii închipuindu-ne pe călători în trenul vieţei — şi promiţându-mi ca la ocazie să nu llpsesc să-mi plasez pe unde-va în literatura mea această figură poate de oarecare efect,—lucru ce iată şi făcui în clipa aceasta; — când în pervazul uşii apăru un nou concurent întârziat la locurile din compartiment, vai! strict reduse ca număr, şi chiar ca spaţiu. Concurentul era,

propriu zis, o concurentă, şi cred că voiu fi spus destul despre dânsa, când voiu fi şoptit la ureche celui ce mă asculta, că foarte bucuros aş fi împărţit locul meu cu această gingaşă apariţie, ce nu putea să fie incomodă nici alături, şi cu atât mai puţin pe o pereche de genunchi binevoitori L-aş fi împărţit, zic, locul, căc altminteri sunt de felul meu de un egoism aş putea să zic chiar feroce, —dovadă chiar şi faptul că dacă ar fi fost vorba pe împărţeală, aş fi reclamat cu tot entuziasmul avantagiul pentru mine, nu l'aş fi cedat, decât ca unei forţe majore, altuia.

A trebuit însă mult ma puţin timp decât necesară aceste reflexiuni, pentru ca problema să fie rezolvată. Din colţul opus celui în care mă instalasem eu, un domn între două vârste, nici prea tânăr nici prea trecut se ridică, şi cu un gest elegant îşi puse locul la dispoziţia călătoarei întârziate. Sacrificiul— eu care venisem mai de vreme, puteam să ştiu acest lucru—era cu atât mai mare. cu cât vecina domnului politicos era, după toate aparenţele şi probabilităţile, propria sa jumătate, consoarta sa desigur legitimă, fiindcă altfel, fără îndoială, şi-ar fi pornit călătoria dela început în compartimente diferite.

Ei, e mare lucru, mai ales în vremile noastre, să mai întâlneşti un om politicos. Lasă pe aceia pe cari îi vezi în tramvae lăfăindu-şi grăsimea, sau chiar şi numai tabietul, peste câte două locuri, şi rămânând reci şi indiferenţi, muţi şi nemişcaţi, cu

privirea pierdută în vag, faţă de pasagera, sau chiar şi pasagerul, care în vremea aceasta face sforţări disperate ca să-şi menţină echilibrul, atârnându-se de curelele agăţătoare pentru caz de aglomeraţie; aceştia sunt mai la urmă bădărani cari îşi închipuesc că stăpânirea a inventat asemenea vehicule numai ca să poată ei eşi la socoteală, cu o chirie mai redusă, pe la barierele şi oboarele oraşului,— unde de altfel le-ar fi fost locul şi altminteri.... Dar chiar oamenii pretinşi de lume, sau cel puţin din lumea intelectuală (care este, cum oricine ştie, ceva mai puţin decât „lumea“ *tout-court*), îşi fac pare-că, de câtva timp, o plăcere, sau o mândrie, din faptul de a apărea cât se poate mai puţin politicoşi, şi nu puţini sunt aceia cari, poate din voinţă, dar şi mai probabil fiindcă nu se observă îndeajuns ca să ţină oarecare măsură, cad în grosolănie.

Destul însă cu aceste consideraţii de ordine generală. Ele nici n'au urmărit alt scop, decât ca să scoată şi mai mult în evidenţă şi în relief meritul extraordinar al unui om rămas, sau devenit, politicos în vremile noastre.

Şi mai ales că nu s'a desminţit nici după aceasta. Deşi, cedându-şi locul, a fost nevoit să sporească şi el ceata călătorilor în picioare, nu lipsea, la intervale destul de apropiate, să vină să se intereseze dacă scumpei d-sale jumătăţi nu-i lipseşte ceva, sau dacă n'are vre-o dorinţă. Nu trage dela geam? şalul stă bine pe genunchi? pardesiul din cui nu jenează? Şi toate cu mişcări atât de onctuoase şi

elegante, în cât era cu neputinţă să nu atragă atenţia şi admirativa recunoaştere a tuturor călătorilor—şi călătoarelor—de faţă. Incalte, pe la staţiunile cu restaurant, sau cu bufet, sau chiar şi numai cu micul comerţ ambulant al populaţiei localnice,—era ceva din cale afară mişcător: — „O prăjitură, o îngheţată, o dulceaţă? Ori măcar un lapte bătut? Alune prăjite?... Nici apă rece?“ Ciudat! Doamna rămânea la toate aproape impasibilă,—abia dacă uneori i se schiţa la colţurile buzelor câte un surâs melancolic — şi refuza totul.

O fire intratabilă, de sigur. Altfel pot să zic că am refuzat şi eu ţigara ce cu multă complezenţă tovarăşul meu de călătorie s'a grăbit să-mi o ere, când am eşit şi eu un moment pe coridor să contemplu frumuseţile naturii, — dar nu mai puţin, pentru aceasta, am continuat să mă închin în faţa dovezilor acestora, înmulţite şi reiterate, de fină politeţă şi delicată atenţiune.

Toate au un sfârşit. Mi-a părut rău să mă despart de acest agreabil tovarăş de călătorie, — dar sosisem la destinaţie, şi eu şi el. Pe mine însă mă aştepta cu multă nerăbdare prietenul meu, inginerul... Popescu, ce vă pasă? la cafeneaua din parc, ca să ne facem obişnuita serie de partide de şah, ca în ajunul tuturor sărbătorilor mari, în cari mai scap şi eu dela slujbă şi din Capitală. Astfel, salutându-ne foarte politicos, ne-am văzut fiecare de calea lui.

Seria de partide de şah a ţinut de astădată cam

mult. Să spun adevărat: trebue să zic *şi* de astă-dată. Căci prietenul meu, inginerul, e foarte pasionat jucător (de mine nu zic nimic; de ce oare am avea prieteni, dacă n'am putea să aruncăm orişice vină asupra lor?). Astfel că era cam pe la „ore mici", când mă hotării să-mi pleç capul şi eu în-tr'un pat oarecare de otel.

— Aţi avut noroc, mai avem o singură odaie, îmi spuse portarul.—Cunosc eu trucurile lor. Am mai lăsat vr'o trei întârziaţi la cafeneaua din parc. Sunt sigur că fiecăruia dintre ei are să le spună acelaş lucru. Dar ce-mi pasă? Bine că mi-am asigurat eu culcuşul meu.

Toate situaţiile dificile în cari dădusem greş faţă de redutabilul meu adversar dela şah, îmi apăreau acuma, în somn, extraordinar de clare şi de rezolvabile. Se strângeau şi se înmulţeau turnurile, caii, nebunii —regina alerga triumfătoare peste tot câmpul, pe când regele, la inexpugnabil adăpost, îşi păstra toată morga lui suverană şi invincibilă... Când deodată – nu mai merge afacerea! Voci de protestare se ridică, o ceartă violentă... Mă uit, într'adevăr, erau în partida mea trei turnuri în loc de două şi amândoi nebunii pe aceeaşi culoare... Cum se poate? Partnerul meu striga, protesta: „Ce este asta? ăsta nu e joc cinstit, — e ceva scandalos". Şi deodată poc! o vorbă grosolană...

Deschid ochii... Sunt în pat. Mă desmeticesc. E ziuă. Prost lucru să te amenţeşti cu atâta joc. Nici odihna nu-ţi mai prieşte...

Dar ce-i asta? Cearta continuă: — „Ai noroc că suntem aci în loc străin, că te-aş plesni acuma... Dar lasă, n'o să pierzi nimica... Ne întoarcem noi acasă".

Nu era inginerul meu; glasul venea din odaia de alături,—numărul 12 sau 14, nu mi-am însemnat bine direcţia,— numai numărul meu l-am ţinut minte: 13.

Un glas plângător, de femeie, răspunse ceva confuz, — apoi altă scrâşnire şi trosc! o palmă. Alte scâncete, plânsete înăbuşite,—în sfârşit tăcere.

— Iată, îmi zic,— întinzându-mă ca unul ce din acel moment îmi făcusem socoteala cu somnul pentru ziua aceea,—ce va să zică omul bădăran, omul grosolan. O fi având el,— cine n'are?— diferende de un fel sau de altul, — dar de ce impulsiunea aceasta de brutalitate, care înveninează viaţa celor direct interesaţi, şi turbură odihna şi liniştea deaproapelui?... Iată acuma: Omul meu din tren, — ce om delicat, bine crescut! — Cum dânsul ar fi rezolvat, sau nici n'ar fi lăsat măcar să se nască, o neînţelegere între el şi consoarta lui, căreia-i purta atâta grijă şi o împresura cu atâta atenţie... Ei, nu pot să fie pe lumea asta numai cavaleri, trebue să mai fie şi bădărani.

Pe când mă gândeam şi îmi ziceam toate astea, îmi isprăvii toaleta şi deschisei uşa odăiei mele încet, ca să nu mai turbur şi eu liniştea celorlalţi pasageri, printre cari, cine ştie? poate că mai erau unii pe cari îi urmărea în somnul de dimineaţă fi-

gurile de peste noapte... Nu tot aşa vecinu meu care, ieşind în acelaş moment, isbi cu putere uşa în urma lui, şi îmi aruncă şi mie o fulgerătoare privire, încât să mă îngheţe pe loc, dacă aş fi fost ceva mai sfios decât sunt...

Şi n'am îngheţat, ce e drept; dar am rămas înlemnit: Era omul meu politicos din tren!

Cismarul din carte
şi cel din colţ

Anul acesta, — povesteşte prietenul meu Bumbuleţ, Nae — având în vedere scumpetea extraordinară inerentă stărilor excepţionale prin cari trecem, am hotărît de acord cu consoarta, ca darurile obişnuite de sărbători pentru numeroasa noastră progenitură să se rezume într'o frumoasă istorioară de Crăciun, pe care nevasta s'o dibuiască de undeva de prin vr'un calendar mai vechiu, iar eu s'o studiez, pentru ca s'o am gata în minte la momentul oportun. Nici nu-şi poate închipui cineva un cadou mai practic. Cu celel'alte, trebue să cauţi să înjghebezi de fiecare cap măcar câte unul, şi tot altul, pe când aşa eu unul singur îi mulţumesc pe toţi împreună şi pe fiecare în parte; ceeace e mai important apoi: nu mă dă de cheltuială.

Deci, ca să n'o mai lungesc, iată-i pe toţi în jurul mesei, numai ochi şi urechi, şi iată povestea

pe care, dregându-mi glasul, o învârtesc cam aşa:

— A fost odată, într'un oraş mare undeva, un biet cismar care cu nici un preţ nu se putea ferici cu meseria lui. Nu fiindcă oamenii s'ar fi înţeles ca să nu mai umble încălţaţi, sau fiindcă meşterul n'ar fi durat lucru bun şi trainic, ori fiindcă l'ar fi tras pe sfoară muşteriii pentru cari lucra pe datorie, — dar fiindcă bunul Dumnezeu aşa a vrut, ca să-l dăruiască cu o droaie de copii; în fiecare an îi sosea câte unul, şi când a fost la al nouălea, aşa a vrut Dumnezeu ca să-l încerce, şi a chemat la dânsul pe mama copiilor. Iată-l pe meşterul singur pe lume, cu nouă copii mărunţei în cârcă. Asta nu e lucru de glumă, dragii mei. Acuma voi ştiţi ce greu se cresc copiii, mai ales când sunt mărunţei. Nouă perechi de ghete dintr'odată, nouă coltuce de pâine la fiecare masă, nouă căpătâie în fiecare seară, spălat, cârpit, şi mai câte! Bietul meşter da pe brânci, dar nu se plângea. Lucra noaptea, după ce-şi culca prăsila, şi da slavă Domnului că cu toţii erau sănătoşi, sdraveni, înzestraţi cu mădulare întregi şi cu o poftă de mâncare de-ţi era mai mare dragul.

Intr'o seară de Crăciun, meşterul se întoarse acasă târziu, după multă alergătură ca să ducă lucrul făcut pe la muşterii şi să strângă ceva părăluţe. Trecând pe străzi, a văzut pe la ferestrele prăvăliilor tot felul de jucării, zaharicale, podoabe de pom de Crăciun. Dar nu-i ajungeau paralele să ia pentru fiecare copil câte ceva. Să ia numai

pentru unii şi pentru alţii nu? Cu asta numai i-ar fi învrăjbit, şi nu era bine. Nu; o să le facă el alt dar de Crăciun, şi bun, şi frumos, care nici nu se sparge, nici nu se toceşte, de care cu toţii se pot bucura şi pe care nici unul nu poate să i-l ia celuilalt.

— Ei copii, zise, — unul, doi, trei, patru... aicea sunteţi cu toţii? Ştiţi voi că astăzi e ajunul Crăciunului? Asta e o mare sărbătoare dată dela Dumnezeu. In astă seară nu lucrăm nimic, ci o să ne bucurăm cu toţii...

Copiii s'au bucurat că în seara aceea trebuiau să se bucure şi aproape să răstoarne casa cu sburdălniciile lor.

— Ho, staţi, nu aşa, — le zise meşterul; — veniţi încoace să vă învăţ eu un cântec frumos pe care îl ştiu eu. Foarte frumos cântec ştiu; l'am păstrat pe astă seară, ca dar de Crăciun pentru vo .

Mărunţeii se agăţară cu mare gălăgie de braţele, de gâtul, de picioarele tatălui lor, ca să le spună cântecul.

— Incet măi! dacă vreţi să vi-l spun, trebue să vă purtaţi bine. Şi mai întâi să vă aşezaţi frumos în rând, aşa. Cel mai mare înainte, ceilalţi după mărime.

Şi-i aşeză aşa, cum stau alăturea fluerele unui naiu.

— Şi acuma tăcere! Eu am să cânt întâi, pe urmă voi după mine.

Apoi îşi scoase şorţul verde şi şapca din cap,

şi cu mare evlavie începu să cânte: „La naşterea lui Cristos...“

Băeţii şi fetiţele mai măricele învăţară cântecul numai decât; cu cei mai mititei a fost mai multă tevatură, până l-au învăţat şi ei. Apoi cu mare bucurie îl cântară, şi iar îl cântară, cu toţii, cu glasurile lor subţirele, — de s'or fi bucurat şi îngerii din cer.

Ingerii din cer s'or fi bucurat ei, dar nu şi oamenii dela etagiul de sus. Acolo stătea un boer bogat, neînsurat, singur în nouă odăi; într'una sta, în alta mânca, în a treia fuma, în a patra dormia — şi cine ştie la ce-i mai trebuiau şi celelalte cinci? Boerul ăsta bogat stătea în seara aceea tocmai în a opta odae şi se gândea: oare de ce nu mai au mâncările nici un gust? de ce nu e nimica interesant în gazete? de ce nu e destul aer în odăile astea mari? de ce nu se mai poate dormi cum se cade pe saltelele moi?... — când de jos, din subsolul cismarului ajunse până la el cântecul de Crăciun, întâi mai încet, apoi tot mai sgomotos şi repetat. La început nu-i luă seama, îşi zicea că o să se isprăvească odată. Dar nu şi nu. Mereu ăia o luau dela început, şi iarăş şi iarăş: „La naşterea lui Cristos...“

In sfârşit boerul nu mai putu răbda, şi se coborî jos la cismar. Meşterul la vederea lui se opri din cântec şi se ridică de pe scăunelul lui cu trei picioare, cu tot respectul cuvenit unui domn aşa de mare.

— Dumneata eşti meşterul Gavrilă? îl întrebă boerul.

— Eu, să trăiţi, cucoane, — răspunse cismarul — să vă fac o pereche de ghete de lac?

— Nu de aceea am venit. Da' mulţi copii ai meştere.

— Mulţi, boerule, şi mai măricei, şi mai mărunţei. Multe guri, când vine vorba la mâncare.

— Multe, mai ales, când e vorba de cântare. Ascultă dumneata, meştere Gavrilă; eu vreau să te uşurez pe d-ta. Dă-mi mie de suflet pe unul din copiii d-tale şi eu am să-l cresc, să fac din el domn mare, care să vă poată ajuta pe toţi.

Meşterul Gavrilă la vorba asta înholbă ochii ca la o minune. Unul din copiii lui să ajungă domn mare! Dar cum de nu? Fireşte că da! Păi ăsta e mare noroc pe capul lui.

— Bine, alege dar repede d-ta unul, care vrei, să-l iau numai decât.

Meşterul s'apucă să aleagă:

— Ăsta de ici e Fănică. Pe ăsta nu-l dau. Ăsta învaţă bine la şcoală. Il fac popă. A doua e fată, fată nu-i trebue boerului. Ăsta e Năică; ăsta a prins meşteşugul meu şi-mi ajută; nu mă pot lipsi de el. Ăsta e Gavrilaş; vezi d-ta, l-a botezat naşu-său ca pe mine; nu-l dau. lencuşor, ăsta e leit mă-sa, când mă uit la el, par'că o văd pe ea; eu să-l las de-aicea? Pe urmă vin iar două fete, dar boerului îi trebue băiat. Apoi e Petrică; ăsta a fost puiul mamii, — o, săraca femeie, s'ar învârti

în mormânt, dacă l'aş da. Acuma ăştialalţi doi sunt încă prea de tot mititei, ce să facă boerul cu dânşii?

Şi aşa a ajuns până la cel din urmă şi n'a putut alege nici unul. I-a luat apoi de jos în sus, — dar tot acolo: nu poate da pe nici unul, fiindcă ţine la toţi deopotrivă.

— Ei, picilor, alegeţi-vă voi singuri, le zise; care vrea să meargă cu boerul, să ajungă şi el domn mare, cu case, cu slugi şi cu trăsură, să iasă de faţă.

Dar cu toţii se traseră îndărătul lui, agăţându-se de mâinile, de picioarele, de hainele meşterului. La urmă meşterul îi cuprinse pe toţi şi începu să plângă de duioşie, iar ei plângeau cu dânsul.

Văzând aşa boerul, scoase o pungă din buzunar, şi din pungă un bilet de o mie de franci.

— Uite, meştere, ia dela mine banii ăştia; dar în schimb te rog măcar atâta: să nu mai cânţi cu copiii, că-mi face supărare.

Meşterul Gavrilă de unde să fi avut, dar nici măcar nu văzuse vr'odată în ochi o mie de lei. Luă biletul cu sfială şi-l închise în ladă.

Apoi tăcu şi el şi copiii. Nu mai aveau voe să cânte. Boerul se întoarse să se plictisească în odăile lui cele multe.

Copiii cei mai mari se sguliră posomorâţi, sâsâind la cei mai mici că nu mai e voe să cânte: se supără boerul de sus.

Meşterul se plimba în sus şi în jos în tăcere, şi

când „puiul mamii“ îl rugă să-l mai înveţe odată cântecul, că-l uitase, îi bruftui necăjit.

— Nu e voe de cântat!

Apoi se aşeză pe scăunel, luă o cismă de cârpit şi începu să robotească. Deodată numai ce se pomeni că şi el îngâna iar printre dinţi: „La naşterea lui Cristos...“

Mai întâi se lovi peste gură, dar apoi se supără, dete una cu ciocanul pe mescioară, sări în sus, deschise lada şi cu hârtia de o mie alergă la boerul de sus.

— Na-ţi paralele cucoane, ce să fac eu cu ele? Lasă-mă pe mine să cânt, că pentru mine asta face mai mult decât o mie de lei.

Puse biletul pe masă şi alergă îndărăt la ai lui. Îi sărută pe rând, îi aşeză iar unul lângă altul ca fluerele unui naiu, şi cu toţii începură iar din adâncul plămânilor:

„La naşterea lui Cristos...“

Şi erau aşa de veseli, de par'că a lor şi nu a boerului ar fi fost întreagă acea casă mare.

Iar boerul se crucea şi se întreba cum se poate să fie oameni cari să se veselească aşa, pe lumea asta mare şi plicticoasă.

*

„Isprăvisem cu povestea, — urmă prietenul meu Bumbuleţ — şi-i aşteptam efectul. Copiii tăceau, — se vedea cât îi impresionase povestea mea duioasă şi morală — adică zic *a mea*, deşi era a

Calendarului. Când deodată miezânul meu, Ghiţişor, de abia a împlinit şapte ani astă vară, întrerupse tăcerea religioasă.

— Tată, zice, — aşa e că povestea asta e din carte?

— Cum din carte, mă? — sar eu de colo, trăsnit de un asemenea efect. — De ce să fie din carte?

— Fiindcă nu e adevărată.

Curioasă logică! îmi zic eu. E din carte fiindcă nu e adevărată, sau nu e adevărată fiindcă e din carte!

— Dar de unde ştii tu, mă, că nu e adevărată? cercetez eu mai departe cu o indignare rău stăpânită.

— Fiindcă eu îl ştiu pe Gavrilă, cismarul din colţ, şi nu e aşa.

— Cum nu e aşa, prâsleo? ce, ăla n'are copii?

— Ba are, da-i bate; are şi ucenici; îi bate în fiecare zi de două ori: odată dimineaţa când îi scoală la lucru, şi pe urmă seara când se întoarce dela cârciumă. Ii dă cu capu de pereţi.

— Dar cine ţi-a spus ţie toate astea, mă?

— Chiar ei mi-au spus, când am fost cu ghetele la reparat: Ziua nu-i bate meşterul, fiindcă nu stă la prăvălie. Ziua îi bate calfa.

— Cum mă? aşa toată ziua?

— Cum se nimereşte. Ei umblă desculţi şi flămânzi, şi n'are fiecare un căpătâi; dorm toţi pe un priciu...

— Ei comedie! Şi altceva ce mai ştii?

— Ăsta adevăratul câştigă parale destule; a luat opt lei să pună o pingea cu talpa dela noi. Şi când am adus acasă ghetele, erau cu tălpi de mucava! Nu se duce el cu lucru la muşterii, vin muşteriii cu duiumul, şi el îi poartă cu vorba, pe alţii şi cu înjurătura, cu săptămânile şi cu lunile. Bate zece cue de lemn cu ciocanul — şi nici nu el, că ucenicii şi calfa — şi peste trei zile te duci să-i dai alţi opt lei ca să le mai bată odată, fiindcă s'a desfăcut...

— Bine mă, dar dacă câştigă el atâtea parale, de ce nu se îmbogăţeşte?...

— Păi fiindcă cârciumarul de peste drum câştigă şi mai multe"...

Prietenul Bumbuleţ tăcu un moment. Apoi cu melancolie încheiă:

— Poftim! Ci-că să mai spui poveşti copiilor din ziua de astăzi!

Cariere greşite

Când apare domnu Constantinescu, itidentul, în uşa cocioabei din fundul curţii a cărei supraveghiare o are dimpreună cu madam Constantinescu, consoarta dumisale, toţi vecinii pot să-şi scoată ceasoarnicele dela brâu şi să şi le îndrepteze la opt netrecute fix; — sau aminteri să trimeată după doctor şi după popă, căci într'un asemenea caz altă putinţă n'ar fi, de cât că domnu Constantinescu, itidentul, a căzut la pat şi, cu un picior, cel puţin, în groapă.

Din uşa cocioabei dela a cărei fereastră madam Constantinescu, itidenta imobilului şi modista întregului personal de serviciu femenin de prin împrejurimi, ţine strajă ageră peste toată curtea, inclusiv uşile şi ferestrele locatarilor, domnu itident suflă din ţigaret mucul încă fumegând al ţigării reglementare de după cafea, apoi îşi trage pălăria mai pe ochi, şi o porneşte.

Păşeşte grav de-alungul curţii, nu priveşte nici în dreapta nici în stânga, — dar din atitudinea-i solemnă şi din pasu-i maiestuos se poate ghici că presupune, fără a mai avea nevoie să le constate *de visu*, respectul şi consideraţia privirilor cu cari toţi locatarii petrec trecerea sa pe teritoriul a cărui suzeranitate i s'a încredinţat de către madam Ionescu, proprietăreasa.

De peste ochelarii plecaţi asupra unei cusături în suspensiune, madam Constantinescu urmăreşte şi ea trecerea domnului itident, până ce semicercul de chelie ce-i iese importantului bărbat de sub pălăria de paie la ceafă, dispare la colţul străzii.

Despre madam Constantinescu ştie toată lumea că e nemţoaică de origine şi cusătoreasă de meserie. Nici una nici alta din aceste constatări n'au fost greu de stabilit, căci numai aceste două lucruri le face madama în toate zilele anului: vorbeşte şi coase, — coase şi vorbeşte. Când o vezi că coase, înţelegi că e cusătoreasă, iar când o auzi vorbind, ai priceput numai decât că e nemţoaică. —Altfel stă lucrul cu domnul itindent. Acesta meserie, alta, nu se prea vede a fi având, — iar în ce priveşte originea, sunt îndoeli şi controverse. Vorbeşte arareori dumnealui, referindu-se par'că, mai întotdeauna, în această privinţă, la consoarta dumisale. Iar atunci când vorbeşte, poţi să deosibeşti cel mult atâta, că rosteşte cu un accent cam... balcanic. Dar acuma aţi văzut şi ştiţi şi d-voastră câte numeroase feluri de popoare sunt în Balcani.

Pe vremea conflictului cu grecii, domnu Constantinescu se apăra de bănuiala d'a fi ceva rubedenie cu Socrat sau cu Alkibiade, şi lăsa să se înţeleagă mai bine c'ar fi un fel de român din Turtucaia. Acuma, de când cu conflictul cu Bulgaria, nu-i mai convine versiunea aceasta, şi ar lăsa mai bine să se acrediteze părerea că ar fi un fel de român din Macedonia... După numele de botez, iarăş, n'ai putea să-l categoriseşti. Il chiamă Panait,— un nume balcanic iarăş, ce poate să fie purtat de un originar, fie din Turtucaia, fie din Ianina, sau chiar şi din Niş.

Dar să nu-l pierdem din ochi... Iată-l, a ajuns la ţinta peregrinajului său din fiecare dimineaţă: chioşcul de ziare. Şi iată-l iarăş bufnind, nemulţămit, indignat... De când s'a dat ordin dela poliţie să nu se mai afişeze cuprinsul gazetelor, domnu Constantinescu e cu totul dezorientat şi neconsolat, şi nu poate critica indeajuns, de altfel mai mult prin gesturi decât prin vorbe, această măsură care i se pare cu totul neînţeleasă, tiranică şi absolut dăunătoare publicului cititor.

Mai 'nainte vreme, domnu Constantinescu îşi înmagazina zilnicul stoc de informaţii foarte economicos, mulţămită sistemului după care tot ce se găsea amănunţit în gazetă se putea citi în rezumat şi în esenţă de pe afişele multicolore ce îmbrăcau de jur împrejur şi de sus până jos chioşcurile. Astfel după o contemplare de un ceas, un ceas şi ceva, domnu itident, după o penibilă si'a-

bisire cu glasul jumătate, se putea înapoia la domiciliu ca să facă parte şi consoartei dumisale de evenimentele zilei: La Târgovişte o crimă oribilă; doi consomatori s'au bătut până la sânge şi au fost arestaţi la poliţie; în gara Balaci o catastrofă îngrozitoare: două vagoane de marfă au scăpat pe linie şi s'au răsturnat, nicio victimă; un incendiu teribil în strada Birjari, — a ars un grajd, focul a fost localizat; criza din Orient: şahul Persiei are de gând să abdice în favoarea nepotului său Abdurrahman; temeri de conflagraţie europeană; ţarul Rusiei a primit în audienţă pe primul său ministru Kikifcef, — eţetera, eţetera.

Venia apoi numaidecât şi madam Constantinescu cu raportul dumisale nu ma puţin amănunţit despre întâmplările zilei şi ale nopţii din curte şi din casă... Intre acest raport şi rezultatul activităţii de modistă a madamei este întotdeauna o strânsă legătură: Cu cât e mai detaliat raportul, cu atât mai strâmbe ies rochiile Mariţelor, şi vice-versa...

Astfel dar ambii soţi se ţineau în curent zi de zi cu toate evenimentele din lume, din Europa, din ţară şi din strada Nimfelor No. 15.

Dar acuma...

Domnu Constantinescu dădea târcoale chioşcului despuiat ce se ridica în faţa lui ca o enigmă nepătrunsă, cu scândurile albe, goale, fără nici o podoabă, — inexorabile! — şi se scărpina din când în când sub chelie meditând o stratagemă. Chioşcarul — se vede că nu putea s'o scoată la

capăt numai cu o meserie — era un fel de cumulard; mai ţinea alături şi o antrepriză de rece-limonada, albă şi roşie, cinci bani paharul, indeferent. Deci: *utile dulci* îşi zise domnu Constantinescu (bineînţeles într'o versiune balcanică oarecare) şi drept intrare în vorbă ceru — una albă. Sorbind-o încet, tacticos, ochii îi mergeau spre teancurile de gazete; numai titluri, nimic altceva. Puse paharul de jumătate plin încă, pe teşghea, şi întinse mâna după un *Univers*. Il desfăcu şi dete să se aştearnă pe lectură.

— Pardon, aţi plătit numai limonada, n'aţi plătit şi gazeta, — protestă negustorul cumulard.

— Lasă bre, ce dacă citesc, tocesc literă? — se indignă domnu Constantinescu.

Cellalt însă:

— Da' ce? E cafenea aici? e ceainărie?...

Şi-i scoase binişor gazeta din mână.

Intorcându-se spre casă, domnu Constantinescu Panait, itidentul, se gândia: Oare n'ar fi fost mai bine cinciu ăla să l fi dat pe o gazetă? Ce nevoie avea el de limonadă?... Hei, dar oricum: limonada o iei care vasăzică aci în stomac, ai ceva al tău de care profiţi, — da gazeta, odată citită, la ce mai e bună?... Păcat de cinci parale...

Numai cât la raport, în faţa consoartei, domnu itident rămase un moment cam încurcat. Dar se reculese repede: — Să le ia dracu, gazetarii ăştia, că nu mai ştie nimic. Tot aia şi aia: sârbu bate

pe bulgar, bulgaru se împacă cu grec, grecile se bate cu turc, limonadă nu face parale...

Madam Constantinescu rămase cam mirată de amestecul limonadei în chestia orientală, dar îi era de grabă să-şi prezinte, la rândul ei, darea de seamă... Deci, într'o avalanşă de informaţiuni din sursa cea mai autentică, domnu itindent află: Că ăi de jos au primit o scrisoare recomandată dela Râmnicu-Sărat şi una nefrancată dela Botoşani; că la ăi de sus a venit în vizită o damă voalată, a stat treizeci şi opt de minute şi i-au dat ăia numai dulceaţă, nu şi cafea; că becherul dela odaia mobilată a venit azi noapte dimineaţa la trei şi douăzeci şi cinci acasă, iar acuşica pare-că e cam deranjat cu stomacu, că a fost pân'acuma, mă'nţelegi, de patru ori la... acolo, şi-a stat câte un sfert de ceas; că aia de sus azi nu şi-a văpsit păru, dar aia de jos a pus pudră mai multă ca în alte zile şi a făcut oservaţie servitoarei că a luat săpunu să se spele cu el; că pisica ălor de jos a furat o chioftea de pe tocător, iar căţelul ăloralanţi s'a uitat pe covor; că...

Domnu Constantinescu ascultă, interesat la culme, — iar după ce raportul se isprăveşte, îşi zice în sinea dumnealui: — Amà, bre, asta Catrina să fie acolo la gazetă, numa păcat că nu şti şi din condei cum şti din gură... Marţi le face pe toţi...

Iar dânsa, care preferă întotdeauna, când poate, să gândească cu voce tare, se găsi cam în acelaş

gând cu dumnealui, aducând iar vorba la penuria veştilor din ziare:

— Ehei, matale să fii aşa un derector la gazetă, cum nici n'ai altă treabă... Marţi le-ai face pe toţi, câtă politică ştii... Numai păcat că n'ai învăţat mai multe abeţedare...

Curaj civic

— Bravo, bravo. Aşa trebue, să ai curaj. Asta-mi place. Ai curaj. Aşa trebue. Să le dai la cap. La cap, mă'nţelegi. Fără milă. La cap. Bravo. Aşa-mi place...

— Pardon, zic. Poate că prietenul Ibriceanu mi-a făcut o recomandaţie cam... Adică vreau să zic că, ce e drept, scriu şi la o gazetă politică, însă...

— Nu cumva eşti cu..., îngână noua mea cunoştinţă cam schimbându-se la faţă şi retrăgându-se nţel pe banca berăriei unde ajunsesem alături.

— Nu, nu, mă grăbesc să-l asigur, — nu sunt cu....

- Atunci eşti cu...

— Cu ai noştri, fireşte,—cu cine altul aş putea să fiu?

— Apoi atunci de ce mă întrerupi, drăguţă? modestie, ai? — modest, care va să zică. Dă-o

încolo, ştim noi ce e aia. Astea sunt de formă în lume,—dar la gazetă *poc!* îi dați! îi dați vârtos! La cap! Bravo! Aşa-mi...

— Nu frate, altceva am vrut să zic. Adică eu, cu toate că scriu şi la o gazetă politică, dar mă îndeletnicesc mai mult cu literatura...

— Cu literatura?... Scuzați. Mărturisesc cu ruşine că nu vă cunosc ca scriitor, dar voiu căuta să împlinesc de-ac nainte această lacună...

— Mersi. Mi-au mai spus-o şi alții; ruşinea însă a trecut, dar lacunele au rămas...

— Da' cum îți şi vine, zău, drăguță, să te mai ocupi cu literatura, când vezi toată mizeria asta?.. Când vezi că toate merg alandala şi înaintăm cu paşi repezi spre o prăpastie?... Aci trebue altceva, nu literatură,— aci trebue biciu de foc, aci trebue condeiu muiat în catran şi pucioasă, să ardă, să frigă,—aci trebue, domnule, să le dai, cum zic, la cap, fără milă...

— Etcetera, împlinesc eu în gândul meu şi mă ridic să plec, lăsând pe... — uite că i-am şi uitat numele noului meu cunoscut! — lăsându-l ca să-şi continue preroația celuilalt dela masă, prietenului Ibriceanu, care mi-l recomandase.

* * *

La dreptul vorbind, el era care-şi binemeritase pisarea, căci—am uitat să vă spun—prietenul meu Ibriceanu e un vajnic propagandist politic şi elec-

toral, şi acu printre alţii îl vânase şi pe ăsta şi-l adusese la berărie ca să-l catechizeze şi să-l stileze bine,—ba să-l mai prezinte şi altor amici, ca să se laude cu talentele lui, aşa cum s'ar lăuda un artist crescător dela circ cu prezintarea unui cal minunat dresat în libertate...

Dela uşă mai aruncai o privire în urmă, şi dac nu mai auzeam nimic, căci aminteri partizanul se răstea mai mult pe şoptite, ca şi când ar fi fost vorba de o taină mare, — dar îi vedeam gestur la cari prietenul Ibriceanu privea zâmbind cu un aer de mulţămire, şi chiar de mândrie.

— La cap, la cap! ştiam acuma să traduc gesturile acestea, — şi-mi mai ziceam apoi: Mare meşter, Ibriceanu ăsta, — cum ştie el să monteze pe alegător, să-l fanatizeze... La cap! la cap! — Oare cât o fi câştigând el cu meseria asta?...

* * *

Alegerile au fost peste o săptămână. „Ai noştr“ au căzut cu glorie. Infamul guvern a reuşit şi de astădată, mulţămită ingerinţelor, presiunilor şi manoperilor de tot felul. Deşi cetăţenii erau ferm decişi de data aceasta să-i dea la cap, însă ce poate oare cea mai energică şi cea mai eroică hotărâre, faţă de...

Ho, stai! Asta-i articolul pe care l'am scris a doua zi la gazetă, — dar aci e vorba de altceva.

E vorba că mă întâlnesc peste câtăva vreme cu

prietenul Ibriceanu, foarte plouat şi jerpelit... — „la lasă-mă, nene, — îmi şi taie vorba, cât nici n'apucasem bine să-l întreb. M'au luat la goană „ai noştri". Inchipueşte-ţi... — Dar bine, frate, te văzusem plin de zel. Ba încă încălziseşi pe unii de nici nu voiau să ştie altceva decât: la cap!

— Da, da, ştiu ce vrei să zici; vrei să zici de ăla de atunci dela berărie... Să-l iea dracu. Stai să-ţi spun.

M'a băut toată sara aia, şi altele, nu mai scăpam de el: „Las' pe noi! Să le arătăm! Adică ce crede ei? Până când?" Şi altele de astea; acu l'ai auzit.

In ziua alegerii, văd eu că stă treaba cam prost la secţia mea, — prietenii nu se prea arătau, — hai, zic, să mai dau o raită. Mă duc şi pe la ăla, că nu stătea departe; când colo la el încuiat tun tot. Bat eu la uşă, bat la fereastră, nimic. Mă duc în fundul curţii, împing la uşa bucătăriei, sare ivărul şi intru.

— Domnu nu-i acasă, mă întâmpină servitoarea, vorbind încurcat. — Cum, zic, nu-i acasă, da' unde e? — A spus că are proţest la Piteşti. — Ce proţest, că azi e Duminică? — Apoi nu ştiu, zice, aşa mi-a spus.

— la deschide unde-i, să-l întreb şi eu, zic şi dau busna. Omul meu sta ghemuit într'un fund de canapea, numai în halat. — Apoi bine, nenişorule, aşa luptăm?... — Să mă ierţi, zice, să-ţi spun, —

eu, care va să zică, mă 'nţelegi, sunt cu voi, — da' acuma nu pot pentru ca să mă pronunţ chiar pe faţă. Deocamdată. Mai târziu, fiindcă, mă 'nţelegi, să-ţi spun, am o daravelă, care va să zică, la minister, şi de.. Acuma vezi şi matale, — da' altă dată să contaţi, vă asigur, pe onoarea mea..

L'am dat dracului, — ce era să-i fac?

Şi oftă prietenul Ibriceanu: — Hei, dacă ar fi fost păţania numai cu el, — da' întreabă-mă de ce m'au luat la goană „ai noştri" ?...

* * *

A trecut câtăva vreme de-atunci, căzuse guvernul acela şi venise altul. Eram acuma „ai noştri" la putere, — şi ceilalţi luptau în opoziţie. Alegeri iarăş, iarăş agitaţie, propagandă.

Intr'o seară, la o grădină, — că era acuma spre vară, — cum stam la o masă gândindu-mă la articolul de mâine, îmi isbesc urechea nişte cuvinte şoptite, dar şoptite cu arţag, la o masă vecină:

— Aşa-mi place. Da. Aşa trebue. Să le daţi la cap. La cap, mă 'nţelegi. Fără milă. Aşa, bravo. Aşa-mi place. La cap!

Mă uit: nu 'ncăpea îndoială; era vechea mea cunoştinţă, vorbind de astădată confratelui Udrea din cel'alt partid, şi cel care i-l prezinta acuma zâmbind, ca pe unul ce-şi zicea că-l dresase, nu glumă, era cel mai vajnic concurent politic al prietenului Ibriceanu.

— Care va să zică eşti de-ai noştri? întreabă

confratele Udrea. Putem, la un caz, să contăm, în lupta noastră...

— Ce, domnule! Curaj trebue să ai. Atâta-ți spun. Curaj, domnule. Și fără cruţare. Nu e vreme de glumit acuma. La cap să le dăm, mă 'nţelegi. Aşa trebue. La cap!...

Pol jemanfișistul

Cum, nu-l cunoşti pe Pol? mă întreabă vărul Bistrițeanu uimit ca şi când m'ar fi surprins asupra unei ignoranțe de neiertat.

— Scuzați, zic salutând stângaciu şi aşteptându-mă la revelarea uneia din acele celebrități pe cari este primejdios a mărturisi că nu le cunoşti. După nume da, dar cunoştința personală...

După nume! Pol! Eram ridicol, fireşte. Noroc că nici Bistrițeanu, şi cu atât mai puțin d. Pol, nu băgară de seamă. Noua mea cunoştință dete ochii peste cap, capul pe ceafă, lăsându-se, în această poză de extaz, cu totul în voia admirațiunii mele, — iar Bistrițeanu mi se plecă la ureche ca să-mi şoptească:

— Admirabil băiat! Şi jemanfişist, mă, — n'ai idee!

— Cum? zic eu nedomirit,— că nu era tocmai aşa mult de când venisem dela țară;—jemanfişist? — ce-i aia?...

— Jemanfişist, — adică nu-i pasă de nimica; — ilsanfişpamal de orice; e o vorbă franţuzească.

„Dar mai bine să-ţi dau câteva exemple, ca să-l cunoşti mai de aproape, ce băiat admirabil. Uite, noi ăştia, avem mai fiecare câte o meteahnă; ba ne pasionăm de politică, ba facem pe iubitorii de arte şi literatură, ţinem la familie, la patrie,— chiar şi la religie unii!—mă rog, la câte superstiţii toate. Dar ăsta,— îl vezi pe ăsta?— el nu dă două parale pe toate astea. Fiindcă e jemanfişist.

— Bre, bre, — zic eu şi tot nu mă domiresc. Şi pentru asta are el leafă de undeva?

— Mă, da' prost eşti! mă înfruntă vărul Bistriţeanu. Nu înţelegi tu că astea sunt chestiuni care va să zică de profesie de credinţă... Pe tine te plăteşte cineva ca să crezi în patrie, naţie, ori Dumnezeu? Nu; apoi nici pe el nu-l plăteşte nimenea ca să nu creadă. Nu crede fiindcă e un spirit superior, debarasat de orice prejudecată. Fiindcă e jemanfişist.

— Bine, dragă, da' din ce trăeşte el? Are vr'o meserie, vr'o slujbă, ceva?

— Ei, voi burghezii tot numai la asta vă gândiţi! Tot numai la stomac!— Trăeşte şi el cum poate. Puţin îi pasă. Fiindcă...

— Da, ştiu acuma de ce: fiindcă e jemanfişist. Dar orcum...

In vremea asta d. Pol stătea imperturbabil ca o cadră de mare preţ, asupra căreia cunoscători şi

necunoscători îşi dau părerea, pentru ea deopotrivă de indiferentă.

— Stai să-ţi povestesc ceva,— îmi dai voie?— se întoarse Bistriţeanu întâi la mine şi apoi la el. Să vezi ce istorie nostimă. De astea numai Pol e în stare să-ţi combineze şi să-ţi aranjeze...

„Intr'o mahala, unde sta el mai de mult, era un popă, chiabur al dracului, da' sgârcit nevoie mare. Pol era, cam ca întotdeauna, ififliu şi noi îl luam în zeflemea şi-l necăjeam cu popa.—Mă, îi ziceam, mare meşter îi fi tu, da' din cât bănet a strâns ăla; dacă-i fi tu în stare să storci o lăscae de pe sufletul lui, te proclamăm regele escrocilor! — Pă ce? zice el.—Pă dracu, răspundem noi, că n'avem unul chioară.

„Nu trece mult după asta şi numai ne pomenim într'una din zile cu Pol fercheş-fercheş, ras, tuns, frezat, cu joben, în frac şi cu floare la butonieră. — Ce-i mă? te a chemat la Palat? Să mă iei şi pe mine în minister!—îi dăm noi cu d'astea d'ale noastre. Dar el de colo: — Mă logodesc, tâmpiţilor! zice. — Auleo! şi cu ce marchiză, ducesă, contesă?...— Cu fata popii, bre!

„Că uitasem să ţi spun, avea popa ş'o fată. — Ce făcuse, ce învârtise Pol, cu o peţitoreasă, l'a ameţit pe popa. Ăsta, mă'nţelegi, când s'o înfăţişa cu ifosul lui, apoi cel puţin cât un procuror ceva ai să-l socoţi; popii i-au spus că e băiat de moşier din Teleorman şi inginer de poduri, — al dracului Pol, mai făcea şi pe zeflemistul!—Da, ca să-l în-

credinţeze, i-au făcut şi fel de fel de hârtii,— mai la urmă îl pusese pe părintele şi în corespondenţă cu boer Patròs,—ăsta era chipurile babaca lui Pol, —şi numai ce curgeau epistolele între Bucureşti şi Turnu-Măgurele: eu am să-i dau băiatului moşia cutare, sfinţia ta, părinte, ce-i dai fetii?

„Şi iac'aşa, vr'o lună de zile, până ce i-a stors Pol popii de vr'o sută de ori numele lui...

— Ce nume?...

— Pol, bre,—o sută de poli,—ăsta e calambur se cheamă,—ce pricepi tu! dacă-l esplici, nu mai are nici un haz...

„Care va să zică o sută de poli, două mii de franci; de-acolo frac, joben, eţetera, — ş'apoi şi nişte chefuri ce-am tras... Măcar că noi pierdusem rămăşagul, da' Pol, băiat galant, tot el plătea...

„Numai când s'a apropiat funia de par, fixează Pol ziua cununiei civile: — „Să fiţi gata la ora cutare, zice, că vine şi babaca din Teleorman!" — Haha! Or mai fi aşteptând şi azi cu nunta...

— Să mă iertaţi — încerc eu cu sfială, — dar asta mi se pare cam...

— Ce cam? cum cam? Nu ţi-am spus? Să-l cunoşti: un băiat de tot hazul! Admirabil farsor, —şi un jemanfişist, un jemanfişist!...

— Ei, şi popa n'a mai zis nimic? N'a făcut o plângere, proces, ceva?...

— Ce să facă, domnule? Să-şi facă de râs familiunea? Numai băiatul popii...

— L-o fi provocat la duel? fac eu îngrozit.

— Nu, că era seminarist; acu o fi popă şi el. „Da' băiatu ăsta, arţăgos al dracului, l-a urmărit pe Pol, l-a urmărit, până la întâlnit într'o zi faţă în faţă. Şi unde mi i-a ars câteva scatoalce, Dumnezeule, de par'că şi eu, care eram martor din întâmplare acolo, începusem să văd stele verzi..

— Auleo! şoptesc eu speriat iarăş; — şi unde s'o fi încins o bătae, mamă Doamne!...

— Da' de unde, mă! bre, ţărănoi mai poţi fi, Neacşule! nu ţi-am spus... Ia întreabă pe Pol...

— Haha! I-am râs în nas canaliei, — hohoti d. Pol cu superioritate. Palme lui Pol? Zece poli palma, dacă e vorba; nu-i aşa că e plătit? Şi să mai poftească,—dacă e vorba; nu-i aşa?

Iar Bistriţeanu, într'un nou acces de admiraţie, mi se plecă iar la ureche:

— Ei, l-ai văzut acuma? Nu ţi-am spus! Jemanfişist! Jemanfişist al dracului!...

N'are nici o importanță!

De sigur că atunci când, cu fața radioasă, coana moașe a venit să anunțe domnului adâncit în reflexiuni și calcule ce încetul cu încetul se vor fi depărtat de realitatea iminent amenințătoare:

— E băiat, conașule, să vă trăiască!...

„Conașul" va fi răspuns, ridicându-și ochelarii pe fruntea încrețită de una mie și unul de gânduri:

— Băiat, fată, — n'are nici o importanță!

El, poate în acel moment, preocupat de probleme generalizatoare, nu-și dădea seama că, între un băiat și o fată pot să fie mai multe decât una și o singură deosebire, — pe care în acel moment o socotea neimportantă, — dar mai ales nu și-a dat seama că, vorbind așa, își luase în chip inconștient rolul acelor zâne, cari, la nașterea fiecăruia dintre noi, vin și ne hotărăsc soarta ce are să prezideze apoi la întreaga desfășurare a acestei

întâmplătoare călătorii prin viaţă, care ni se impune, fără ca nici unul din noi să o fi cerut:

— „N'are nici o importanţă!“ zise el, şi cu aceasta a pecetluit firul conducător în viaţă a odraslei sale, pe care a dorit-o sau n'a dorit-o,— dar care totuşi a venit, pe căi la al căror mister el n'a contribuit cu nimic mai mult, decât de pildă, ar contribui un cocoş la meşteşugul prăsirii pasărilor de curte.

Deci, când primele scutice nevinovate au avut să consemneze, spre deteriorarea lor, apariţia unui nou distrugător, — acesta, imperturbabil faţă de primenirile oricât de dese, — nu *zicea*, fiindcă graiul nu-i este dat omului decât dela un an-doi înainte, dar avea un aer ce nu s'ar fi putut traduce, cu ajutorul nici unui fel de dicţionar, altfel decât aşa:

— Asta n'are nici o importanţă!

Mai târziu, în şcoală, când Mişulică — (aşa i-a rămas numele până la adânci bătrâneţe) — venia acasă cu note deplorabile — (învăţătura pentru el era un inamic în faţa căruia era în stare să se ascundă prin cele mai nepătrunse tranşee) — atitudinea lui, dacă nu chiar djalectica, cu care n'avusese încă timpul şi ocaziunea să se deprindă, — nu spunea altceva decât iarăş:

— N'are nici o importanţă!

Şi când tatăl său, care „între timp“ revenise la altfel de contemplări asupra importanţei lucrurilor din lumea aceasta, răspundea cu câte o binesimţită

(mai ales din partea pacientuiui) urechială, — acesta, ca fiu respectuos, incasa şi îndura totul, — în sinea lui zicându-şi:

— Nici asta n'are nici o importanţă!

In vârstă tânără s'a însurat — averea părintească era suficientă ca să înlocuiască lipsurile unei instrucţiuni insuficiente, era deci un om cu cariera „făcută" din prevederea altora, care, cum se ştie, poate ţine loc perfect lipsei destoiniciilor proprii, ba încă de multe ori chiar cu prisos; binevoitori, de aceia cari nu lipsesc niciodată, au încercat să-i atragă atenţiunea asupra unor calităţi, — o femeie frumoasă n'are niciodată defecte, însă poate să aibă calităţi... îndoelnice, — deci asupra unor astfel de calităţi, — la care Mişulică...

(Refrenul).

Apoi bineînţeles că s'a întâmplat aşa; amici cam prea mulţi şi asidui... — „Bine, măi Mişulică, tu nu vezi"... — La care Mişulică iarăş:

— Lasă, dragă, asta n'are nici o importanţă.

Căci dacă în şcoală Mişulică n'a fost în stare să înveţe nimica, deşi liceul l'a făcut mai temeinic decât mulţi alţii, fiindcă n'a fost clasă pe care să n'o fi trecut de câte două ori, — în practica vieţii a moştenit experienţa mai multor generaţii specializate în jupuirea sistematică a deaproapelui. El, care va să zică „îşi vedea de treabă", pătruns în felul lui, de principiul enunţat de însuşi Domnul nostru Isus Cristos: „Şi celor ce au li se va mai da, iar celor ce n'au li se va mai lua"... Pentru

aşa ceva nu trebue multă carte, — cartea nu poate decât să zăpăcească mintea omului cu idei egalitare, libertare, anarhiste, nihiliste, criminale, bestiale... Şi astfel Mişulică îşi socotia sporirea patrimoniului său după plusul, mereu crescând, al numărului victimelor sale.

— Dar dragă Mişulică, nu te gândeşti, strângi omul de gât... Te pomeneşti că, în disperare, azimâine şi ăsta are să-şi tragă un glonţ în cap, ca ălalalt de mai deunăzi, care...

Mişulică, imperturbabil:

— Asta n'are nici o importanţă.

Fiindcă l'am cunoscut şi eu — altfel cum era să-i pot face aici instantaneul? — m'am întrebat adesea: — Oare ce ar putea să aibă vr'o importanţă pentru Mişulică?

Am încercat în fel şi chip... Zadarnic. Refrenul ţăcănea inevitabil.

— Măi Mişulică, ce zici? Boii ăştia dela guvern nu vreau s'o urnească din neutralitate şi...

— Asta n'are nici o importanţă.

— Şi o să ne alegem cu buzele umflate, la spartul târgului.

— Asta n'are nici o importanţă.

Mai târziu iar:

— Măi Mişulică, nu ţi-am spus? Trebuia guvern naţional, nu neisprăviţii ăştia. Dacă...

— Lasă că ştiu ce vrei să-mi spui, îmi taie vorba Mişulică; — asta n'are nici o importanţă...

— Cum n'are nici o importanţă, bre? Tu nu vezi? Lasă celelalte, dar de scumpetea asta ce

zici? Inainte vreme cu un cinci lei îmi asiguram perfect cele trei cărări spre casă; acuma, cu douăzeci, nu-mi mai rămâne, nenişorule, nici de tramvai...

— Asta n'are nici o importanţă... Iei o birjă.

Bineînţeles că lui Mişulică îi e uşor să găsească o birjă, fiindcă el mai găseşte întotdeauna prin vastele buzunare ale vastului său pardesiu ceeace mai este inexorabil legat de posibilitatea uzării de un asemenea rar şi mult capricios vehicul... Dar ce mă fac eu, căruia de cele mai multe ori mi se întâmplă, că atunci când găsesc birja, nu găsesc în micul buzunar al vestei... combustibilul necesar punerii în acţiune a acestui învechit dar practic calo-mobil, — iar când găsesc combustibilul, — nu găsesc birja?!

Insfârşit... N'are nici o importanţă, — îmi vine aproape să zic şi eu ca prietenul meu Mişulică. — Merg pe jos; — în tot cazul trebuie să ajung undeva; în cazul cel mai rău, la secţie.

Oricum, nu-mi iese din gând indiferenţa aceasta a amicului meu, faţă de tot ce se petrece în lume, şi în ţară. Dacă marile evenimente mondiale, pentru el „n'au nici o importanţă"... Dacă repercusiunea acestui blestem, asupra vieţii noastre migăloase de toate zilele... Dacă...

Stai! Aicea am să-l prind. Am eu un prieten arţăgos, cu care am să-l pun faţă în faţă... Şi am să aduc vorba... Da, aşa... Conflictul inevitabil... la să te văd, Mişulică...

— Aceasta este o infamie! — zise prietenul isbind cu pumnul în masă (îl montasem, fireşte) la întâlnirea noastră cea mai apropiată... Şi ai să-mi dai socoteala!

— Socoteala ai s'o ceri dela chelner, răspunse Mişulică, cu cea mai diplomatică a lui răceală. — Eu n'aş putea să-ţi dau decât...

— Ce?! palme? — strigă celalalt; p'astea mai să ţi le trag eu!

Şi jart! jart!

L'am petrecut pe Mişulică până afară. Îi zic: — „Ce crezi? asta nu poate să treacă aşa, fără urmare"... Imi răspunde:

— Lasă, dragă, asta n'are nici o importanţă.

*

Eu nu ştiu cum o să sfârşească prietenul meu Mişulică, şi — dacă vreţi să fiu sincer — nici nu mă interesează.

Dar, tipul lui, da, mă interesează, şi astfel, astă noapte am avut un vis:

Se făcea că noi toţi, păcătoşii din lumea aceasta, ne înfăţişam, pe rând, cu număr de ordine, la ghişeul suprem, dela care se distribue, conform paragrafelor testamentului celui vechiu ca şi ale celui nou, recompensele şi pedepsele, pe cari le-am meritat în călătoria pământească, pe care n'am cerut-o, dar care ni s'a hărăzit, se vede, ca o piatră de încercare — pentru ca să ne putem continua existenţa noastră... în Rai sau în Iad...

Erau două porţi înaintea noastră... Acuma aţi înţeleş: era poarta Raiului, la dreapta — mai e nevoie s'o spun? — şi la stânga, poarta ladului.

Iată-l pe Mişulică. L-am recunoscut numai decât. El, la aglomerările dela gară, dela staţiile de tramvai, etc. — numai decât ştie să-şi asigure locul cel bun.

Nu era cel mai bun în acest caz, fiindcă *controlorul* îl întreabă:

— Dumneata?

Iar el răspunde:

— Eu? Mihail Parascovenescu... „Mişulică" îmi ziceau acei de jos... Poate aţi auzit, — sunt om cunoscut... Mi-am pus odată şi candidatura la Suceava... Eu...

— Lasă, nu mai spune, dosarul d-tale este aici, ştim tot... Asta este meseria noastră ca să ştim tot... Dumneata ce ai de spus întru apărarea d-tale?...

— Eu?... eu, ca apărare... dacă trebuie... pot să spun că...

— Ei, spune ce poţi, că vreme multă de pierdut n'avem. Domnul ne-a măsurat-o.

— Fiindcă... deoarece... Scuzaţi... Eu, eu... în viaţa mea pământească... Mi-am zis: care va să zică...

— N'o mai încurca: ai desbrăcat pe deaproapele tău, ca să te îmbraci cu haina lui?

— Nu l-am desbrăcat; s'a desbrăcat el însuşi, şi mi-a adus-o...

— Şi ce i-ai dat tu pre ea?

— Asta... n'are nici o importanţă...

— N'are? Bine. Procesul d-tale e terminat; altul!

...Până la mine mai venea rândul altora. Ce să fac? Eram dresat de pe pământ, unde, la ori şi ce fel de aglomerări, întotdeauna toţi mi-au trecut înainte.

Mişulică, cel care a găsit şi aci mijlocul să se strecoare în faţă, îmi făcea semne:

— Salutare! salutare! — mai stai tu acolo, că o să-ţi vie şi ţie rândul!

Şi am stat.

In faţa celor două uşi, la dreapta şi la stânga' Mişulică făcu un gest, — vă rog să nu mă m întrebaţi în care direcţiune, — ...dar cerberul conducător îl opri, zicându-i:

— Pardon, d-voastră poftiţi pe uşa cealaltă...

La care Mişulică, avu ocaziunea să-şi plaseze pentru ultima oară cuvântul directiv al vieţei sale întregi:

— Asta n'are nici o importanţă...

*

Şi eu zic că n'are, şi pun punct, că mă trag de mânică alte tipuri mai interesante.

Oameni serviabili

Nu ştiu ce părere veţi fi având dumneavoastră despre oamenii îndatoritori,—dar eu vreau să vă povestesc ce mi s'a întâmplat mie odată cu junele meu amic Coşcodan, un tânăr care faţă de mine se laudă întotdeauna cu două calităţi (faţă de alţii poate că se laudă cu şi mai multe): întâi că nimeni nu se pricepe, ca dânsul, la de toate, şi al doilea că nimeni nu ţine, crede el, la mine atâta cât ţine dânsul Şi fiindcă ţine la mine, nu din vr'un interes oarecare, ci numai aşa, din pură simpatie, de aceea ţine să mă şi îndatoreze, cu orice prilej ce se înfăţişează, şi chiar şi cu unele prilejuri pe cari el însuşi le evocă, fără ca ele să se înfăţişeze de la sine.

Era într'o zi de iarnă cu lapoviţă, când constatai — de obicei astfel de zile sunt prielnice astor fel de constatări — că ghetele mele reclamau cu

cel mai categoric imperativ trecerea la o retragere bine meritată şi înlocuirea în slujbă cu elemente tinere, noi, neuzate. Deci mă oprisem înaintea vitrinei „magazinului cu încălţăminte“ de la care mă aprovizionam de trei-patru ori pe an (acuma fireşte c'am mai rărit-o) spre deplina mea şi a negustorului mulţămire, — şi tocmai pusesem ochii pe un model care îmi convenea de minune şi ca formă şi ca preţ, — când mă simt deodată amicalmente luat de braţ.

— A, îmi răsună în ureche simpatica voce a tânărului meu amic Coşcodan,—la alea te uiţi ?— nu face, domnule, ascultă-mă pe mine, că mă pricep; aicea n'are nimic modern,—dă-mi voie, vino cu mine să te duc la un magazin, unde mă cunoaşte, să-ţi aleg eu o pereche cum n'ai mai purtat dumneata în viaţa dumitale...

Şi faţă cu alţii, dar mai ales cu cei îndatoritori şi cari ţin la mine, sunt om care cedez şi mă las convins uşor. Magazinul unde îl cunoşteau pe Coşcodan era ce e drept cam departe — în schimbul ostenelii şi a adaosului de sloată, constatai însă de la prima vedere că magazinul amicului meu se deosibia într'adevăr în chip simţitor de acela pe care-l ştiam eu: marfa, ce e drept, era ceva mai scumpă, în schimb era neasemănat mai proastă. Dar dacă-l cunoşteau pe Coşcodan...

Mi-am ales numai decât o pereche care, de bine de rău, socotiam că mi se potriveşte. Dar mi-am făcut socoteala fără amicul meu Coşcodan, care

odată cu capul n'ar fi putut să sufere ca să nu mă vadă încălţat altfel decât cu cea mai perfectă capodoperă de pantofărie a celui mai prima magazin din Dudeşti. Deci iată-l răscolind cu mâna lui proprie, toate rafturile, grămădind mormane peste mormane de ghete cu şireturi, cu nasturi, cu elastic, — lui i se tolera, dacă-l cunoşteau! — şi după un chin de două ceasuri de încercări nereuşite pe contul bietelor mele bătături, oprindu se triumfător la... prima pereche pe care o încercasem.

— Ei astea da, vezi, trebue să ştii să le alegi. N'are aface cu alea de voiai să le iei dumneata!

Zic slavă Domnului că i-am dat de capăt, plătesc şi dau să iau ghetele împachetate. Dar Coşcodan sare:

— Pardon! Lasă că ţi le duc eu.

Şi-mi smulge pachetul din mână.

Acuma se ştie, obicei din strămoşi; după târg aldămaşul. Intrăm la cea dintâi cârciumă — eram prea obosit momentam pentru un drum mai lung; —dar dela cel dintâi pahar Coşcodan se strâmbă.

— Asta-i otravă, domnule. Te rog, dă-mi voie. Ştiu eu un vin undeva, cum nu se mai găseşte în Bucureşti... Un tămâios 79, vous m'en direz des nouvelles...

Dela o cârciumă la alta, drumul trece la un moment peste o stradă cu tramvai. Când să traversez, iată un vagon sosind. Calculez eu distanţa şi dau să trec pe dinaintea lui; aş fi şi trecut fără

îndoială, dacă Coşcodan n'ar fi sărit şi nu m'ar fi oprit tocmai la timp pentru ca scara vagonului să-mi poată apuca şi să-mi sfâşie pulpana paltonului.

— Ei, vezi cum eşti? acuma dacă te-ar fi călcat tramvaiul?! Aşa ai scăpat numai cu atâta... Lasă, nu face nimica... Cunosc eu un croitor... Se aranjează...

Dela restaurantul cu tămâiosul 79 pe care aşişderea îl cunoştea Coşcodan, îmi înşfăcă paltonul şi peste câteva minute se întoarse radios.

— Intr'un sfert de ceas e gata; ca nou.

Deodată mă pleznesc cu mâna peste frunte, — îmi aduc aminte:

— Auleo, da' ghetele?

Coşcodan se uită şi el în toate părţile, pe scaune, pe sub masă...

— Aşa e, domnule, le-am uitat dincolo... Nu face nimica, lasă că se găseşte...

Şi dispare iarăşi, lăsându-mă să lupt cu tămâiosul care, o fi fost el de la 79, dar dintr'o tămâioasă care nu cred să fi crescut în vr'o vie.

Peste puţin iată-l iar.

— Nu e... Da' se găseşte; lasă că se găseşte; mă duc chiar acu la siguranţă... mă cunoaşte...

După ce însfârşit a trecut de vr'o şapte ori sfertul de ceas necesar reparării paltonului:

— Ascultă, amice, zic, eu aş vrea să mă duc acasă. Ce facem cu paltonul?

Coşcodan rămase gânditor.

— Nu ştiu ce face comisionarul ăla... Adică nici nu era comisionar, era, îmi pare, un vânzător de gazete... I-am dat adresa croitorului,— mă mir că nu mai vine... Stai să văd.

Se duce şi se întoarce.

— A'nchis la croitor. Da' nu face nimic; lasă că se găseşte. Mă duc chiar mâne la siguranţă...

— Cum nu face nimic, domnule? Da'cum mă duc eu acuma acasă?

— Lasă că se aranjează. Ne împrumută patronul un palton... Mă cunoaşte...

Intr'adevăr, patronul a consimţit să-mi împrumute un palton vechiu, mai întâi fiindcă îl cunoştea pe Coşcodan, şi apoi fiindcă pe lângă o bună garanţie, am mai luat pentru acasă (nu zic şi pentru mine) opt sticle din faimosul tămâios 79.

In vremea asta, lapoviţa se prefăcuse într'un polei ca sticla. Noroc că găsirăm o birjă tocmai înaintea cârciumii; dar norocul nu m'a favorizat decât până aci, căci când pusei mânile de cele două părţi ale scării trăsurii şi-mi făcui vânt să mă urc, Coşcodan, mai serviabil ca oricând, ca să-mi ajute, îmi deplasă o mână şi cu ea echilibrul, şi în momentul următor, mă pomenii cu bărbia rău sdrelită de scara birjei.

— Asta mi-a mai lipsit, murmurai copleşit de atâtea servicii ale îndatoritorului meu tânăr amic.

Dar, imperturbabil, Coşcodan se avântă lângă mine în trăsură.

— Lasă că-l conduc eu; ştiu eu, lasă pe mine.

Gimnastica bastonului, la umărul drept şi stâng al birjarului, dură un timp care mi se păru cam prea lung. La un moment, automedonul începu să înjure:

— Da' ce-i asta, boerule, că p'aici am mai trecut odată...

— Strada Indulgenţii! strig eu exasperat; 25, strada Indulgenţii! nu ştii unde vine?

— Păi de ce nu spuneţi aşa? Asta e tocmai în mahalaua ailantă!

Scuipă într'o parte, murmură ceva în limbagiul lui birjăresc şi plesni furios din biciu.

Insfârşit! In faţa uşii dela antreul locuinţii mele, dau s'o descui. Dar Coşcodan îmi ia cheia.

— Lasă că descui eu; încheie-te la palton, — vezi să nu răceşti.

Invârti de câteva ori cheia în broască, — odată *pac!* — s'a frânt. Uşa nu se mai poate deschide. Acuma ce e de făcut? N'aş vrea să supăr pe proprietar, să trec pe la el, — şi mai ales n'aş vrea să mă compromit în halul acesta.

— Lasă că se aranjează, îmi zice Coşcodan. Ai un briceag? Să vezi cum îţi deschid eu fereastra, —odată! Şi intri, nu te simte nimeni.

Il urmez la fereastră şi-l sosesc tocmai în momentul câne aud iar: *trosc!* şi *clirr*... In aceeaşi clipă oţelul briceagului şi geamul ferestrei zăceau hârburi la pământ.

Intorc şi eu măciulia bastonului şi *poc!* trântesc

una în geamul cellalt (deşi Coşcodan ar fi meritat-o mai de grabă), — făcându-mi astfel singurul drum pe care mai puteam să scap din ghiarele serviabilului meu amic.

N'aş vrea să-l mai intâlnese şi altădată. Cu toate astea nu pot să mă supăr pe el; cum o să mă supăr când ştiu cât ţine la mine, şi cât ţine să mă îndatoreze ?...

Afacere bună...

Când Nae Ghiuden, băcanul dela „Kilul lui Cuzea", se întoarse în ziua aceea din piață, mai târziu și mai înfierbântat ca de obicei, trecu repede prin prăvălie, uitând chiar și privirea mustrător bănuitoare cu care de obicei își saluta băeții de câte ori lipsea măcar și numai câte un ceas dela teșghea, — trecu tot atât de repede prin „odaia mușteriilor" fără a răspunde la interpelarea cârcotașului ăluia de Bumbuleț dela percepție: — „Dom'le Nae, vinul d-tale a dat în dropică; ar trebui să-l arăți la doctor"... Și nu se opri decât în odăița din fund, unde coana Vița a dumnealui, cu odraslele sale Aglae și Hercul, stăteau la o masă în colț, nu prea elegant servită în materie de față de masă, șervete, tacâmuri, în schimb însă destul de copios garnisită cu de-ale gurii.

— Oho! — icni domnu Nae, aruncând priviri din ce în ce mai indignate asupra măslinelor, brânzei de Brăila, sardelelor și nu mai puțin asupra

unei bucăţi barosane de tiz al d-sale — ghiuden, care va să zică — de sub grămada cărora abia se mai zăriau peticele unsuroase din „Monitorul Oficial“ care făcea aci oficiu de aşternut de masă.

— Ce, Nae, — nu mai putea copiii să aştepte, răspunse coana Viţa la scurtul dar elocventul discurs fără cuvinte al dumnealui; — a venitără hămeşiţi dela şcoală — flămânzeşte copilul de atâta isternat şi gimnaz ce învaţă acolo, — şi d'aia...

— Nu e vorba de asta, cucoană, — întrerupse domnu Nae, venindu-i ideea pă cum s'o aducă; — vorba e că 'mneavoastră v'aţi aşternut aci pe ce-i mai scump în prăvălie... Măsline, sardele, telemea, ghiuden... Pe semne dumneata habar n'ai cucoană — şi domnu Nae aci ridică glasul la înălţimea importanţei comunicării ce avea să-i facă — nici cu ideea nu-ţi dai de preţurile de-acuma, de vr'o ieri încoace...

„Să vii cu mine în piaţă, — să treci pela băcăniile alelante, să vezi în galantare, ori să întrebi şi matale: trei lei cutia de sardele Robert, cinci lei măslinele, op' lei brânza... Cât pentru ghiuden, să te roage muşteriul cu doispce şi sá-i răspunzi că n'ai...

— Nu mai spune! se cruci coana Viţa care de vr'o săptămână, ce e dreptul, nu mai trecuse prin piaţă. Atuncea carevasăzică..

— Atuncea care va să zică, măsline, brânză, sardele, ghiuden, nexe mai! — Astea sunt mărfuri de vânzare, — astea nu sunt mărfuri de consu-

maţie... Astea sunt parale, cucoană; ăsta e bănet, cucoană, de ici din prăvălie... Ce, acuma o să mâncăm salată de bumăşti? Bumăştile le punem în lada de fier, nu le băgăm în burtă.

— Bine, dar omul...

— Trebue să şi mănânce? Fireşte. Lasă că suntără ele şi altele care nu s'a scumpitără aşa... Este cartofi... este malai... este varză... este praz... ridichi, — fasole albă... Este ele destule... Astea sunt de consumaţie; cumpărăm ce e mai ieftin, vindem ce e mai scump; asta se chiamă negustorie cu cap... Facem parale.

Şi strângând de pe masă „Monitorul Oficial" cu rămăşiţele neconsumate încă, trecu iar prin odaia muşteriilor, neraspunzând decât cu dispreţ suveran la interpelarea nesuferitului de Bumbuleţ: — „Da' ce, dom'le Nae, a scumpit primăria taxa pe cişmele?" — şi asortă comestibilele la loc, fiecare în putina sau pe raftul de care aparţineau.

In zilele, săptămânile, şi câteva luni următoare, toată agera băgare de seamă a domnului Nae Ghiuden se împărţi în două direcţiuni — ca să zicem aşa, paralele: întâi urmărirea foarte de aproape, zi cu zi, ceas cu ceas, a urcării preţurilor diferitelor articole cari constituiau micul dar variatul său negoţ, — al doilea controlul consumaţiei acestor articole pentru uzul propriu casnic. Odată în inspecţiile sale dela domiciliu, descoperi pe lavuarul comun, câteva coji de lămâie. — „Ce-i asta?" — Ancheta dovedi că erau resturile unei lămâi ce ser-

vise la curăţitul petelor de cerneală de pe degetele domnişoarei Aglae. — „Cum? când lămâia e doi franci bucata?... Să nu te mai prind cu aşa cevaşilea, că te desmoştenesc!“

Altădată scotocind prin buzunarele junelui Hercul, dete peste câteva stafide, evident şterpelite, în treacăt, în trecerea prin prăvălie. „Ei, bravo! Astea sunt de nasul tău, măi spânzurătoare?! Să nu te mai prind cu aşa cevaşilea, că-ţi desciocălez oasele, înţelesu-m'ai“.

Cu dumneaei era mai îndelicat, şi când descoperi printre rufele din dulap o bucată de săpun „de obraz“, se mulţămi să-l confisce şi să-l reintegreze în cutia de sub teşghea.

Ş'aşa mai departe.

Iar în vremea asta preţurile se urcau, se urcau mereu.

Domnul Nae îşi freca mâinile şi, uneori, când treburile îi mai dădeau răgaz, mai schimba câte o idee cu muşterii. Nu cu abraşul de Bumbuleţ, dela care n'auzeai, dom'le, o vorbă ca lumea; dar mai veniau, în odaia muşteriilor, şi alţii, funcţionari de consideraţie, domnu' Tase Clipici dela finanţe, domnu Ibriceanu dela poştă, eţetera, oameni cu manere, care nu te luau aşa dela obraz, pricepeau cum merg treburile, şi când aveai dreptate, ţi-o da.

— Ei, eu la comerţ, dom'le, să nu-mi spuie nimenea, asta e siclitatea mea, că nu sunt de ieri d'alaltăeri, şi comerţul dom'le, merge tot cu progresu, ca toate alelante. Eu, când am luat prăvălia

în seamă, dela socru-meu, răposatu, de-i zicea „la ocaua lui Cuzea“, dacă a venit sistemu cu metru, am făcut cevaşilea mai modern, că acuma e kilu, nu mai e ocaua. Şi p'ormă ce marfă era atuncea şi ce marfă e acuma!...

— Păi da, atuncea era cu ocaua, şi acuma e cu chiulul! — Bumbuleţ de colo din colţul lui.

Domnul Nae n'aude.

— Iaca, de-o pildă, Cotorici, Ghiţă, din Uranus, care am început prăvălia de o dată; nu zic, marfă are şi el — negustor de negustor nu trebue să vorbească — da' ce firmă e aia: „La pisica cu familia?“ Asta e ca pe vremea lui Pasvantoglu... N'a găsit şi el ceva mai modern... Aminteri n'am ce zice; ţine şi el preţurile; nu face concurenţă. Că aminteri, dom'le, dacă unul mai lasă, şi alalantu mai lasă, ar mai merge, crezi dumneata, daravera?... Ei lasă, să trăim cu toţii şi să trăesc şi eu!

— Aşa e, dom'le Nae! Ura! noroc!

Şi domnu Nae se depărta frecându-şi mânile, iar domnu Clipici dela finanţe şoptia la ureche domnului Ibriceanu dela poştă: „Şiret, al dracului!“

*

Se câm mira domnu Nae, — dar nu prea, — că de când se urcase preţurile, şi cu cât sporiau, marfa se tot cerea, şi se cerea tot mai mult par'că. Muşterii pe cari altădată nu-i văzuse în prăvălie, băeţi, comisionari, femei. veneau şi cereau mărfuri,

mai ales dintre cele mai rare, şi plătiau fără să se tocmiască, macar că domnu Nae nu uita adesea să forţeze el însuşi, adică să ia el chiar iniţiativa sporirii preţurilor, înaintea pieţii, care însă regulat urca şi ea, şi urca tot mai mult...

Dar tot mai greu o ducea şi familia — şi domnul Nae însuşi — cu interzicerea absolută a consumării proprii a oricăror comestibile mai scumpe, dar şi mai hrănitoare din prăvălie. Slăbiseră cu toţii ca ţârii — ah, de-ar fi avut domnu Nae şi ceva ţâri în prăvălie, ce mai afacere! — Dar n'are aface! Bumăştile se strângeau teancuri, vrafuri, în lada de fier... Las' să treacă vremurile astea, şi să vezi! Ce mai moşioară în arendă, undeva, în Vlaşca ori Teleorman... Ori o casă de-ale ipotecatele, ici pe podu Mogoşoaii, cu trei caturi...

Veni însă o zi, când rafturile prăvăliei, caşi magazia de rezervă, se găsiră goale, — numai cutiile şi pereţii. De marfă nouă, nici un rost, de nicăieri; şi toate se scumpiau mereu...

Numai lada de fier era plină de n'o mai încăpea. Domnu Nae o deschidea din când în când, — acuma tot mai des, după cum tot mai puţină treabă putea să aibă în prăvălie ori în piaţă. Şi uneori îi trecea prin minte. aşa nelămurit, o istorie pe care o citise ca băiat în prăvălie — nu de haiduci, asta era alta, — era cu ăla, cum îi zice, care într'o insulă pustie a dat peste un bulgăre de aur...

— Aoleo Nae, — îi zicea consoarta, — d'apoi noi nu ne mai înfruptăm nici odată cu ceva ca

lumea? C'am ajunsără numai pielea şi oasele; uite la bieţii copii, că-i suflă vântul de pe picioare...

La care domnu Nae, cu o filosofie acuma impusă de împrejurări, nu ştiu decât să dea din umeri:

— Dacă nu este?! Dacă nu se găseşte!

— Se găseşte, Nae, dacă ai parale... Cu parale ce nu se găseşte?... C'aşa nu mai merge, destul am răbdat... Acuma am strânsără destul...

Domnu Nae rămase pe gânduri. Aşa e; are dreptate dumneaei. De când nu mai gustase nici el o bucăţică de brânză, o bucăţică de pastramă...

— Ştii ce? zise: să trimetem ici la Ghiţă, la Cotorici, — s'o trimetem pe Lina, că n'o cunoaşte, că nu vreau să ştie că e dela mine, mă 'nţelegi acuma...

Când Lina se întoarse cu o litră de brânză şi cu una de ghiuden, cea dintâi întrebare a lui dom' Nae fu:

— Ei, ce e? Mai are ceva marfă la „Pisica cu familia?"

— Este, da' e foc, dom'le Nae! doispce lei brânza, opspce ghiudenu...

Domnu Nae într'acestea desfăcuse pachetele ca să se încredinţeze despre calitate şi cântăreală. Deodată rămase tablou.

— Auleo! Apăi asta-i marfă dela mine! O cunosc! E d'am vândut-o cu op' lei brânza şi cu doispce ghiudenu! Tiii, pungaşu dracului!

Acum îşi aduse aminte de toţi acei băeţi, comi-

sionari, servitoare, pe cari înainte vreme nu-i mai văzuse în prăvălie dar cari de când cu scumpetea, îi căraseră toată marfa de prin rafturi!... Care va să zică hoţul de Cotorici lucra şi el cu Linele lui...

— Ei vezi, Nae, — dete din cap dumneaei, — aşa e că-ţi pare rău acuma...

— Aşa e, dom'le — răspunse domnu Nae, uitându-se la fosta sa proprie marfă ca la pagubă. Vezi dumneata, dacă nu mă grăbiam s'o vând...

— Mai bine o ţineam pentru noi.

Domnu Nae însă îşi urmă gândul lui:

— Puteam să iau acuma preţ mai bun...

Mintea lui Pàlianoș

— Nu e aşa de mult de atunci,— ne spune moş Iftimie, pe când noi ne căinam de scumpetea traiului; — poate să fie vreme ca de vre-o douăzeci şi ceva de ani; eram verificator clasa a doua la ministerul cultelor şi stam cu casa prin strada Măcelari, în Precupeţii vechi, — spre Tirchileşti, dè, — la un tâmplar de-i zicea Pà ıanoş. Nostimi oameni, şi el şi nevastă-sa. El grav întotdeauna şi întunecat, par'că cine ştie ce probleme adânci ar fi purtat sub fruntea lui îngustă, acolo, în capu-i ţuguiat, cât abia-i încăpea în pălăriuţa cu marginile-i resfrânte,— ea veselă şi râzătoare întotdeauna cu ochii cam şaşii, gata să izbucnească în toată clipa, şi la ori-ce vorbă cât de nevinovată ce i-ai fi spus, într'un hohot lăbărţat din care apoi nu mai contenea câte un sfert de ceas. Şi cu toate acestea cel mai comic din doi tot el era,— aşa de puţin se potrivea năsucu-i subţirel şi roşu în vârf ca un ardeiaş, cu

seriozitatea ce se oţărea să-şi dea feţei limonii şi ochilor apropiaţi la rădăcina nasului ca ochii de rac. Mai ales când îl vedeai indignându-se de accesele de veselie revărsată ale nevesti-si, ridicând degetul şi bărbia şi scoţând dintre dinţii lătăreţi esclamaţia şişcăvită şi mult prelungită pe silaba din urmă: „Iulişcaaa?“ — nu te-ai fi putut ţinea de râs să fi fost cât de necăjit. Da' şi Iulişca, vlăjgana de săcuiancă bălană, se pornea întotdeauna pe un hohot şi mai năbădăios, schimbându-l pe toate tonurile, pufnind, chihotind, miăunând, grohotind, şi la urmă văetându-se: „aolò aolò“, cu mânile de pântece, — până ce Pàlianoş furios îşi trântea ciuperca pe vârful căpăţânii şi pleca măsurând curtea şi strada, cât îl vedeai, cu paşi de câte un stânjen...

„Ei, dar ce voiam eu să vă spun? Erau economi nevoe mare „proprietarii“ mei, ş'apoi asta era, că pe vremea aia era uşoară economia. N'am ştiut că o să vie vremurile de astă zi, că poate puneam şi eu ceva la oparte atunci, şi trăgeam acuma niţel mai uşure targa pe uscat... Ei, dar ce-a trecut s'a dus, las-o p'asta.

„Acuma ăştia doi îşi puseseră iei de gând încă de acasă dela Haromsec să facă paraie la România, şi deci s'au învoit să fie strângători şi unul şi altul, să nu cheltuiască decât pe ce e neapărat de lipsă ca să nu moară omul de foame şi să nu umble gol şi desculţ pe stradă.

„Câştiga parale frumoase Pàlianoş, — casele şi

le făcuse numai după trei ani de chiverniseală; — Iulişca nu prea ştia socoteala banilor, dar ştia să-i încuie bine, aşa cum îi aducea Pàlianoş, une-ori mai mulţi, alte-ori mai puţini,—ori să zic mai bine alte-ori şi mai mulţi, — într'o ladă de Braşov ferecată, învăluiţi în şeapte cârpe ş'un ciorap. Odată pe lună îi lua Pàlianoş şi-i ducea la Casa de economie, să mai sporească.

„Ei, apoi era o frumuseţe să-i vezi la masă, — noi îi vedeam une-ori vara, când era vreme frumoasă şi mâncau în chioşcul din fundul curţii. O convertise Pàlianoş pe Iulişca la un vegetarianism feroce. Din ciorbă de cartofi — de post, fireşte — nu mai ieşeau; atâta ş'o pâine neagră, — şi castraveţi când erau douăzeci la un ban. Stăteau unul în faţa altuia şi sorbeau a lene din lingurile de lemn. Se uita Pàlianoş la Iulişca şi se încrunta încovoindu-şi cerbicea, — se uita Iulişca la Pàlianoş şi pufnea din când în când. Abia atingeau mâncarea, cât te minunai: din ce-or fi trăind oamenii ăştia?

„Şi aminteri păreau voinici, sănătoşi, — faţa de lună a săcuiencii se rotunjea mereu şi nasul lui Pàlianoş lua nuanţe din ce în ce mai viorii; — ba până şi cânele, Bucşi, n'avea nici decum aerul hămesit, cum te-ai fi aşteptat la o asemenea gospodărie.

„Ce era? Eu nu puteam şti, că stam puţin p'acasă, — dè, cu slujba. Da' nevastă-mea a dat de la o vreme de urma şireteniei.

„De cum pleca Pàlianoş de acasă, i se părea ei că-i vine aşa un miros de friptură dela bucătăria săcuiencii. Cum sunt femeile curioase, a dat odată să vadă ce e, — şi numai ce-o zăreşte pe Iulişca prin geam înfulicând la bucăţi de fleică şi dându-i apoi la gâturi dintr'un coşcogeamite clondir de negru vârtos... Ei, apoi aşa am înţeles! D'aia poate tot râdea aşa madam Pàlianoş, că aminteri când era singură şi se îndopa cu regimul carnivor şi alcoolic era cât se poate de serioasă; par'că nu mai era tot aia, cu ochii şaşii visători, melancolici aproape.

„Astea, cum zisei, mi le-a spus nevasta. Eu însă îl căinam pe bietul Pàlianoş. Poftim! Să te sacrifici, să munceşti, să-ţi tragi dela gură, să nu te hrăneşti decât cu ciorbă de cartofi şi cu castraveţi — şi încă! — iar nevasta acasă...

„Aşa mi ziceam, când într'o zi, întârziind nitel cu prietenii pe la aperitive, mă'ntorc aşa cam pe dup'amiazi acasă; când să dau din strada Toamnei în Măcelari, pe cine zăresc în colţ la domnul Costică Ionescu, primul cârciumar-restaurator al mahalalei? — Pe domnu Pàlianoş în persoană. Venise dela ciorba de cartofi de-acasă şi acuma, ghemuit într'un colţ din odaia din fund a cârciumei, înfulica, înfulica de mama focului bucăţile de fleică şi-i trăgea din când în când câte-o duşcă de alb de Drăgăşani.

„Ei, apoi acuma am înţeles toată comedia.

— Da' ciorba de cartofi cine o mânca?

„O mânca Bucşi, norocosul, şi iată de ce nu slăbea nici el deloc, — mai ales că mai avea şi însărcinarea să facă să dispară urmele delictelor antivegetariane ale stăpâne-sii, oasele de antricoate, de costiţe, de pui şi alte comestibile canine nepotrivite pentru masticaţiunea şi digestiunea omenească.

„Nu m'am putut opri să n'o întreb odată pe madam Pàlianoş:

— „Bine madam, matale laşi bărbatul să se liboveasca cu cartofi şi cu castraveţi, da'ici la bucătărie ce sunt bunătăţile astea?"...

— No! mi-a răspuns Iulişca, făcând nişte ochi furioşi; dacă place la dumnealui muncat cum place; eu nu proaste se muncat crumpli singure.

Şi deodată, fără nici o tranziţie, se porni iar pe hohotul cu şeapte caturi, de-a început şi Bucşi să latre ca după o flaşnetă hodorogită.

„L-am luat pe urmă şi pe domnu Pàlianoş.

— Ia'scultă, prietene, frumos lucru e ăsta să ţii nevasta cu post şi cu apă chioară, iar dumneata...

— No! bufni la rândul lui tâmplarul; apoi io, domnule, munceşte, — io trebue muncat bine, — numa ala nevaste şade toate zile, ce trebue la el fleica, vin? asta pentru mine, borbat.

„Numa, ce voiam eu să vă spun? — Atunci dacă întrebam pe Pàlianoş: Ei, meştere, n'ai făcut încă destule parale? când te întorci acasă? îmi răspundea: „Lase, domnule, ce se toarcem? Aici eu muncat fleica doi ban, beut vin bun patruzeci

ban kilo, — acolo la noi tot scump cum otrava."

Şi vezi, măcar că n'o prea luau ei aşa în serios cu economia, Pàlianoş şi cu Iulişca, — numai cât nu ştia unul despre altul, — totuşi au strâns, au strâns mereu, au strâns bine; — vezi că erau vremurile d'aşa.

„Acuma, dac'or mai fi trăind şi dac'au văzut c'au ajuns şi aicea la noi toate „scumpe ca otrava", bagseama s'or fi întors acasă la ei, — s'o fi hotărât Pàlianoş, şi cine ştie ce grof o fi el acuma acolo prin satul lui din Haromsec?

„...Hei, era uşoară viaţa la noi pe vremea aceia; trăia mai bine Bucşi p'atuncea decum putem să trăim noi acuma... Apoi dacă n'am avut şi noi mintea lui Pàlianoş!"...

Duelul lui Corcoduş

Să mă ierte prietenul meu de odinioară Vartic de acolo din ceata drepţilor unde nu mă îndoesc că hălăduieşte, dar tare era aprins la vorbă şi iute la mânie în tinereţele lui. Nu ştiu dacă el pătimea ceva în sinea lui din pricina asta, dar ştiu că nouă, prietenilor lui, ne dădeau adesea de furcă buclucurile în cari îl vâra firea lui svăpăiată şi gata în toată clipa să treacă dela vorbă la faptă,—„mentalitatea şi gestul", cum s'ar zice astăzi [1]) cu cele două vorbe la modă,—o modă pe care el, bietul, n'a apucat-o.

Dar staţi. Să nu vă închipuiţi cumva că „afacerile" în cari a intrat s'au rezolvat vreodată în tragedie; întâmplarea sau norocul a vrut altfel, căci aminteri uşor s'ar fi putut întoarce lucrurile şi pe partea asta; — uneori, nu întotdeauna. Nu, de sigur în cazul de care mi-am adus aminte acuma, şi în care, de altfel, vechiul meu prieten nu joacă decât un rol secundar.

Când s'a inaugurat, afară la Oppler, faimoasa

1) 1900.

invenţie a berei „Peleş“, era acolo la banchet tot felul de lume. Erau negustori, profesii libere, ziarişti; patronul îi aranjase la masă cam aşa în grupuri; iar colţul ziariştilor se isprăvea, sau începea, cu Vartic şi se mărginea cu rândul advocaţilor, care începea sau se isprăvea cu *metrul* Ghiţă Corcoduş,—ilustraţie de mâna a patra a baroului Capitalei, dar de mâna întâia a vastei şi anonimei asociaţii sugative bucureştene.

Pe noi, pe prietenii lui Vartic, ne cam îngrijora vecinătatea asta, şi am fi dorit să-l luăm mai între noi. Dar bănuitor, cum era, Vartic, s'a uitat odată urât la noi şi s'a trântit dârz în scaunul lui, cât metrul Ghiţă s'a retras chiar dela început cu vr'o cinci centimetri, făcându-şi cruce într'ascuns.

Ce să vă mai spun? La şampanie, metrul Ghiţă ajunsese oare-cum afară din rânduri, atâta îl tot surchidise Vartic, tot întorcându-se spre noi şi batjocorindu-l pe franţuzeşte. Dar şi ilustrul Corcoduş prinsese acum nu puţin curaj, şi tocmai în momentul când colegul nostru se pregătea să se ridice ca să-şi plaseze toastul improvizat încă de acasă, îşi smuci odată scaunul şi înghesuind la rându-i pe Vartic, i se adresă într'un ton foarte puţin politicos: „Şi ce mi te tot vâri în suflet, urâtule?...“

Vartic nu era frumos de felul lui,— aminteri de sigur că ofensa nu i s'ar fi părut atât de gravă. L-am văzut numai că îngălbeneşte, se ridică, şi în loc de toast era cât p'aci se răsune pleoscăit de

scatoalce, dacă cu o rară prezenţă de spirit nu m-aş fi vârât între litiganţi la momentul oportun, trecând pe Vartic în locul meu. — Provoacă-l la duel! îi şoptii repede la ureche, găsind acest derivativ mântuitor, singurul în stare de a evita scandalul gata să isbucnească.—Carta dumitale! scrâşni Vartic plecându-se peste fosta lui farfurie devenită acum a mea, şi trântind propriu-i bilet de vizită înaintea metrului Ghiţă Corcoduş. — Mersi de cunoştinţă, răspunse acesta flegmatic; — scoase portofoliul, puse carta lui Vartic înăuntru şi îi oferi în schimb pe a sa.

Vartic se uită repede la adresă, ne luă la oparte pe doi inşi şi — iată-ne însărcinaţi, eu şi cu prietenul nostru comun Duţu, să ne înfăţişăm a doua zi dis de dimineaţă la acel *malotru*, şi să punem la cale, în cel mai scurt termen posibil, repararea onoarei ofensate a prietenului nostru comun Vartic.

A doua zi disdedimineaţă — nu tocmai aşa *dis*, fiind-că mă culcasem şi eu cam... de vreme, — fireşte că nu l-am găsit pe prietenul Duţu la locul convenit, — şi ast-fel a rămas să mă ocup eu singur de interesele onoarei prietenului nostru ofensat.

Metrul Corcoduş avea o adresă afurisită: calea Moşilor, atâtea sute, câte-va zeci şi mai puţine unimi, — aş fi preferat să fie unimile mai multe şi sutimile mai puţine, mai ales că în buzunarul meu în acel moment lipseau până şi cincimile (de parale), aşa că mă uitam cu jind şi la tramvaiele ce-mi tot

treceau dispreţuitoare înainte... Dar ce să-i faci? datoria! datorie prietenească şi de onoare!...

La numărul cu pricina, o poartă mare închisă şi o portiţă deschisă, dând într'un gang întunecos. Intru şi caut să mă orientez; un zgomot suspect sub poartă în colţ mă face să-mi întorc capul. Un domn, cu un ghiosdan subţioară, e ocupat cu o mică treabă, — nu pot să-l cunosc dela spate, dar presupun cine trebue să fie şi deci aştept.

Aştept cam mult, dar răbdarea îmi este recompensată, căci într'adevăr, domnul care acuma se îndrepta spre mine continuând a-şi completa toaleta, e însuşi metrul Ghiţă Corcoduş, pe care eu îl caut spre a tranşa, cu martorii pe cari mi-i va numi, chestiunea de onoare concernând pe adversarul lui şi amicul meu Vartic.

Scot din buzunar carta de vizită şi citesc cu glas tare: „Domnul George Corcoduşiu, avocat, calea Moşilor, numărul...

— Eu, domnule, mă întrerupe metrul, ca şi când şi-ar aduce aminte în chip vag de ceva.—Da' ce dracu, adăogă ciudos, nu v'aţi mai desmeticitară d'aseară?...

— Pardon, zic, atins de această familiaritate deplasată, — eu am venit aci cu o misiune delicată şi...

— Aha! am înţeles, dela urâtu ăla... Da' ce mai aveţi cu mine, nene? toată seara m'a surchidit, cât era p'aci să-i trântesc cu ceva 'n cap... Pe urmă îmi cere cunoştinţa... Bine, i-am dat-o;

ce mai aveţi acuma, frate? vreţi proces? despăgubiri? ce vreţi?...

— Domnul meu, zic eu, luând o atitudine conformă cu solemnitatea momentului, — ceeace vrem noi, este reparaţia onoarei ofensate a amicului nostru Vartic. De aceea...

Metrul Ghiţă pufni, scoase ghiosdanul de subsuoara dreaptă, îl trânti subsuoara stângă, apoi deschizând uşa dela intrare, mă pofti: „Ia să şedem niţel că te văd cam ostenit, şi mai am pân' la unspce".

In odaie, ne aşezarăm pe câte un scaun.

— Şi zi aşa, isbucni iar adversarul prietenului meu Vartic, — duel vreţi adică dumneavoastră, că nu-s prost, am înţeles eu... Apoi duel să fie dară; să vină încoace urâtu ăla, să-i dau eu duel...

— Vă rog, domnule, să nu repetaţi tocmai insultă pentru care suntem noi acum aci ca să vă cerem reparaţie... De altfel între noi nu mai poate să încapă nici o discuţie; d-voastră veţi declara, dacă vreţi, că cereţi scuze clientului nostru, sau, dacă nu, veţi binevoi a vă numi martorii cu cari vom desbate restul... Pur şi simplu.

— Ce semplu, domnule, par'că cu borviz nu merge, întâmpină metrul, scoţând dintr'un dulap două sticle şi două pahare şi aşezându-le pe masă, după ce întinse mai întâi subt iele un număr vechiu de gazetă. — Ori vrei mai bine o vişinată, adăogă întorcându-se la dulap şi mai scoţând o sticlă şi două păhărele.

— Cum? dar dumneata bei şi din una şi din alta? zisei ieşindu-mi un moment din rol, în faţa acestei manifestaţii de uimitor cumul sugativ.

— Aşa sunt eu, domnule, beau de toate; şi de una şi de cealaltă; am şi ţuică dacă vrei; ori vrei mai bine tot vişinată?...

Şi începu să toarne prin pahare.

— Aşa, domnule, de toate beau eu, po tim bea şi dumneata cu mine ici...

— Dar domnule, — iau eu iarăş cuvântul indignat, — nu e vorba acuma de băutură, e...

— Cum nu e vorba? Ce? dumneata nu te dregi?... Aoleo, că ştiu că nu te-i fi dus acasă derect dela banchet... Eu, neică, am fost tocmai pe la Herăstrău cu neşte preteni... Dar poftim dè, bea dè, că nu e otravă.. Vişinată ca la mine... Or vrei totuşi mai bine un mişmaş?...

— Sunteţi prea bun, domnule, dar înţelegeţi vă rog, trebuie să-mi numiţi martorii d-voastră, cu cari...

— Ce martori, dragă, ce tot îi dai cu martorii, par'că fără martori nu putem să-i tragem noi aici câteva macmahoane... A! zici de urâ... pardon, zici de domnu ăla, cum îi zice, îi am siclitatea aici în portofel... Apoi să vină şi dumnealui aicea să-i bem un duel de să-i meargă pomina, — să bea şi el cu mine ici un şpriţ; — or vrea mai bine o vişinată?

Şi parc'ar fi şi văzut pe amicul Vartic intrând pe uşă, — ori poate uitându-se la mine vedea

doi, se şi îndreptă spre dulap să mai aducă pahare.

— De prisos, domnule, mă ridicai eu oprindu-l. Mai întâi că domnul Vartic nu bea decât cafea cu lapte dimineaţa, ş'apoi...

— Cafea cu lapteee!?

Metrul Ghiţă se făcuse roşu ca un rac.

— Apoi aşa nu fac eu duel, onorabile. Eu înţeleg duel colea vârtos cu baterii d'astea, să vedem care pe care? D'apoi cu d'alea nemţeştile să mă slăbiţi pe mine; eu sunt om serios, domnule, ce socoţi? Ţine ici şuşaneaua asta... Ori vrei mai bine vişinată?...

Era timpul suprem să mă conving că orice altă insistenţă era de prisos. Imi luai pălăria.

— Ci stai bre omule ici, la duel... — atât am mai auzit, iar din stradă, pe fereastră, mai văzui pe metrul Ghiţă dând de duşcă, pe rând, paharele pline, — să nu meargă în pagubă. Işi făcea duelul de unul singur.

S'a supărat pe mine prietenul Vartic, nu-i vorbă. — „Aşa sunteţi voi, nu vă pricepeţi nici la atâta lucru". — Şi a plecat gesticulând furios, cu onoarea nesatisfăcută, fără să vrea să asculte măcar istoria până în capăt.

De aceea nu mi-a mai rămas nici mie altceva de făcut decât s'o povestesc altora.

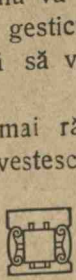

Păcăleală

Eram trei inşi cari făceam curte, în 1884, casieriţei dela cafeneaua Regală. Adică vor fi fost ei mai mulţi, dar la ora la care ne luam capuţinerul, eram numai noi trei, singurii curtezani, pentru motivul ce nu va mai lăsa nici o îndoială în mintea cititorului, că eram şi singurii muşterii în toată cafeneaua la ora aceea.

Câteşi trei trebuia să fim foarte matinali — aşa ne cerea slujba; — şi Mitică şi Ghiţă, şi eu — — mă recomand — Iancu. Numai casieriţa era mai matinală decât noi şi cu chelnerul de serviciu. Chelnerul nu era în totdeauna acelaş, dar de asta ne pasa nouă prea puţin, fiindcă credit aveam la toţi. Casieriţa însă, pe atunci, era singură la patron. Venea dimineaţa, pleca pe la amiazi, se întorcea seara şi sta până la miezul nopţei; în interval, slujba la cassă o făcea, pentru economie, însuşi patronul.

Toate aceste amănunte nu sunt cu totul de prisos, fiindcă — o să vedeţi pentru ce.

In fiecare dimineaţă aşa dar, instalaţi la masa cea mai apropiată de cassă, ne întreceam în dulci ochiade căteşi trei, şi Mitică, şi Ghiţă şi eu, Iancu. Adesea se răceau capuţinerele, şi arătătoarele nemiloase ale ceasornicului de-asupra cassei ne dojeneau cu tăcutul lor *memento*, în vreme ce tot nu ne înduram să ridicăm şedinţa. Cred că fiecare din noi nutrea zilnic secreta dorinţă ca ceilalţi doi să plece mai de vreme, ca să rămână el singur la postul de observaţie; zadarnic! — par'că eram legaţi împreună; odată veneam, odată plecam cu toţii.

Aţi înţeles acuma că toată curtea noastră, — curte de băeţi timizi, neumblaţi în lucruri d'astea, — era mai mult de priviri, de zâmbete, şi arareori de câte un *apropo*, aruncat aşa cu sfială. Mitică încă era mai îndrăsneţ între noi, şi tare se răţoia când isbutea să facă pe juna Berta să dea atenţie mesei noastre râzând de câte-o stângăcie mai boacănă de apropo ce risca amicul nostru. Eu, drept să spun, nu l prea invidiam, dar Ghiţă nu odată îngălbenea de necaz; ce vreţi, fire pizmătăreaţă!

— „Las' c'am să i-o fac eu!" a isbucnit el odată, cum ne despărţisem, la un colţ de stradă, de Mitică; — noi ceştilalţi doi aveam slujba împreună —; „ai văzut cum s'a obrăznicit şi astăzi?... Să vezi cum am să i-o fac...

A tot copt-o el aşa, câtăva vreme. Numai odată ce-mi zice iar: „Ştii când am să i-o fac? de întâi

April am să i-o fac; ia să vezi... Straşnică păcăleală!"...

— Ai să mi-o spui şi mie?

— Fireşte c'am să ţi-o spun; am nevoe de un părtaş; dacă nu de altceva, dar ca să am cu cine râde...

Şi mi-a spus-o. Admirabilă idee!... Adică asta era părerea lui. Nu stiu care o să fie a dumneavoastră.

In ajunul zilei de întâi Aprilie m'a luat de-o parte la cancelarie şi mi-a arătat o scrisoare. Ce era? Un scris femeiesc, copilăresc mai mult, şi textul cam aşa:

„Domnu Mitica,

„Ma rog aşteptat pe mine sara daca eşit „dela cafè, colţ strada Academie. Eu vrea „spus dumneata drag la mine".

Iscălitura „Berthe" era împresurată într'o tura cu vre-o şapte covrigi: o contrafacere cât se poate de naivă.

— A! am înţeles, zic eu.

— Ba n'ai înţeles încă nimic, îmi râde Ghiţă în nas. Tu îţi închipui că am să pun scrisoarea asta în plic şi s'o adresez lui Mitică acasă. Prea ar fi simplu; ar mirosi numai decât cursa. Să vezi; e mai complicată.

Lipi scrisoarea într'un plic pe care, cu aceeaş slovă contrafăcută scrisese: „Mossiè Mitica Ionesco" (casierița ne cunoştea numele; ne reco-

mandasem şi ei), apoi, seara, cum dădeam o raită prin Piaţa teatrului, opri un vânzător de gazete mai curăţel, îi puse în palmă o bănculţă şi între degete scrisoarea:

— Ascultă băiete, ştii colea la cafeneaua Regală? Să dai scrisoarea asta domnişoarei dela casă, să-i spui că e pentru domnu Mitică Ionescu, să i-o dea când o veni la cafenea, că e dela o doamnă care nu-i ştie adresa, aşa să-i spui... Ori mai bine să nu-i mai spui nimic, dă-i numai scrisoarea, s'o dea lui domnu Mitică, mâine dimineaţă, când o veni...

— Tiii, bată-te să te bată, acuma am priceput, — răsuflai eu după ce-mi trecu isbucnirea de râs; — care va să zică ea cu mâna ei are să-i dea scrisoarea de întâlnire...

— Aşa-i că am combinat-o bine? — se fuduli Ghiţă, căznindu-se să facă pe seriosul.

— N'are să mai fie nici o îndoială, mă bucurai eu cu douăzeci şi patru de ore mai nainte de reuşita „ideei admirabile".

Aşa e omul, răutăcios din fire, se bucură în totdeauna de păcăleala deaproapelui său.

*

A doua zi, la ora capuţinerului, ne aşezarăm, Ghiţă şi cu mine, nu fără oarecare emoţiune, la masa obişnuită. Mitică ne urmă de aproape, liniştit, e ca de obiceiu.

Abia ce-şi făcu bine studiatul salut zâmbitor

spre casieriță, ea duse mâna la frunte ca și când și-ar fi adus aminte fără veste de ceva și numai ce-o auzirăm:

— *Domnu Mitica, aveți un scrisor.*

Glasul n'avea într'însul nimic gingaș, nimic mișcat. Era mai mult ceva sec, indiferent, aproape plictisit...

Ce impresie o să-i facă lui Mitică?

Aș! o să-și zică, de sigur, că Berta simulează înadins nepăsarea asta, ca să nu ne dea de bănuit nouă...

Iată-l cum a desfăcut scrisoarea pe furiș și a aruncat asupra ei numai o privire; — iată-l cum s'a roșit de odată, apoi a îngălbenit și a început să-i tremure buza de sus, cum o muia în capuținer...

O, vanitate și credulitate bărbătească, ce ușor sunteți de amăgit! Insăși Berta să-i fi spus atunci lui Mitică, să-i fi jurat, că n'a scris ea scrisoarea, și n'ar fi crezut-o.

— Ce râdeți, mă? — ridică el deodată ochii la noi, — măcar că ne stăpânisem toată vremea, ba luasem niște adevărate mutre de auguri ce se știu observați.

Ghiță înghiți în sec și răspunse scurt, cu un aer grav:

— Ce, ești nebun?

Iar eu scosei batista și-mi suflai nasul cu sgomot.

*

Seara l-am luat pe Mitică la berărie. Se codea:

— N'am parale, mă, cum o să merg?

— Nu-i nimic, zice Ghiţă, lasă că plătim noi. Şi l-am dus pe sus.

Stăm noi aşa, flecărind ca de obiceiu. Numai Mitică par'că n'avea astâmpăr. Se tot legăna pe scaun, ba bătea toba cu degetele pe masă, fărămiţea chibriturile, şi în toată clipa se uita la ceasornic.

— Mă, ţie nu-ţi sunt toţi boii acasă astăzi, îi zice Ghiţă făcându-mi cu ochiul pe furiş.

— Ba de ce să nu-mi fie? din contra, răspunde Mitică zâmbind cu înţeles — cu un înţeles pe care îşi închipuia că numai el îl ştie.

Odată numai ce se ridică, îşi ia pălăria:

— Mă duc puţin pân'afară, zice, mă întorc numai decât.

Ghiţă aruncă şi el ochii la ceasornicul din perete, şi cum rămânem singuri, îmi şopteşte:

— O şterge la *randevu*; să plătim şi să ne luăm şi noi binişor după dânsul; avem să râdem... Parc'o aud pe Berta: „Ce vreţi domnule? Lăsaţi pe mine în pace! Aveţi inebunit?“... Haha!

...In colţ cu strada Academiei, adevărat, Mitică al nostru aşteaptă. Il pândim cât mai de departe. Iată şi juna Berta, iese din cafenea, se îndreaptă pe drumu-i obişnuit... Acuma!... Mitică o acostează, o salută...

Dar ce-i asta? Fata nu protestează, nu se scan-

dalizează, nu se indignează, nu nimica. Îşi urmează amândoi drumul alături. Ne luăm după dânşii.

Mitică se tot pleacă, îi tot spune, — ia uite cum a prins curaj nătăfleaţa şi face pe cavalerul!...

Ba când ajung în poarta casei unde stă Berta, — a fost sau ni s'a părut? — numai ce-i zărim îmbrăţişaţi şi în tăcerea nopţii par'că trece discret susurul unei sărutări...

Abia avem vreme să ne ghemuim într'un gang, şi Mitică se întoarce nebănuitor, şi trece pe lângă noi, şuierând fericit şi învârtind cu frenezie bastonul între degete.

Stăm şi ne uităm lung după dânsul.

— I-o făcuşi, care va să zică, — zic eu însfârşit, că trebuia să zic ceva; — adevărat că i-ai făcut o, cum el, prostul, nu s'ar fi priceput niciodată să şi-o facă singur... Admirabilă idee!... straşnică păcăleală!

...Atunci am auzit eu mai întâi esclamaţia aceea nostimă, accentuată apăsat, cu isbucnire, pe silaba cea dintâi:

— Mă! să fie al dracului!

POKER

Ionescu nu mai vrea să facă partide la el acasă în şoseaua Mihai-Bravu, fiindcă costă parale consumaţia şi nici unul din jucători nu vrea să plătească. La început fiecare zice că să se joace întâiu şi să plătească la urmă cei cari câştigă; dar la urmă toţi se jură pe ochii lor şi pe ce au mai scump, „sa crăp, na", dacă au câştigat ceva; cel mai favorizat de soartă d'abia dacă recunoaşte că i-a eşit francu de birjă, încolo, dacă i-ai crede, toţi au pierdut, care un pol, care o patacă, nici unul mai puţin d'un franc ş'o băncuţă. Apoi aşa nu merge.

D'aia prietenii acuma se adună în odăiţa din fund a cafenelii lui Plopan din Prelungirea Puţu cu apă rece; acolo e, cum s'ar zice, teren neutru. Poate oricine să-şi comande ce vrea pe socoteala lui, şi nu rămâne toată consumaţia pe spinarea unuia singur. Pe urmă nici nu mai eşti ţinut la atâta rezervă, la un caz, mă 'nţelegi, ca la tine acasă.

Aci vine uneori şi domnu sub-comisar Pipirig,

nu din circumscripţia aia, fireşte, ci tocmai dintr'a treia. Orcum, este şi autoritate, pentru mai multă siguranţă; şi aşa, uneori, când lipseşte al patrulea, se îndeamnă până şi domnu cafegiu să învârtească câteva tururi.

Domnu Plopan e în totdeauna la faţa locului; domnu sub-comisar Pipirig s'a întâmplat şi dumnealui în astă-sară, când nu e dejurnă decât tocmai de la 2 ceasuri din noapte încolo. Domnu Ionescu din şoseaua Mihaiu-Bravul e aci şi dumnealui. Dar ce folos? Poker în trei n'are haz; şi alt joc domnu Ionescu nu joacă, din principiu.

Atunci domnu sub-comisar Pipirig zice,— că tot dumnealui, ca mai iscusit, are ideile şi iniţiativa:

— „Da, dac'am trimite cu un bilet după prietenul Ibriceanu?...“ La una ca aceasta Ionescu sare ca muşcat de şarpe: —„Ibriceanu? să nu mai aud de escrocu cela!“

— Ce, te-a escrocat cu ceva?—întreabă domnu Plopan mestecând distrat cărţile.

— Cum ceva?.. O sută de lei în cap, dragă, ce crezi? Era o sumă. Incă era să mă pârlească cu mai mult, da' la plecare Mogâldea,—ştii, arhivaru de la Culte, — că-l văzuse cum etufase două hârtii în buzunaru de sus dela vestă,—pune mâna pe neaşteptate şi i le scoate. — „Ce, zice, măcar astea plăteşte-le omului“...— N'a avut escrocu încătrău; da tot mi-a mai rămas o sută, cinci hârtii...

— I le-ai cerut?

— Tocmai peste trei luni i-am scris o scrisoare,

unde-i spuneam acolo de „datorie de onoare“, etc.; —ţi-ai găsit să priceapă el ce-i aia;—uite ce mi-a răspuns după o matură cugetare de câteva zile, că tocmai am scrisoarea aci:

„Domnule Ionescu, — Imprejurările prin cari am rămas cu o datorie, poate bănească, către d-v. au făcut s'o uit cu totul, mai cu seamă că de atunci nu s'a mai întâmplat“... (auzi al dracului, că unde mă zărea, de departe mă ocolea) — „nu s'a mai întâmplat să ne întâlnim pe acelaş teren.— Eu nu văd însă că aceasta ar fi tocmai o datorie de onoare, întru cât ştiut este că păcatele vieţei pământeşti numai onoare nu aduc omului şi sub influenţa lor face lucruri ce în urmă le regretă sub toate raporturile.— Mi se pare că bună parte din acea datorie, aşa zisă de onoare, a fost pe loc restituită şi nu mai ştiu ce-a mai rămas“...

— „Şi nu mai ştiu
Ce s'a 'ntâmplat“...

fredonează d. sub-comisar Pipirig pe o arie de operetă.

— Ei, las'o încolo, cu atât mai mult, hai să trimitem după d. Ibriceanu, zice împăciuitor domnu Plopan, cafegiul; îl găseşte la sigur la Caru cu bere. Să nu-i spunem că-i şi domnu Ionescu aci; —să vedeţi c'o să se aranjeze chestia.

* * *

Domnu Ibriceanu intră, nu se turbură de loc,

merge la domnu Ionescu ca şi când s'ar fi aşteptat să-l găsească aici, şi-i întinde o mână pe care cestălalt se grăbeşte s'o strângă cu efuziune.

Cei patru partneri se aşază la masă şi după câteva vorbe glumeţe schimbate, jocul începe, absorbant, monoton; nu se mai aude decât: „deschid", — „eu", — „merg", — „plus", — „şi mie patru", — „perechi la aşi", — „chintă", — „de popă", — „tur d'un franc"...

La un moment dat, d. Ionescu rosteşte îndârjit: „Opt ai dumitale şi mai poftim şi mie şaisprezece"... D. Ibriceanu, singurul care ţinuse până aici, face un gest vag şi pune cărţile d'oparte.

— Haha cacialmà! — strigă triumfător d. Ionescu: de când ţi-o coc! — şi dă să strângă paralele.

Dar Ibriceanu întinde la rândul lui amândouă mâinile.

— Stai, nenişorule, să mă pronunţ; eu dau. Am perechi la val. , dumneata ce ai?...

Ionescu sare furios de pe scaun: — „Cum, secătură? N'ai spus odată că nu dai? Acu după ce-mi dau cartea pe faţă?...

— Te rog să-ţi moderezi expresiile, ripostează Ibriceanu grav; n'am zis nimic; nu m'am pronunţat; ba din contră am zis că dau...

— Ia vezi să nu-ţi dau eu acuma una, escrocule, să n'o poţi duce...

— Te rog să-ţi moderezi espresiile, repetă Ibri-

ceanu cu demnitate; iacă îi iau martori pe dumnealor...

Domnu Plopan, cafegiul, dă din umeri. Subcomisarul Pipirig, care se descheiase la vestă şi-şi scosese haina aruncând-o cu neglijenţă pe umeri, trage un fum din ţigară şi dă să se pronunţe; — dar litiganţii nu-i dau răgaz.

— Escrocule, ţi-am zis şi am să-ţi arăt eu ţie. Mai întâi să-mi plăteşti suta cu care m'ai tras pe sfoară!..,—fierbe domnu Ionescu, gata să se arunce.

— Minţi, mizerabile, că aia e altă socoteală. Ce, vrei să mă furi acuma?—se încruntă Ibriceanu.— Pungaşule!

La vorba asta, Ionescu a şi ridicat palma. Ibriceanu parează, dar tot se alege cu o sgârietură de asupra sprâncenei stângi.

— Ho! Unde vă treziţi aicea, boilor?—intervine d. Plopan, cafegiul, cu autoritatea dumisale de amfitrion.—la' vedeţi să nu iau mătura acuma să vă curăţ de p'aici...

In vremea asta Ibriceanu căutând să riposteze, numai ce iată-l încăerat cu domnu Ionescu. Cafegiul cu sub-comisarul, în cearta lor, par a nu băga de seamă întâi, dar văzând că gluma se îngroaşă, sar la combatanţi să-i despartă. Ibriceanu se împiedică de un scaun, cade,—şi în vreme ce d. sub-comisar îl culege de jos, d. Plopan, cafegiul, împinge pe domnu Ionescu tocmai la peretele celalt.

Tăcere generală. D. Pipirig subcomisarul, îşi ri-

dică de pe jos haina ce-i căzuse de pe umeri, — Ibriceanu îşi îndreaptă cravata şi gulerul deranjate. D. Plopan, cafegiul, se aşează cel dintâi iarăşi la loc, împarte *potul* în două şi trage o parte spre Ibriceanu, alta spre Ionescu. Acesta îndreptându-şi pieptănătura, se aşează şi el la loc, aranjându-şi banii în grămezi şi numărându-i. Iată şi d. Pipirig îşi reia locul şi mai pe urmă şi Ibriceanu, controlând şi el monetele din faţa lui.

Tăcere iarăş. Apoi gâfăind încă de oboseală şi emoţiune, se ridică răguşită vocea d-lui Ionescu:

— Cine dă cărţile?...

Parale 'mprumut

— Să vezi ce e, dragă, — eu sunt superstiţios, — răspunse Tase Clipici amicului şi vecinului său Pripăşeanu, când într'una din zile acesta îl atacă cu un pol.

— Superstiţios? Ce are a face? — se miră solicitatorul, care numai pretextul ăsta de refuz nu-l mai auzise.

— Da, sunt superstiţios; în totd'auna m'am temut de numărul treisprezece.

— Păi bine, frate, eu nu ţi-am cerut treisprezece, ţi-am cerut douăzeci în cap, un pol.

— Da, dar vezi că ăsta ar fi al treisprezecelea pol pe care l'aş da anul acesta împrumut, şi cum pe ceilalţi doisprezece nu i-am mai văzut...

— Stăi, frate, ce fel de raţionament e ăsta? Păi tocmai d'aia fiindcă pe ceilalţi doisprezece... — încercă vecinul să combată curiosul motiv de refuz al d-lui Tase; dar acesta se grăbi să dispară pe poarta locuinţei sale, înaintea căreia avusese loc convorbirea. — Salutare, salutare!

Instalat în chioşcul din fundul curţei, cu haina atârnată în cui şi cu vesta descheiată, Tase Clipici zâmbea mulţumit de inspiraţia cu care parase atacul vecinului, şi se pregătea să soarbă din pelinul cu sifon la răcitoare, — când portiţa se deschise, şi o slujnicuţă cu un bileţel în mână se îndreptă oblu spre locul lui de refugiu.

— Nu se lasă, — murmură bietul om ghicind numai decât repetarea atacului, chiar şi numai după siguranţa cu care misiva îi venea la adăpostu-i de odihnă după slujbă bine cunoscut de Pripăşeanu.

Nu se lăsa, cu adevărat, vecinul, dar pretenţiile îi scăzuseră, cu multă modestie, până la suma de cinci lei, de care avea urgentă necesitate, numai până mâine, fiindcă printr'o fatală întâmplare rămăsese lefter cu totul şi la birou casierul care-i făgăduise un acont, plecase cu o oră mai înainte. — însfârşit! cine nu cunoaşte stilul epistolar al unor asemenea bileţele, cu asigurările formale, mulţămirile de rigoare.

Tase Clipici oftă, scoase un creion să răspundă ceva pe plic, apoi se răsgândi, — tare e greoiu aminteri la corespondenţă, — băgă mâna în buzunar şi încredinţă subretei vecinilor Pripăşeanu o pataca, fără nici o vorbă. Goli paharul, luă iar biletul şi începu să-l mai citească odată, aşa de consolaţie.

In momentul acela, madam Clipici ţâşni din uşa bucătăriei ca o furtună. Domnu Tase făcu o mişcare să ascundă biletul, dar era prea târziu.

— Ce e scrisoarea aia? Să mi-o arăţi numai decât! A! Nu vrei să mi-o dai, o ascunzi... Ce? crezi că n'am văzut? Crezi că nu ştiu? O cunosc eu pe aia. E dela Pripăşeni. Ai parale pentru dânşii. Pentru tovarăşii dumitale de chefuri. Ii îndopi cu parale. A! ştiam eu de mult; acuma am văzut şi cu ochii. Rupi pâinea dela gura copiilor, să le arunci ălora; o fi având Pripăşeanca nevoe de o pălărie nouă, şi i-o plăteşti dumneata, fireşte; pe mine nu mă întrebi, ce-ţi pasă? Şi dacă îţi cer, îmi răspunzi că nu e... Nu e pentru mine, da; pentru Pripăşenii dumitale munceşti dumneata, pentru...

— Da' stai, soro, nu te iuţi aşa. Uite ici, citeşte şi vezi şi tu. E vre-un lucru mare?

Madam Clipici se aruncă cu lăcomie asupra biletului; apoi îl svârli iar cu dispreţ pe masă.

— Da, cinci lei azi, cinci lei eri, alaltăeri, şi ăluia şi ăluilalt, te ştiu eu pe dumneata; văd eu unde se duce leafa dumitale: şi mie-mi strigi economie! economie! Asta-i economie!...

— Da' nu ţi-am strigat dragă, nimica... Uf!

Madam Clipici s'a întors în bucătărie şi de acolo în casă, însemnându-şi trecerea furioasă cu isbituri de uşi cari pocneau ca descărcături de pistol în urechile d-lui Tase.

— Asta e pasă-mi-te dobânda la cei cinci lei, îşi zice el cu filozofie, mai turnându-şi un pahar.

Noaptea târziu, pe când domnu Tase tocmai visa pe Pripăşeanu intrând la el în curte cu o piesă

cât o roată de car subsuoară, se trezeşte sguduit cu putere de umăr.

— Tase? Tase!

— Ce e dragă? ce e? hoţii? arde?

— Vino acu să vezi ce e.

Perdelele dela ferestre erau ridicate şi afară o lună ca ziua.

— Ia vino, ia vino, — îl vezi? Pripăşeanu al tău, se întoarce pe două cărări, — uite-l, vezi? A chefuit toată noaptea, cu banii tăi, poftim! mai dă-i bani şi altădată, — şi mie când îţi cer, spune-mi că n'ai... Vezi unde se duc banii tăi?

— Da' stai soro, că ăsta nu e Pripăşeanu... Il cunosc bine, e Ibriceanu; vine dela vr'un poker... Auzi, chef cu cinci lei! Şi pălărie pentru madam Pripăşeanu... Păi, soro, dacă era Pripăşeanu, venea încalte într'un otomobil acasă, cu câte parale i-am dat...

— Da, îţi arde de glume, dumitale, la miezul nopţii...

Ca să arate de ce îi ardea cu adevărat la miezul nopţii, domnu Tase se înfundă în saltele şi în perne, trăgându-şi plapuma peste urechi şi ne mai zicând nimica.

A trecut după asta mai multă vreme, în care cei cinci lei ai lui Pripăşeanu au ajuns să joace un rol de căpetenie în căsnicia domnului Tase.

— Nu-mi ajunge, Tase, nu-mi ajunge! — asta era vorba cu care madam Clipici întâmpina orice numărătoare de lei cu care bietul domn Clipici

răspundea la necesităţile menajului. — Mai trebuie ghete băiatului, îmi mai trebuie şi mie o rochie, că n-ei fi vrând să mă fac de râsul lumii cu astea vechi. Da! spune că n'ai! Pentru Pripăşeanu ai d-ta parale, pentru mine n'ai. Când ţi-am cerut pentru pălărie, n'ai avut; când a fost ocazia aia cu casele lui văru-tău, de le-a vândut Creditul, n'ai avut, — că n'ai ştiut să pui nimic la o parte în viaţa d-tale, numai la prietenii de chefuri să le dai parale, asta ai ştiut...

— Tiii, drăcia dracului, îşi zise într'una din zile domnu Tase Clipici; eu am spus atunci vorba aia cu superstiţia, fără să mă gândesc, şi uite domnule cum s'a împlinit... Aoleo, Pripăşene, da' şi când 'oi da ochi cu tine!...

A dat el, domnu Tase, ochi cu Pripăşeanu, da' numai se lăudase el în sinea lui, că alt-fel era un sfios şi jumătate. Abia a îndrăznit să aducă vorba pe departe, numai ce-a sărit odată Pripăşeanu la el: „Ia ascultă, monşer, mult o să mă sâcâi cu istoria aia? Te credeam altfel de om, pe onoarea mea! Auzi, pentru cinci lei să-mi faci acuma reproşuri, scandal? Lasă-mă, nene, că ţi-oi da, când m'oi înlesni. Ce, crezi că am să fug cu pataca ta la America?... Ştii că eşti curios, frate! Ei, comedie ca asta!

Şi câţi prieteni şi cunoscuţi au venit în sara aceea la berărie, pe toţi i-a întâmpinat Pripăşeanu cu verva sarcasmului său: Il vezi pe domnu? Este domnu Tase Clipici care mi-a dat cinci lei împru-

mut. Şi acuma îmi scoate ochii cu ei. De cinci săptămâni îmi scoate ochii cu cinci lei; leul şi săptămâna. Să fii martor, domnule, că-i datoresc cinci lei... Dacă vrea să-i dau ş'un înscris, să-i fac o ipotecă, să-i dau şi camătă dacă vrea, — să fiţi martori cu toţii...

S'a întors domnu Tase acasă foarte mâhnit. Dar în poarta casei de-odată i-a trăsnit prin minte o idee mântuitoare. A ales repede din pungă o piesă de cinci lei, şi trăgând pălăria pe-o ureche, intră cu mutra veselă în curte.

— Insfârşit, nevastă, strigă ridicând triumfător pataca în aer, până ce n'a avut încă vreme să se pornească şivoiul predicei ce-i pregătise madam Clipici, — iată cei cinci lei dela Pripăşeanu; i-am scos! cu greu, dar i-am scos.

Madam Clipici luă piesa şi o întoarse pe o parte şi pe alta ca şi când ar fi vrut să se încredinţeze dacă nu era falsă. Apoi o puse bine şi nu mai zise nimic.

La masă însă, în gândul lui, domnu Tase Clipici încheiă cu reflexiunea:

— Să vezi acu, dela paisprezece în colo, ce superstiţios am să fiu.

Cassa de hârtie

Intrând în berărie, Ibriceanu se aşeză la o masă mai retrasă, plictisit cum era, de o serie cam îndelungată de şedinţe de poker şi temându-se ca nu cumva să mai dea peste vr'un prieten care să-l tenteze. Uitându-se prin prejur, se convinse că n'avea nevoie de o fereală tocmai aşa de mare: era încă de vreme, şi în berărie mai nimenea...

Ba totuşi... In colţul cela întunecos, o figură — pare-că cunoscută. Câteva clipe până să se deprindă ochii noului venit cu semiobscuritatea, şi iată, într'adevăr: De ce te-ai temut tot n'ai scăpat... Omul din colţ e amicul Pripăşeanu.

Dar ce dracu meştereşte el acolo?... A rupt o fâşie dintr'o gazetă şi înfăşură ceva în bucăţica de hârtie. Apoi iar mai rupe o fâşie şi iar înfăşură... Inc'odată şi tot aşa, golomotocul se făcuse acuma măricel... Ce-o mai fi şi istoria asta?

— Ia ascultă,— zice Ibriceanu răsărind deodată în faţa amicului; — nu joc astăzi, n'am chef... Dar n'ai putea să-mi spui, ce dracu împachetezi acolo cu atâta grijă şi fereală?

Pripăşeanu râse.

— Stai să-ţi spun... Aide, şezi, că nu joc nici eu astăzi...

Iată care era povestea:

— Eu, zice Pripăşeanu, ştii că am fost astă vară în vilegiatură la Breaza... Era Bumbuleţ acolo. Nae, cu familia, şi zice hai şi tu, că mai ieftin şi mai bine nu găseşti în altă parte... Adevărat; de ieftin, ieftin,—o plictiseală cum nici n'ai putea s'o plăteşti cu mai puţine parale... Da vorba e că tot am rămas dator...

„Uite cum. Eu, om singur, gospodărie n'aveam; mâncam la al'de Bumbuleţ. Ii rămâneam, acolo, câte atâta pe săptămână, — da' vorba e că mă învoisem pentru serviciu în odaie cu slujnica lor... Am stat trei săptămâni, — dacă mai stăteam una, era să mă prefac în cel mai perfect hotentot; de aia mi-am zis: tot mai bine cu civilizaţia, şi am şters-o; uite, tot aici în colţul ăsta m'am trezit într'o bună dimineaţă, care era seara pe la şase... Da' asta vream să-ţi spun, că rămăsesem dator... Acuma, lui Bumbuleţ, nu mă sinchisesc eu, îl ştii doară: îşi plăteşte ăla vr'odată datoriile? apoi dacă nu plăteşte el altora, de ce i-aş plăti eu lui? li răsbun creditorii; şi el tot rămâne chit. Da' vorba e de servitoare...

„Servitoarea, asta nu se poate. Femeie săracă, îşi face socoteala cu orice franc; trebuie să-i plătesc ce i-am rămas... Cincizeci de bani pe zi, — aşa ne-am învoit,—face douăzecişiuna de zile zece şi cincizeci...

Pripăşeanu mai înghesui cu degetele mari dela o mână şi dela alta, golomotocul de hârtie, şi-l puse alături de halbă.

— I-oite-i aici.

— Stai, nu te mai înholba aşa că-ţi isplic, — urmă cântărind în mână golomotocul cu cei zece şi cincizeci.—Bumbuleţ trebue să pice şi el acuma aici. Şi-i dau să-i dea...

— Bine, zice Ibriceanu, — asta am înţeles-o eu. Om corect; îţi plăteşti în Decembrie datoriile făcute în Iulie, — nu e prea târziu; — da' ce nevoie ai să învălui băncuţele alea într'atâta hârtie?

Pripăşeanu râse iar.

— Ce te pricepi tu, mă? Dar hai să ţi-o spun şi pe asta.

„Pe Bumbuleţ îl ştii... Dacă i-aş da eu acuma lui ăştia zece şi cincizeci aşa în mână, ce crezi că ar mai ajunge cu vr'o băncuţă până acasă?... Aş! S'ar duce toate pe mişmaşuri... Da' vezi, dacă i le dau aşa, învăluite în hârtie, nu e tot aia...

— Cum nu e tot aia?...

— Nu e, fiindcă uite de ce... El când se încurcă cu prietenii şi mai cere un rând, se pipăe în buzunare şi zice: dau şi eu unu, dacă simte băncuţele aşa, libere... Dar dacă le simte aşa în hârtie,

se jenează şi tace din gură... Se gândeşte: dacă oi scoate acum golomotocul din buzunar şi m'oi apuca să-l desfac aci înaintea tuturora, o să mă întrebe:—„Da' ce bani sunt ăia, mă? Ăia nu sunt din portofelu tău"... Şi intervine bănuială. Atunci mai bine lipsă,—şi tace din gură; nu-i cheltueşte; îi duce acasă; îi dă Mariţ i.

* * *

Să-ţi povestească acuma şi Bumbuleţ, ce-a păţit cu depozitul lui Pripăşeanu... Mai bine nu mai trecea în ziua aia pe la berărie... Adică ce era el, să facă pe comisionarul, şi încă tocmai vizavi de o slujnică, de propria lui servitoare?...

La ţuică, Ibriceanu se uită chiorâş.,.—„Mai dau una", zice... Că Pripăşeanu plecase, — zicea, că-l aşteaptă la cinematograf... — „Hai, Bumbuleţ, tu nu zici nimic?..."

Bumbuleţ tot pipăia buzunarul vestei, — ălalalt, nu unde ţinea ceasornicul; — schimba feţe, şi se vedea foarte încurcat. Ar fi scos băncuţele, — dar vorba lui Pripăşeanu: Il întrebau prietenii, — ce putea să răspundă?... — „Ahaha! bani străini care va să zică... Te întinzi la ei?... Bravooos!" — Şi nu cuteza... Tăcea din gură.

S'a ţinut şi Ibriceanu de capul lui, nu-i vorbă! Pe unde nu l-a dus? Şi se tot uita pe sub gene: — „Haide, Bumbuleţ, tu nu zici nimica?..." Şi iar se pipăia Bumbuleţ la buzunarul din dreapta al

vestei, şi par'că scrâşnea cumva, — şi nu zicea nimica.

Aşa l-a fiert toată seara. Iar dimineaţa Mariţa şi-a primit depozitul intact...

Al dracului Pripăşeanu! Cum a ştiut el, din două petecuţe de gazetă, să facă o casă mai solidă de cât cel mai bun Wertheim!...

Boala lui Bumbuleț

umbuleț e bolnav. Nu știe ce are,—vorba ceea: nu se simte bine. Și cum facem cu toții în asemenea împrejurări, ne văităm acasă, ne plângem pe la prieteni, — așa făcu și Bumbuleț.

Prietenul său Tase Clipici îi ascultă la rândul său jelania, apoi l'a descusut despre toate simptomele, l'a făcut să scoată limba, l'a ciocănit pe piept și pe spate, — în sfârșit, cu un aer foarte grav și convins rosti sentința:

— Trebue să te arăți la un doctor.

Deci Bumbuleț s'a arătat la un doctor.

Doctorul l'a descusut despre toate simptomele, l'a făcut să scoată limba, l'a ciocănit pe piept și pe spate,—apoi cu un aer foarte grav și convins rosti sentința:

— Dumneata, mai întâi de toate, trebue să te lași de fumat...

— Dar, doctore, protestă Bumbuleț, eu n'am fumat de când sunt..

— Aşa?—urmă omul ştiinţei fără a se turbura de loc;—atunci, uite ce este: Dumneata, mai întâiu de toate, trebue să te laşi de alcool.

— Ce alcool, doctore, că eu nu beau decât vin, bere, ţuică, ori câte un *coantrou*,—asta când face altu cinste...

— Apoi tocmai asta e: trebue să te laşi de toate băuturile astea, fie că face altu cinste, fie că faci dumneata cinste altuia...

Aci, Bumbuleţ se simţi cu adevărat atins la slăbiciune.

— Şi ce să beau, doctore?

— Apă.

Bumbuleţ sări în sus ofensat.

— Doctore, n'am venit aici să-ţi baţi joc de mine. Poftim cinci lei consultaţia şi mersi, — iar apa s'o bei dumneata, că eu am altceva mai bun de... băut.

Se gândea Bumbuleţ, întorcându-se acasă: — Măi, al dracului lucru, uite ca să fii un doctor aşa, nu e cine ştie ce mare lucru; nimic mai lesne. Vine bolnavul la tine, îl descoşi despre ce şi unde-l doare, îl pui să scoată limba, îl ciocăneşti pe piept şi pe spate, şi pe urmă cu un aer grav şi convins rosteşti sentinţa: — „Păi dumneata nu mai trebuie să fumezi"; iar dacă nu fumează: „păi dumneata nu mai trebuie să bei"; dacă nu bea: „păi dumneata nu mai trebuie să mănânci carne, ori pâine,—ori nici carne nici pâine", — şi aşa eţetera. Ce te costă adică să opreşti pe cineva dela ceva?

Şi pe urmă, mai şi incasezi. Iar răspundere n'ai, că nici dracu nu-ţi ascultă sfaturile, după ce ai grija să-i dai atâtea încât să nu le poată asculta nici dracu... Se întoarce bolnavu şi se plânge iar, răspunsu-i gata: —„Apoi vezi, nu ţi-am spus? Să nu bei, să nu mănânci, să nu fumezi, să nu dormi, să nu veghezi, să nu umbli, să nu şezi, să nu stai în picioare"... Apoi ce atunci? Să te spânzuri?— că atâta ţi-ar mai rămânea...

„Ba prost am fost eu că am ascultat de consultaţia lui Tase! — îşi încheiă Bumbuleţ reflexiunile şi pardesiul, grăbind paşii spre domiciliu, unde tocmai îl aştepta un clondir de porfiriu, cadou de la Ibriceanu, pe cum că fusese decorat şi el acum de curând cu „Meritul telegrafo-poştal" cl. III-a.

*

A doua zi, la aperitiv, lui Búmbuleţ să-i vie cam ruşine. Doctorul acolo şi el, şi se uita cam chiorâş la dânsul. Clătina din când în când din cap, şi parcă voia să-i spuie: — Bine, bine, nu m'asculţi dumneata, dar o să vezi...

Şi după fiecare admonişiune mută, doctorul mai cerea cu glas tare câte un spriţ.

— Uite mă, îşi zicea Bumbuleţ (Nae îi zicea lui, dar aminteri numai naşu-său e de vină că nu-l chiamă Mitică) — uite mă, că te pomeneşti d'aia ne dă nouă ăstora reţetă să nu mai bem, ca să-i rămână lui la mai puţină concurenţă... Dar ţi-ai găsit! — „Mai dă şi ici un şpriţ ceva mai dublu, Popescule!" — sfidă el privirile chiorâşe ale doc-

torului: — „şi ceva sărătură, că mi-a recomandat aşacevaşilea doctorul Norden dela Carlisbad!“

Vorba vine... Sărătura însă i-a dat o ideie luminoasă lui Bumbuleţ.

— Vezi dumneata, asta trebue să fie de vină, sărătura; că dacă n'ar fi sărătura, n'ar fi nici băutura; iar dacă n'ar fi báutura, ce vină mi-ar mai putea băga doctorul? Deci şi prin urmare, iată problema desiegată, de mine Bumbuleţ, Nae, mai doctor în această împrejurare decât toţi doctorii...

*

Şi numai decât se si grăbi să facă parte de geniala-i descoperire şi prietenului său celui mai bun, am numit pe d. Clipici Tase:

— Să vezi tu ce este, Tase... Asta mi-a venit pe când stam adiniaori la aperitive şi mă tot uitam la doctorul meu gândindu-mă la consultaţie... Gustam aşa din nişte pastramă prea sărată, când deodată îmi trăsneşte prin cap o idee şi rostesc sentinţa de par'că mi-ar fi dictat-o cineva, un duh de sus. Zic: nu e băutura, domnule, e sărătura! — Şi cu asta venii să te luminez şi pe tine. Aşa e că-i dădui de urmă? Ce zici?

Domnu Tase ascultase cu toată atenţiunea, vădit interesat, şi apoi căzu pe gânduri profunde. De odată se plesni cu mâna peste frunte.

— Că bine zici... Mă tot gândeam eu... Apoi vezi d'aia de câtăva vreme pare-că nu-mi mai priia... De ajunsesem să mă îngrijesc: Doamne fereşte, zic, doar n'oi fi căzut şi eu la vr'o boală

ca Bumbuleţ... Dar nu, văd eu acuma că asta trebue să fie. Să trăeşti, Nae, că mi-ai deschis ochii...

*

Fudul nevoie mare, Bumbuleţ trecea pe stradă gândindu-se la marele său succes doctoricesc. Abia descoperise o formulă, şi avea deja un client. Tase Clipici *lui* avea să-i datorească restabilirea sănătăţei, lui şi numai lui, care avea să reînvie deacum şi să întunece în acelaş timp, faima celebrului odinioară doctor Draş.

Adică ce-ar fi, se gândia mai departe Bumbuleţ, dacă ar face cumva rost să pună şi el mâna pe vr'o diplomă de doctor ceva? Ştiinţa o are el toată,—nn-i mai lipseşte decât titlul... Şi se şi vedea instalat într'un cabinet luxos, punând clienţii sa scoată limba, ciocănindu-i pe piept şi pe spate, şi apoi grav şi convins încasând pataca şi rostind sentinţa: „Dumneata...

Când, ce vede la colţ de stradă? Amicul Clipici, Tase, apare cu un respectabil pachet în mână... Doctorul Nae se uită chiorâş; dar nu observă formă de clondir şi deci se linişteşte. Nu pentru mult timp, însă, căci Tase zărindu-l, se apropie de el zâmbind şi ridică pachetul în dreptul ochilor:

— Ştii ce am aici? Ghici?

— De unde să ştiu?

— Trei kilo de sare de lux...

— Cum, nenorocitule?

— Păi da,—nu mi-ai deschis tu ochii? Ce-mi

lipsea mie dela o vreme, de îmi cam pierise setea şi nu-mi mai pria băutura?... Mă tot gândeam, când ai venit tu şi m'ai luminat cu o vorbă... Mersi, Nae. Să trăeşti! — Acu să vezi sărătură, şi pe urmă băutură! — Să trăeşti, Nae, mersi, mi-ai scăpat viaţa, că umblam cu gânduri de sinucidere! — Şi să pofteşti la un pelinaş, că mai am din ăla de mi-a trimes briceanu cadou pe cum că a fost decorat şi el acu deunăzi cu „Meritul telegrafo-poştal"... Care va să zică, a revoar şi salutare-salutare!

Iar Bumbuleţ, Nae, rămase cu gura căscată, şi abia într'un târziu putu să rostească şi el, ca unul ce şi intrase acuma în rol de doctor:

— Poftim,—să mai sfătueşti clienţii spre binele lor... Iată cum te înţeleg şi te urmează... Păcat de ştiinţa medicală!

In vremea culesului

Nu ştiu dacă este numai o părere, sau dacă e chiar realitatea, că astăzi nu se mai sărbătoreşte, ca odinioară, culesul viilor. Din anii vârstei de şcoală îmi aduc aminte, că aveam pe atunci şi o vacanţă a „culesului“; evenimentul acesta era ridicat adică la însemnătatea celor mai mari sărbători creştineşti. Astăzi, nu ştiu să se mai pomenească despre o astfel de vacanţă; dar poate că e numai efectul faptului că în vremile de faţă vacanţele sunt aşa de multe şi de prelungite, încât mica vacanţă de odinioară a „culesului“ se îneacă fără urmă în ele.

Poate să fie şi altceva. In viaţa viţei de vie a intervenit o epocă tragică, în care vreme numai chef şi prilej de veselie nu putea să fie: a fost epoca filoxerei. Pe mulţi i-am văzut atuncea căzuţi în melancolie, — căci nu puţini erau aceia cari drevesteau sfârşitul apropiat, definitiv şi iremediabil,

al divinei băuturi, şi pe cari niciodată nu i-ar fi putut consola Gambrinus, şi încă, cu atât mai puţin, Chimia.

In vremile acelea, când cu ochii se puteau vedea pustiirile dealurilor verzi acoperite tot mai rar cu frunza creaţă, au amuţit şi viorile şi chiotele de veselie; — iar mai târziu, când totuşi iscusinţa omenească a isbutit să salveze ceea ce în închipuirea strămoşilor noştri era opera unei divinităţi, nu s'au mai reîntors, în aceeaşi măsură, aceleaşi manifestări sărbătoreşti ce, de astă dată, în mare parte ar fi fost să se adreseze numai — viţei americane.

Şi încă, tot nu e destulă explicaţie. Acea epocă în care intervenise pierderea oricărei încrederi în generozitatea, în atotputernicia darnică a unui Bachus, zeu al vinului, a mai dat naştere, sau cel puţin un avânt extraordinar, necunoscut în timpurile mai vechi, producţiunii... industriale, a lichidului ce în producţiunea naturală devenia tot mai rar. Vremurile rele au trecut, dar obiceiurile rele au rămas, — aşa că mare parte din producţia viticolă este şi azi rezultatul unor manipulaţiuni ce nu sunt legate de un anumit anotimp, ci pot fi puse în lucrare în orice zi a anului şi la orice oră a zilei. Deci, o sărbătorire a „culesului" la o epocă anumită nu-şi ar mai prea avea locul, afară de cazul când s'ar generaliza iarăşi învăţătura pe care se zice că un cârciumar de vremea mai nouă a dat-o, pe patul de moarte, fiului şi succesorului său în comerţ:

— Băiete, să ştii dela mine secretul acesta: că vinul se poate face şi din struguri.

„Un admirator al vinurilor“ iscăleşte, într'un ziar din Ardeal un consumator ce pare a fi dintre cei păţiţi, — ba povesteşte chiar, despre o păţanie din Bucureşti:

— Un dascăl ardelean, venind pentru o afacere oarecare în Capitala României, luase locuinţă de-asupra unei băcănii, iar vinul şi-l „procura“ chiar din acea băcănie. O lună de zile a stat fratele în Bucureşti, iar în această vreme a făcut o consumatie destul de respectabilă pentru ca, la plecare, „să-şi ţină de datorinţă“ să cinstească cu ceva şi pe băiatul din prăvălie care în toată vremea asta îi urcase zilnicele clondire din prăvălie la etaj. Atunci, se iscă între băiatul de prăvălie şi generosul consumator, un dialog destul de instructiv ca să merite să fie dat unei publicităţi mai întinse:

— Ascultă băiete, voi trebuie să aveţi aici nişte pivniţi mult încăpătoare, că de când sunt eu aici, muşterii şi consumatori la voi am văzut că sunt berechet, — dar nici pomeneală de vr'un vas de vin ceva nou. De când ţineţi voi prăvălia aşa, numai cu vinuri vechi?

— Apoi boerule, să ţi spun dumitale că eşti om bun, şi ş'aşa cred că n'o să mai dai de acu p'aici: De când e prăvălia asta, jupânul n'a avut decât vinuri vechi... Adică, aşa sunt ele: vechi gata.

— Dar aveţi butoaie multe în pivniţă? — că văd că vindeţi vinuri de tot felul...

— Da' de unde, boerule? In toată pivnița jupânului nu e decât un singur butoiu mare și lat. Din ăla se împărtășesc cu toții. La birjari vindem vin de Odobești, la popi vin de Nicorești, la funcționari vin de Drăgășani, la factori poștali vin de Dealu-Mare; — iar la comisionarii de stradă și oameni mai de rând vin de Sarica, adică de Dobrogea... Toate curg pe acelaș cep, da' așa aranjează jupânul că dă calitatea vinului după cum e și mușteriul...

Fratele a plecat pe cât de încântat de sinceritatea băiatului de prăvălie, pe atât de puțin încântat de calitatea consumației ce făcuse timp de o lună de zile; — noroc că, oricum, fusese o fabricație... inofensivă.

Mai cunoscută, dar totuși vrednică de reamintit, drept o distracție mai mult pe vremea asta posomorâtă, este anecdota de origine germană:

Un gazetar dintr'un orășel, aducându-i într'una din zile servitoarea o sticlă de vin cu care nu fusese mulțămit, a publicat a doua zi în gazeta lui un anunț, în care, pentru ca să cruțe deocamdată pe negustorul cu pricina, nu i pomenea numele, ci spunea numai atâta:

„Aseară am trimis la o cârciumă după un litru de vin. Analizându-l înainte de a-l gusta, am constatat că era falsificat. Invit pe acel cârciumar ca până mâine să-mi trimeată la domiciliu un alt litru de vin, natural, căci în cazul contrar îl voiu da și publicității, și judecății."

A doua zi, servitoarea raportează că au sosit, anonim, 24 de clondire de vin la bucătărie; — iar ziaristul constată şi el, că în tot orăşelul fiinţau exact 24 de firme de „magazine cu băuturi spirtoase.“

Intrebarea e: — anecdota nu spune nimic în această privinţă — dacă cele 24 de clondire vor fi conţinut vinuri cu adevărat naturale, — sau poate numai ceva mai *natural*... falsificate.

Căci mai e şi vorba cealaltă a „admiratorului vinurilor“: — Intr'o cârciumă intră cam de dimineaţă un muşteriu şi negăsind decât un băiat de prăvălie, îl întreabă: — „Băiete, ce vinuri aveţi?“— Băiatul, bun de gură, îi răspunde pe nerăsuflate: — „Avem vinuri curate şi vinuri naturale; dar trebuie să ştiţi că cele curate nu sunt naturale, iar cele naturale sunt preparate“...

Şi, fiindcă tot e vorba de *cules*, s'o mai culegem şi pe asta: un amator de aceştia intră într'o cârciumă şi cere un vin. Cârciumarul îl serveşte. Muşteriul duce paharul la gură, gustă, dar lichidul era o acreală ceva aşa, ce nu voia cu niciun preţ să străbată gâtlejul. Consumatorul — vorba vine — pune paharul pe masă, — dar cârciumarul sare:

— „Puteţi să-l beţi fără grijă, domnule, vă jur că e natural!“

La care cellalt răspunde:

— „Amice, te cred pe cuvânt, căci pe cale artificială ar fi cu neputinţă să se producă aşa ceva...“

Ceeace ar însemna că, oricât ar fi de condamnabilă falsificarea vinurilor, totul nu este ca ele să fie „naturale". Sunt vinuri, cum sunt şi oameni cari, după vorba lui Goethe, n'au spirit (sau spirt) dela natură. Deci, trebuie să intervină atunci *dresura*.

Mai este, bineînţeles, o soluţie: abstenţiunea. Cred însă că, cea mai mare parte a omenirii, va preferi întotdeauna, oricare altă *soluţie*, numai să fie una de... alcool.

Călcâiul lui Ahile

De când a citit în revista pentru vulgarizarea cunoştinţelor practice *Gândacul* articolele distinsului prozator Gabriel Constantinescu-Botoşăneanu împotriva alcoolismului, nicotinismului, tabagismului, necrofagismului, pokerismului, — prietenul Ibriceanu a devenit cel mai fervent propagandist al ideilor de temperanţă, şi chiar de abstinenţă când e vorba de adevărate viţii, cum sunt în definitiv relele deprinderi mai sus citate, — măcar că pe autor nu-l cunoaşte în persoană.

Toţi celebrii autori din timpurile trecute, şi chiar din cele prezente, nu mai valorează pentru dânsul o ceapă degerată faţă de un Gabriel Constantinescu-Botoşăneanu, care nu-şi risipeşte talentul în opere inutile de pură fantazie şi de oţioasă distracţie, ci colaborează cu arta lui pentru propăşirea obştească şi regenerarea genului uman.

— Să vezi, domnule, — îmi spune el pe când stam împreună la o masă în berărie, — câtă genialitate este în argumentarea contra tuturor acestor păcate cari degradează pe om şi fiziceşte, dar mai ales moraliceşte.

„Uite, băutura de alcool, ce-i asta, domnule? Natura înţeleaptă ne-a dat apa, asta e ceva sănătos. Unde mai vezi dumneata vr'o făptură a lui Dumnezeu bând alcool? Toate animalele nu beau decât apă, domnule. Apa este mama noastră, după cum soarele ne este tată. Apoi soarele care coace strugurii, prunele şi orzul, nu trebuie el să se indigneze de acolo de sus unde este, când ne vede punând roadele astea ale lui să putrezească, şi din putreziciunea asta scoţând otrava aia care ne ameţeşte, domnule, şi ne tâmpeşte, — da, domnule, ne tâmpeşte, şi ne coboară pe o treaptă cu animalele, că de-aceea se şi zice, de pildă, beat ca un porc, şi altele. Apoi se potriveşte asta cu fiinţa raţională care trebuie să-şi ţină rangul şi demnitatea în lumea asta printre celelalte dobitoace între cari e cel mai de frunte?...

Ajungând aci cu peroraţia, prietenul Ibriceanu se opreşte să răsufle şi bate în masă:

— Băete, mai adu-mi o halbă, da' vezi să fie mai fără guler.

— Da' cu tutunul? — urmează apoi, după ce trage o înghiţitură până în diagonală; ce însemnează aberaţia asta, să iei dumneata o buruiană

oarecare, s'o usuci, apoi s'o înfăşori într'o bucăţică de hârtie, ori s'o îndeşi într'o ceşculiţă perforată la fund şi prevăzută cu o vergea sfredelită, pe urmă să-i dai foc şi să sugi fumul, ca să-i dai drumul iară, pe gură, pe nări... Zău, dacă ai vedea dumneata o maimuţă dedându-se la o operaţie cu asta, nu ţi-ar veni să râzi? Da' de om de ce nu râzi, domnule, când îl vezi într'un hal ca acesta? Ba să râzi şi să-ţi baţi joc, că ceva mai caraghios nici că se poate închipui... Poftim, uite...

Şi zicând aşa, prietenul Ibriceanu scoate o tabacheră cât toate zilele, o deschide şi începe să învârtească o ţigară cât degetul.

— Poftim, repetă apoi dându-i foc şi scoţând nişte rotocoale cât un coş de fabrică. Treabă cuminte e asta? Să te afumi aşa în neştire, să-ţi strici pieptul, să-ţi amărăşti gura, să-ţi frigi limba, să-ţi îmbăcseşti nările, şi pentru toate astea pe de-asupra să mai dai şi parale, — parale muncite, domnule, că nu suntem toţi milionari ca alţii.

„D'apoi cu necrofagia cum e? Ori poate că dumneata nu ştii ce e aia necrofagie? Care va să zică să omori animalul, ca să-l mănânci! Ai înţeles dumneata ce-i asta?... Botoşăneanu are în *Gândacul* o pildă foarte frumoasă, admirabilă, genială domnule! — El zice aşa: dumneata, om, când vezi un măr în pom, aşa-i că-ţi lasă gura apă şi-ţi vine să muşti dintr'ânsul? Dar când vezi un bou păscând pe câmp ori un miel sburdând pe

pajiște îți vine oare tot așa să te repezi cu dinții la carnea lor? Nu; apoi atuncea nu vezi că omul e făcut ca să mănânce mere și pere, iar nu boi și miei?...

— Da, zic eu; dar totuși când văd așa un biftec, ori o ciosvârtă la tavă...

— Taci, domnule, ce tot vorbești! Știi dumneata ce e aia? Aia este cadavru, domnule, așa să știi dumneata! Necrofagie, adică mâncare de lucruri moarte, de cadavre...

— Băiete! — bate apoi iar triumfător în masă. Ia să ne mai aduci niște mezeluri, o șuncă, un salam ceva, că m'am lihozit cu poșirca asta...

— Da' bine frate, îndrăsnesc eu, — tu după cum văd, toate le spui într'un fel și le faci anăpoda. Apoi șuncă, salam, astea nu sunt tot din animale omorâte, din cadavru, care va să zică?

Nu se sinchisește prietenul Ibriceanu.

— Ia lasă, domnule, asta e altă chestie. Eu, mă 'nțelegi, ca propagandist, am datoria ca să pătrund până în adâncul răului, ca să-l cunosc cu toate urmările lui dezastruoase, căci altfel cum l'aș putea combate? Când ai un dușman, domnule, trebue să-l cunoști bine de tot ca să-l poți birui. Aminteri cum socoți? Așa pe nevăzute? orbește? să nu știi de unde să-l iei? care-i partea slabă și care cea tare? Călcâiul lui Ahile, domnule, — ai auzit dumneata vr'odată de călcâiul lui Ahile?

„Dar asta e numai până la o vreme. Constan-

tinescu-Botoşăneanu o spune: desvăţul trebue să se facă cu încetul; azi te laşi de una, mâine de alta,— până ce cu timpul ajungi la perfecţia idealului adevărat omenesc.

„Apoi mai trebue şi altceva; trebue să frecventezi astfel de localuri, ca să vezi cu ochii ravagiile viţiilor, să poţi să le descrii, aşa ca să se cutremure carnea pe trupul cititorului când i-ei pune pilda înfricoşătoare dinaintea ochilor.

„Unde vrei dumneata să găsesc eu pilde de acestea, dacă nu într'un local aşa, unde se adună toţi stricaţii, toţi viţioşii... Uite, ca să-ţi arăt un exemplu, uite la ăla de colo din fund, stă singur la masă, vezi, pentru că la el băutura e totul, nu vine ca să se mai întâlnească şi să stea de vorbă cu un prieten... Il vezi în ce hal e? Ia te uită la el. Aşa e că e un tip? Pe ăsta trebue să-l iau numai decât după natură şi să-l dau la *Gândacul*...

Mă uit distrat în partea aceea şi deodată mă ia cu o gâdilătură la bojoci cât abia mă pot stăpâni.

— Stăi, zic după ce mă potolesc cu mare silă; —pe ăsta îl cunosc eu; dacă vrei, să te duc să-i faci cunoştinţa, ca să-l poţi studia mai de aproape, după natură...

— Cum de nu?

Ne apropiăm cu prietenul Ibriceanu. Necunoscutul ridică la noi nişte ochi împăinjăniţi şi face un semn vag din cap. M'a recunoscut.

— Să-mi dai voie să-ţi prezint aci pe prietenul Ibriceanu, un mare admirator al d-tale...

Cellalt se ridică şovăind pe picioare şi dă să bolborosească ceva. Printre sughiţuri se desluşesc crâmpeie de cuvinte: — Şi eu... mă... îmi pare bine... ve... vesel... Ga... Gabriel Co... Costannescu Bo... Botşă...hâc...neanu.

Prietenul Ibriceanu a rămas trăsnit.

— Călcâiul lui Ahile, — zic eu salutându-i, şi-i las împreună să se descurce.

O fleică 'n Cişmigiu

Fiindcă Nae Bumbuleţ avea vreme de prisos, şi fiindcă Ghiţă Chimiţoglu n'avea chef de slujbă, au hotărât să prelungească ora aperitivului, ş'apoi să se ducă undeva la vr'o grădină, să ia dejunul împreună.

— De mâine 'ncolo ş'aşa ni se schimbă orele de canţilerie; ni le pune dimineaţa, — zice Chimiţoglu; — să zicem c'am început-o de astăzi.

— Ba pe mine să mă ierţi, — măcăieşte înţepat de colo Pripăşeanu; — la mine vorba muscalului: slujba-slujba, drujba-drujba; eu mă duc, băeţi.

— Şi eu, — şi eu, — aruncă vorba grăbit Ibriceanu şi Clipici, scoţând ceasornicele din buzunar şi punându-le la loc fără să se mai uite la ele.

— Da' cine v'a poftit nene? — se pleacă Chimiţoglu la urechea lui Bumbuleţ. Pe urmă tare:

— Apoi atunci, salutare, fraţilor, — salutare, la revedere şi mersi.

Lui Ibriceanu şi lui Clipici le întinde mâna, — iar lui Pripăşeanu îi face numai un semn din cap, uitându-se urât

— Opt cu a brânzii, murmură, pe când cei trei ies pe uşa băcăniei. Apoi întorcându-se spre tovarăşul ales dela început:

— Eu zic, frate Bumbuleţ, să mergem undeva, aşa la o fleică, ceva uşor, să n'o întindem, că ne ia lumea la ochi, — îl auzişi şi pe ăla...

— Tocmai mă gândeam şi eu: să mergem la o fleică 'n Cişmigiu ş'atâta tot. Nu că mi-e de gura lui Pripăşeanu, da' am ceva treabă acasă dup'amiazi.

In Cişmigiu, la birtul din dosul bufetului, era răcoare, şi un loc destul de retras şi singuratic; totuş, de astădată, când cei doi întârziaţi la aperitive intrară şi se îndreptară spre un chioşc mai la o parte, zăriră în fund alţi trei muşterii, doritori par'că de asemenea d'a se feri de ochii lumii.

— „Să ştii că nu se mai bolnăveşte birtaşul de urât", zise Chimiţoglu lui Bumbuleţ, repetând o glumă a lor de pe când ochiseră ei locul acesta singuratic şi retras. Dar în aceeaş clipă făcu ochii mari, apoi arătând spre chioşcul din fund isbucni într'un râs care făcu pe cei trei muşterii să se întoarcă.

— Tiii, voi eraţi! — îngână Bumbuleţ, recunoscând întâi pe Clipici, apoi pe Ibriceanu şi în sfârşit pe însuşi Pripăşeanu.

— Care va să zică slujba...-drujba? se rânji la ei Chimiţoglu apropiindu-se.

— Ia lasă-mă, nene, că m'a apucat o durere de cap de nu mai văd cu ochii, — se oţări Pripă-

şeanu, tot el de către pădure; — să vă fie ale dracului de aperitive!...

— Proaste aperitive, ţi-a tăiat pofta de... slujbă, — continuă Chimiţoglu ironia-i triumfătoare. Păi hai acu ş'o să-i tragem chiulu' în companie...

Până să vină rândul fleicii pentru care, chipurile, veniseră în Cişmigiu, amicii mai comandară nişte ouă cu zeamă, ciorbe, verze cu carne, — în sfârşit tot d'alea cari nu merg fără udătură.

— Şi ce oare merge fără ea, nene Bumbuleţ? întrebă Chimiţoglu începând să i se lege limba de pe la al cincilea pahar.

— Cine dracu ne puse să venim aici? scrâşni Pripăşeanu uitându-se chiorâş la el.

— Aşa-i, întări Ibriceanu pe acelaş glas, ăsta-i buclucaş; s'o ştergem mai repede de p'aici.

Clipici nu-i auzea, dar pricepea despre ce era vorba şi le făcu cu ochiu' a înţelegere.

La fleică îi dădură zor, şi pe când Chimiţoglu se lupta din răsputeri să pună de acord vârtoşenia bucăţii de *curea* cu ascuţişul tocit al cuţitului, o sbughiră câte unul, plătind înăuntru, la bufet.

— Adică ei crede că eu sunt prost, — pufni Chimiţoglu după ce reuşi să scape de înecul cu ultima dumicătură de *curea*; — da' putea să plătească şi aici, că nu-i ţineam. Adio şi n'am cuvinte, vorba turcului!

— Adio şi... vorba turcului! — îngână şi Bumbuleţ, care era acum la al zecelea miş-maş. Şi unde mai mergem de aici?...

— Da' par'că era vorba că ai ceva treabă p'acasă dup'amiazi, — riscă cellalt, cam cu teamă să nu se prindă vorba.

— Am eu, am, — da' las' o acuma; o mai amân.

Chimiţoglu răsuflă uşurat.

— Aşa-mi plac mie oamenii, da' nu ca ipocritu ăla de Pripăşeanu; 'ice că-i *vegetalian*, şi bate cârciumile mai abitir ca...

— ...Tine, împlini Bumbuleţ.

— Şi ca tine, — supraîmplini Chimiţoglu.

Iar în clipa următoare se pomeniră unul în braţele altuia.

— Să mai vie o baterie!

*

Se aprinseseră lămpile cam de multişor, când însfârşit Chimiţoglu dete răspuns la întrebarea lui Bumbuleţ:

— „'Ceai că unde mai mergem de-aici? Păi unde să mergem? La „Leul şi cârnatu'"; mie-mi plac, mă 'nţelegi, locurile retrase. Să nu mă 'ntâlnesc cu lume multă; să mă adăpostesc acolo într'un boschet şi să-mi văd de păhărelu' meu... Dacă se 'ntâmplă şi ceva lăutari, atât mai bine. Ei cântă, tu stai acolo, nu te ştie nimenea, petreci, care va să zică, *incognito*. Cine ce are...

— Ia mai las-o nene, — îi tăiă vorba Bumbuleţ scoţând să plătească: — tu când te porneşti...

— Iacă, nu mai zic nimic.

Şi iar s'au împăcat prietenii.

La „Leul şi cârnatul“ tămbălău, nu glumă. Dela intrarea în grădin', Bumbuleţ se luă cu mâinile de urechi; îl asurzea un *chitarist* dela un boschet din dreapta.

Chimiţoglu aruncă şi el ochii în partea aceea, — şi iar se prinse cu mâinile de burtă. Cui cânta *chitaristul*? Lui Ibriceanu, lui Clipici, lui Pripăşeanu.

— Bine mă, ăştia o să zică că ne ţinem după ei, — mormăi Bumbuleţ îmbufnat Dar Chimiţoglu era acum în toane bune: „Las' să zică ei! Dacă ne-a fost scris s'o lungim tot în companie“... Şi oprindu-se din râs: Avem cel puţin lăutari pe gratis!

De unde! că de-aci s'a pornit dihonia. Chimiţoglu ţinea una şi bună că lui să-i cânte lăutarii ceva naţional, — de pildă:

Iubeşte-mă, lele dragă
Până mi-e cămaşa neagră,
Că dacă m'oi primeni,
Multe mândre m'or iubi...

Şi când chitaristul îi făcea pe voie, apăsa şi el refrenul, dând din cap în cadenţă:

Şapte fete dintr'un sat
Ş'o nevastă cu bărbat...

Dar Pripăşeanu nu voia să ştie d'astea. Lui îi ardea de ceva modern, — ori clasic, — străin ori-

cum, da' numai naţional nu, că asta e muzică barbară, primitivă... Şi dă-i cu repertoriul dela „Pisici", „Castelul de flori", — ad'o p'în „Cavaleria Rusticana", treci prin romanţele la modă acu zece ani: „Si tu m'aimais..."

— Mă! dacă mai cântaţi de astea, eu mă duc! — se ridică odată dela locul lui Chimiţoglu. Şi cum nimenea nu-l ia în seamă, şi chitaristul continuă şi el imperturbabil:

Mais tu ne m'aimes pas,
Mais tu...

Odată se ridică şi cu paşi maestoşi se îndreaptă spre eşire.

— Bine că scăparăm! — îşi face cruce Pripăşeanu. Când deodată Chimiţoglu reapare la intrarea boschetului:

— Aşa?... Şi zi mă lăsaţi să plec? Nu mă chiamă nici unul? Nu mă opriţi? Nici tu, măi frate Bumbuleţ?... Fir'aţi ai diacului, credeaţi c'o să scăpaţi de mine, ai? Ei, iacă, să ştiţi, tocmai d'aia, nu mă duc! Zi mă:

Dela tine nu mă duc...

Dar Bumbuleţ, care a aruncat o privire în urma lui Chimiţoglu cum se'ntorcea la boschet, a îngălbenit odată, — şi în acelaş timp Clipici a şoptit speriat:

— Madam Bumbuleţ!

Tovarăşul se strecoară afară, şi mai puternice decât strigătul final al chitaristului

Non, non, je sais bien que
tu ne m'aimes pas... .

răsună două palme vajnice în tăcerea... adică în sgomotul nopţii.

Atunci Chimiţoglu, răsturnându-se în jeţul de lemn pe care se reinstalase, uită orice duşmănie împotriva ipocritului de Pripăşeanu, şi bătându-l pe umăr, îi zâmbi ca unui tovarăş ce-şi punea în gând să-l aibă de-acuma la ciorba de burtă:

— Aha! asta era treaba de zicea Bumbuleţ c'o are dup'amiazi acasă... N'a prea avut inspiraţie, de-a amânat-o prea mult, săracu...

Pentru ce să te laşi de tutun

Titlul acestei neînsemnătoare cronici, mi-a pricinuit totuşi oarecare bătaie de cap. După ce m'am oprit asupra lui, mi-a trecut adică prin gând că poate acest articol va încăpea pe mâna unui domn culegător tipograf partizan al fumatului, care se va apuca să trântească un semn de întrebare în urma frazei, în intenţia autorului afirmative, care stă în fruntea acestor rânduri: „Pentru ce să te laşi de tutun?“ adică: pen'ce, dom'le? — sau: la ce?

Astfel acest titlu ar ajunge să însemneze tocmai contrariul cuprinsului, a temei adică, „ce ne-am propus a trata în acest mic studiu“.

Spre a evita o astfel de confuziune, aş fi putut să-i zic: „Cauzele pentru cari părăsirea relei deprinderi a fumatului e recomandabilă tinerilor şi bătrânilor de ambele sexe.“ Rog însă pe cititor să nu mai întrebe de ce n'am ales un asemenea titlu, mult mai clar ce e drept şi înlăturând orice echivoc, — ci să se întrebe pe el însuşi, dacă citeşte

vr'odată articolele de ziar cu astfel de titluri..... ştiinţifice, sau se mulţămeşte să-şi alunece ochii peste ele?

Va să zică, era de ales aci între două primejdii, şi bineînţeles că am ales-o pe cea susceptibilă de a-mi răni mai puţin vanitatea mea de scriitor.

Acuma, ştiu eu bine că mai este una, şi anume: că cititorul o să-şi zică: Apoi lasă-mă, că ştiu eu bine ce-o să-mi îndrugi aicea; o să-mi spui că trebue să mă las de tutun fiindcă fumatul e vătămător sănătăţii, după cum am auzit aceasta din gura tuturor doctorilor pe cari i-am consultat pentru orişice fel de boală sau indispoziţie, şi mai ales din a acelora cari sunt ei înşişi fumători pasionaţi, — lucru firesc, căci aceştia au mai multă experienţă în materie. O să-mi faci calculul conţinutului de nicotină într'un kilogram de tutun şi o să-mi arăţi în centigrame cantitatea de astfel de otravă în stare de a ucide un cal sau un bou (animale dela cari omul ar putea să ia pildă şi în această privinţă, căci ele nu fumează) — însfârşit o să-mi amănunţeşti simptomele intoxicărei, acute şi cronice, cu nicotină, ş'aşa mai departe, — tot lucruri pe cari oricând le pot găsi, dacă vreau, în orişicare „lexicon de conversaţie", la litera T sau N.

Ei bine, nu.

Argumentele pe cari voiu să le aduc eu, nu sunt nici decum de această natură, şi cu atât mai puţin nu, cu cât ştiu, şi din experienţele altora şi din a mea proprie, cum că consideraţiile de igienă n'au

convins încă pe nici un fumător, în chip statornic, să se lase de tutun, adică şi de tutunul lui propriu şi de al altora.

Atuncea o să ziceţi poate iar: ştiu, vrei dar să ne vorbeşti despre risipa de bani ce se face cu fumatul: atâtea miliarde de lei cari se prefac în fiecare an, pe tot globul, în fum. O să adaogi consideraţia rarităţii şi deci a scumpetei acestei buruieni în vremea aceasta de după războiul mondial, şi de aci...

Nu; n'am să fac nici acest lucru, căci ştiu şi eu că firea omului aşa este, ca să alerge cu atât mai mult după obiectele de consumaţie cele mai inutile, cu cât ele devin mai rare şi mai scumpe, şi că nici odată nu s'a fumat mai cu furie, ca de când începuse să lipsească tutunul. Acest paradox las să-l mediteze cititorul, căci mi-e de grabă să trec la subiectul meu.

*

Aşa dar, să procedez în chipul cel mai didactic, prin exemple.

Dumneavoastră cu toţii luaţi tramvaiul ca să vă întoarceţi acasă la ora meselor, — nu pot să mă îndoiesc despre aceasta, căci de aceea eu nu găsesc loc nici odată în acel democratic vehicul, — şi pentru ca să nu-l scăpaţi, vă aşezaţi de obicei la aperitiv de preferinţă la o prăvălie, restaurant, băcănie, din apropierea unei staţii, de unde îl puteţi vedea venind (tramvaiul). Ei bine, veţi fi ob-

servat că, mai în totdeauna, aşteptând, vă scoateţi tabacherea şi începeţi să vă răsuciţi o ţigară, just în momentul când tramvaiul trece, şi nu-l mai puteţi sosi la staţie; îl scăpaţi. Aceasta vă nevoieşte să mai cereţi un rând, şi apoi vine rândul altei ţigări, care vă joacă aceeaşi festă. Iată una din urmările funeste ale viţiului fumatului.

Presupunând că obişnuiţi ţigarete făcute gata, şi vă urcaţi fumând în tramvai, preocuparea de scuturarea cenuşii fără inconvenient pentru propria d-voastră haină şi pentru cele ale deaproapelui (şi nu e unul, ci sunt legiune) vă face să nu daţi destulă atenţiune siguranţei buzunarelor d-voastră, de unde iarăş pot să rezulte neplăceri datorite în definitiv tot numai patimei d-voastră pentru fumat.

Mie mi s'a întâmplat cazul următor: Ca tot românul care n'are, sau nu mai are, slujbă, m'am gândlt, fireşte, să solicit una. Am nimerit în anticamera unui ilustru personaj care, cu o rară indulgenţă pentru slăbiciunile omeneşti, nu interzice accesoriul răbdării, solicitatorilor ce-şi aşteaptă rândul. După vr'o două ore de aşteptare vine şi rândul meu, — dar tocmai în acel moment aprinsesem o ţigară de lux de dinaintea războiului, pe care mi-o oferise un prieten dela Regie. Imi zic: e păcat de aşa raritate, şi ştiţi că o ţigară aprinsă nu trebue s'o stingi ca s'o aprinzi pe urmă iar, căci nu mai are nici un haz. Cedez deci rândul meu solicitatorului ce venea în urma mea, ca să-mi savurez în tihnă comoara de ţigară. Ei bine, ce

credeţi? Solicitatorul căruia îi cedasem locul, şi care nu fuma, mizerabilul, venise tocmai pentru aceeaşi slujbă pe care pusesem ochii eu, — şi mi-a suflat-o. O! — „Regret foarte mult, îmi răspunse ilustrul personaj, când îi expusei scopul vizitei mele inopinante, — dar tocmai adiniaori am promis această slujbă... Fii sigur însă că la cea dintâi vacanţă...“ Ei da, asigurările astea le cunoaşte fiecare dintre dumneavoastră. Blestemată patimă a fumatului!

Ca să-mi mai uit necazul, iau o gazetă şi la „faptele diverse“, lectura d-voastră preferată, citesc cazul următor: — „Un vânător (de Duminică probabil) iese la pădure cu doi gonaci, şi îi prevesteşte ca la unsemnal convenit să se ferească din zona primejduită. La numitul semnal, unul din gonaci se şi grăbeşte să o şteargă, dar celalt, un fumător incorigibil, se mai opreşte un moment ca să-şi facă o ţigară. Momentul i-a fost fatal, căci descărcătura puştii vânătorului a luat o direcţiune, ca să zicem aşa, opusă, şi cu un rezultat cât se poate de usturător pentru imprudentul viţios.

Iată şi aci viţiul pedepsit şi virtutea recompensată. Ba aci cazul a fost şi mai complicat, căci din cauza viţiosului a suferit şi un inocent, — acesta a fost vânătorul, care — nedreptatea legilor omeneşti! — a fost nevoit să eclereze o simţitoare despăgubire pentru părţile deteriorate ale victimei... patimei fumatului...

. . . . . .

Pentru deplina convingere a cititorilor cari au binevoit să mă urmăriască, aş mai avea de citat încă o sumedenie de astfel de exemple, menite a inspira orişicui oroarea de acest funest viţiú — cum vedeţi cu cât drept cuvânt l-am numit. Dar sunt silit să mă opresc, căci bag de seamă că mi s'a isprăvit tutunul, şi trebue să alerg la tutungerie ca să-mi reînoiesc provizia.

Pentru ce să te laşi de alcool

Iată o problemă ceva mai grea decât acea pe care am atacat'o cu câteva pagini mai nainte sub titlul: „Pentru ce să te laşi de tutun". Intr'adevăr, dacă pentru tutun, adică împotriva tutunului, ar putea să vină să tragă în cumpănă şi consideraţia că omenirea, cel puţin în vechiul continent, a putut trăi nenumărate secole şi fără de buruiana dracului (să nu se confunde, Doamne fereşte! cu buruiana lui Drake), pe care n'o cunoaştem în Europa decât de vre-o 400 de ani şi ceva, — dar în ce priveşte băutura, originea ei se pierde în noaptea timpurilor, şi chiar legenda, ce atribuie lui Noie descoperirea viţei de vie, e considerată ca eronată de către ştiinţă, care posedă dovezi sigure despre existenţa şi folosirea băuturilor capitoase cu mult înainte de epoca dela care toate cronologiile, începând cu Septuaginta şi sfârşind cu Calvisius sau cu cronologia evreiască, socotesc chiar facerea lumii.

Se poate dar zice că băutura e un viţiu nease-

mănat mai inveterat în omenire decât fumatul, — şi se ştie că cu viţiile aşa stă treaba, că cu cât sunt mai inveterate, cu atât sunt mai greu de stârpit, deşi iarăşi, cu cât sunt mai de curând contractate, cu atât tind mai cu putere să se invetereze.

Am zis „băutura“ făr' a mai adăoga şi „alcoolică“, fiindcă aşa e vorba românului, — şi aceasta poate să fie o invederare mai mult, şi în ce ne priveşte în special pe noi românii, despre dificultatea ce este de a triumfa prin mijloacele propagandei, convingerii sau altele, în acest nobil şi moral propus, de a desvăţa lumea de băutură.

Sub „băutură“ pur şi simplu, românul arare ori sau mai nici odată nu înţelege băutura de apă; dimpotrivă, în toate locuţiunile sale: „s'a pus pe băutură“, „stă pe mâncare şi băutură“, „mâncarea e fudulie, băutura e ce e“, — şi atâtea nenumărate altele, băutura care va să zică prin excelenţă, poate să însemneze orice alt lichid potabil, afară de apă. „Apa-i pentru boi, vinu-i pentru noi“, zice aşişderea o veche vorbă românească, iar dacă e vorba de Noie, românul nu-l admiră şi nu-l proslăveşte pentru meşteşugul cu care şi-a înciocălat corabia adăpostitoare de toate dobitoacele neuitând nici pe om, cât pentru meritul ce, deşi pe nedrept, i se atribuie, de a fi descoperit via, prin ceea ce ar fi „născut veselia“, şi pentru care îi acordă distincţia cea mai înaltă, de care Maiestatea sa poporul nostru dispune, în totdeauna cu scutire

de orice taxe, aceea de a'l proclama, nu cavaler, baron, conte, marchiz sau prinţ, ci adevărat „pui de român“!

Toate acestea le-am înşirat aşa dar aci, pentru a invedera enorma greutate a rezolvării, la toate popoarele în genere şi în special la noi românii, a problemei pentru care atâţia Buni Templieri de pe toată suprafaţa globului depun o stăruinţă pe cât de laudabilă, pe atâta, vai! şi de zadarnică. Dar oare — ne întrebăm — nesuccesele patente ale acestor sforţări, au să ne lase pe noi, spectatori simpatizatori, ca să ne mărginim la constatarea cu regret a dificultăţilor formidabile cu cari aceşti inflexibili propagatori luptă, şi a iluzoriilor sau a efemerelor isbânde cu cari îşi întreţin zelul, — sau mai de grabă trebuie să ne îndemne, ca fiecare dintre noi, în cercul experienţelor şi reflexiunii noastre, să venim şi să căutăm a da o mână de ajutor acestei propagande, căreia cititorul a văzut, din rândurile de mai sus, că nu i-am precupeţit nici unul din calificativele cele mai laudative.

Hotărându-ne pentru a doua alternativă, venim deci să oferim modesta noastră contribuţiune la merituosul şir al invederărilor cari ne arată alcoolismul ca pe un perfid dar vajnic şi neîndurat duşman al măruntaielor noastre, al ficatului, plămânilor, inimei, rărunchilor, creerului individului şi al întreg complexului organic al progeniturii sale (vezi tabelele antialcoolice). Adică vrem să zicem

o contribuţie, în alt sens. Căci dacă numai un perfect tâmpit sau un zănatic disperat ar putea fi în stare ca de bunăvoia lui, fără nici „un concurs fatal de împrejurări", între cari ar putea intra bunăoară subalimentaţia cronică de care sufere o parte a populaţiei blagoslovitului nostru pământ, să-şi maltrateze organismul cu otrăvuri şi cu poşirci abominabile, — noi suntem cu aceia cari merg mai departe şi proscriu orice închinare cu paharul, cu plosca sau cu ţoiul, orice mic chef sau ziafet, cu o licoare oricât de „generoasă", şi nu se închină decât în faţa Sfintei Filoxera şi a Sfintei Peronospora.

Vrem adică să alăturăm la tabela înfricoşătoare a ravagiilor pe cari alcoolismul poate să le provoace în organismul omenesc, o mică schiţare, deocamdată, a primejdiilor aşa zicând sociale, la cari se expune nedispreţuirea unui pahar, fie chiar şi numai din când în când, cu prilejuri cari ţi se ofer, sau pe cari chiar tu, în câte-o pornire de exuberanţă vrednică de osândit, le provoci uneori.

Veţi fi observat că nimica din ceea ce „gura lumii" aruncă în spinarea victimelor de cari e întotdeauna avidă, nu prinde mai uşor decât categorisirea de băutor, beţiv, alcoolic, — şi că, la noi cel puţin, nimica nu se încearcă mai cu stăruinţă pentru deprecierea socială a cuiva, decât aruncarea asupra lui a unui asemenea oprobriu. Poţi avea toate viţiile din lume, poţi să fii mincinos, viclean, viţios-sexual, escroc, orice, — nimica nu te coboară

în ochii lumii ca reputaţia—fie sau nu meritată—de băutor. — „Bun băiat, excelent băiat, talentat băiat, — păcat că bea"... Astfel de şoapte auziţ oricând, şi mediocritatea nebăutoare, sau şi numai ipocrită, n'are o altă armă mai de efect pentru a înlătura concurenţa şi a se impune ca indispensabilă. Triumful mediocrităţilor fiind însă cea mai mare pacoste ce poate cădea pe capul unei societăţi omeneşti, iată dar pentru ce, nu numai din punct de vedere individual al tău, dar şi din acela al interesului obştesc, ţi se recomandă şi ţi se impune, ca să nu bei niciodată... când pot să te mai vadă şi alţii.

Din viaţa de toate zilele, mai poţi învăţa şi altele. De pildă: Intâlneşti un prieten *tapeur* care vrea cu orice chip să te convingă să-i împrumuţi un pol. Refuzi cu energie, ştiind dintr'o veche experienţă ce înţeles poate avea, în acest caz, cuvântul „împrumut". Dar vă opriţi la un aperitiv, alcoolul te înduioşează, te anesteziază şi nu numai că laşi să ţi se extragă polul fără durere, ci mai plăteşti şi consumaţia amicului.

Dar anecdota aceea n'o ştiţi? In faţa ofiţerului stării civile se prezintă o damă cam... între două vârste, şi între două frumuseţi, la braţ cu viitorul cam... nesigur pe picioare.

— Cum? — se indignează magistratul — mi-l aduceţi aici în starea aceasta?

— Ce să fac, domnule ofiţer — răspunde „viitoarea" —; când e treaz, nu vrea să vină...

Iată dar la câte şi ce fel de neplăceri, şi chiar primejdii, vă expune uzul, şi abuzul chiar întâmplător, de alcool. Dacă spaţiul mi-ar îngădui, aşi mai putea să înşir multe exemple de acestea, în cari băutura joacă un rol atât de nefast şi nişte feste atât de deplorabile acelora cari n'au energia necesară d'a renunţa la acest dar perfid cu care natura a îmbiat slăbiciunile omului. Dar sunt sigur că cititorul îşi va reaminti şi el destule, — şi mai sper că va închina un pahar în sănătatea celui ce i-a atras atenţia asupra lor.

Pe toate feţele

Despre statistică s'a spus, că se poate dovedi cu ea orice: numai să ştii cum s'o învîrteşti, cum să operezi cu cifrele,— şi afacerea e aranjată. Unii au spus şi despre canoanele bisericeşti ce ar prezinta aceeaşi elasticitate, uneori comodă dar alteori pricinuitoare de mari dispute şi vrajbe; ai putea să dovedeşti adică, cu citate din ele, despre orice reformă că e canonică, sau anticanonică,— şi despre orice înalt slujitor al bisericii că face să fie caterisit cu răii, sau vrednic este să fie categorisit între sfinţi.

Acestea vor fi sau nu vor fi aşa, nu e de competenţa noastră să ne amestecăm. Dar nu credem că ar putea să fie ceva mai variabil ca învârtire în toate chipurile, decât acel rezultat al experienţei, al „înţelepciunii popoarelor", care sunt proverbele, locuţiunile, zicătorile, pildele şi cum se mai numesc.

Oricine poate să găsească, în acea comoară de citate, câte unul pentru felul său de a vedea, ori-

care ar fi felul acela. Nu e nimic ce nu poţi să justifici cu un proverb, cu o zicătoare, cu o pildă, din câte lucruri poţi să săvârşeşti pe lumea asta, din câte atitudini poţi să iei faţă de viaţă şi faţă de oameni, din orice linie de purtare ţi-ai alege, fie îndeobşte, fie în împrejurări anumite.

Aşa, de pildă, s'o iau chiar de aci de unde ajunseiu. Dacă aş mai lungi introducerea aceasta, aş putea să zic: s'o luăm încet fiindcă „graba strică treaba"; dar dacă prefer s'o scurtez, găsesc şi atunci un proverb cu care să mă justific: „vorbă multă, sărăcie".

— „Ce poţi face astăzi, nu lăsa pe mâne", îmi zice îndemnul d'a continua şi d'a sfârşi cronica aceasta. Dar dacă n'aş avea destul chef de lucru, aş putea să ripostez: stai frate, că „cu încetul se face oţetul..." Atâta numai, că n'aş vrea să iasă cronica prea acră.

Iţi place, sau nu-ţi place, cum începe un lucru, îţi zici, încântat, sau deziluzionat: „ziua se cunoaşte de dimineaţă"; dar dacă s'a întâmplat să te înşeli în apreciarea d-tale, găseşti ş'atunci scăparea: „să nu judeci ziua, până n'a apus soarele".

Mai ales pe vreme de campanie electorală are trecere multă zicătoarea: „vorba dulce, mult aduce"; asta e când aduce cu adevărat ceva; dar dacă se întâmplă s'o sfecleşti, atunci are şi adversarul cu ce să-ţi riposteze: „toată paserea pe limba ei piere!"

„Tăcerea e de aur", — o fi şi asta ceva; dar: „până nu ţipă copilul, mă-sa nu-i dă să sugă".

— „Calul de dar nu se caută în dinţi", — nu; dar troienii tot ar fi făcut bine să examineze ceva mai de aproape faimosul cal de lemn înainte de a sparge zidurile ca să-l aducă în cetate; căci: „mă tem de greci şi când aduc daruri", a spus marele preot al Troei Laocoon; — spre nenorocirea lor, troienii au ascultat de prima din aceste două zicători, probabil fiindcă Virgil n'o născocise încă pe a doua.

Indemnul la filantropie se coprinde în zicători ca: „Nici un bine nu e pierdut", — „nici o faptă fără răsplată..." Dar răii neastâmpăraţi au născocit şi ei: „fă bine şi aşteaptă rău",—„pe cine nu-l laşi să moară, nu te lasă să trăieşti..." Aşa că, ori de te lasă inima, ori de nu te lasă, să faci binele, în comoara înţelepciunii popoarelor justificarea ţi-o găseşti deopotrivă.

— „Picătură cu picătură se face lacul", zice avarul strângându-şi bănişorii pe fundul lăzii; „să aduni la tinereţe ca să ai la bătrâneţe", să fii cruţător căci „dacă dai, n'ai..." — Dar risipitorul: — „c'un rac, tot sărac", — „odată trăeşte omul!" — „ce-am avut şi ce-am pierdut!..."

Laşul îşi justifică atitudinea prudentă în toate împrejurările, zicând: „Capul plecat sabia nu-l taie", — şi: „decât leu mort, mai bine măgar viu". — Dar inimosul, mândru şi îndrăzneţ, are şi el citatul lui: „Decât un an cioară, mai bine o zi şoim!"

— „Unde-i unul nu-i putere", — zice acela care încercând un lucru nu-i merge şi ar dori ajutorul deaproapelui. Dacă însă se întâmplă să nu iasă afacerea după dorinţă, hop cealaltă zicală: „Unde-s multe moaşe, rămâne copilul cu buricul netăiat".

— „Piatra care se rostogoleşte nu prinde muşchiu", pildueşte omul aşezat neastâmpăratului: dar şi acesta e numai decât gata cu riposta: — „Fierul care stă pe loc, rugineşte".

— „Ce-i în mână nu-i minciună", — şi „nu da vrabia din mână pentru cioara din par", — căci „mai bine azi un ou decât mâine un bou", — zic toţi cei chibzuiţi, prudenţi şi circumspecţi. — Dar când le abate s'o mai ia şi pe coarda cealaltă, găsesc ş'acolo zicătoarea: „cine nu îndrăzneşte nimic, nu dobândeşte nimic..."

— „Obraznicul mănâncă praznicul!" — „Norocul e al celor îndrăzneţi!" — Da, aşa este; dar dacă se întâmplă s'o păţeşti, atunci cine e de vină că nu ţi-ai adus aminte cum tot înţelepciunea popoarelor spune: „tot ce faci, fă cu socoteală şi gândeşte-te la sfârşit", căci „cine sare multe garduri, mai nimereşte şi în câte-un par..."

— „Ori Stan, ori căpitan", — se avântă câte unul; altul însă, care preferă s'o ia mai domol, se gândeşte la sfatul: „ţine calea de mijloc..."

Dela părinţi la copii se pot întâmpla trei lucruri: sau să fie şi copiii tot la fel, sau să întreacă, într'o destoinicie sau alta, într'o ştrengărie sau alta, pe părinţii lor, sau însfârşit să însemneze o decă-

dere a speţei sau a spiţei, o degenerare, o corcire. Toate trei cazurile înţelepciunea popoarelor le-a prevăzut în pravila ei. Dacă se întâmplă cazul dintâiu, zice: „aschia nu sare departe de trunchiu"; —dacă se întămplă al doilea: „capra sare masa, iada sare casa"; — dacă se întâmplă al treilea: „Ce folos că tat'său a fost Domn, dacă el nu e om!..." Astfel, n'ai cum s'o prinzi cu minciuna, comoara aceasta de pilduiri. întâmple-se orice s'ar întâmpla.

Până eşti tânăr, zici: „Omul dacă îmbătrâneşte..." Iar dac'ai îmbătrânit tu însuţi, îţi aduci aminte de vorba: „Cinsteşte pe bătrâni, căci poţi fi şi tu bătrân..." şi zici: „Dacă n'ai un bătrân în casă, să ţi-l cumperi."

Rătăcitorul prin lumea aceasta citează zicătoarea: „Acolo mi-e patria, unde mi-e bine". Dar patriotul zice: „Acolo mi-e bine unde mi-e patria", căci „fie pâinea cât de rea, tot mai bine 'n ţara mea".

Democratul zice: „Opinca-i talpa ţării" şi „Peştele dela cap se strică"; — dar conservatorul: „unde nu-i cap, vai de picioare", şi „nu clădi casa ta pe nisip".

Intâlneşti pe unul şi zici, şi crezi: „Cum e turcul şi pistolul..." Mai apoi însă, dacă te-ai înşelat, îţi ceri iertare: „Aparenţele înşală". — „Haina face pe om", ai zis întâi, — dar apoi ţi-ai adus aminte că: „nu haina face pe călugăr", — şi desigur acea-

stă zicătoare nu s'a născocit anume numai pentru călugări.

Dar să mai lăsăm şi altora să continue cu pilduirile acestea. Noi să sfârşim cu anecdota care credem că arată, mai bine ca orice, cu câtă grijă trebuie să ţinem seama de faptul că nu toată lumea se conduce după unele şi aceleaşi... proverbe:

— Un ovreiu trece pe stradă; dintr'o curte, un câine se repede la el cu lătrături furioase. Ovreiul ţuşti pe trotuarul din faţă. Acolo, un trecător îl întâmpină: — Ce te sperii, fricosule? Nu ştii tu proverbul: „Cânele care latră, nu muşcă?“ — La care ovreiul, cu o mult adâncă filosofie, i-a răspuns: „Ba iu ştiu pruverb; da' nu ştiu dacă ştie şi chine“.

Schimbările de nume

Ceea ce francezul numeşte *une scie* (fierăstrău), ajunsese pentru noi vr'o câţiva într'o vreme, tachinarea colegului nostru Ion Popescu, cu numeroasele şi zilnicele întâlniri ale acestui nume la cele mai variate rubrici ale gazetelor, şi chiar ale gazetei la care scriam împreună: — Măi Popescule, de ce drăcii te-ai apucat iară? Auzi că te-a prins omul la coteţul cu găini şi te-a dat pe mâna sergentului... A, Popescule, se fac astfel de lucruri? Uite că te-au dat afară dela percepţie pentru delapidare de bani publici... Şi cu toate astea, iată-te numit judecător de pace la Călmăţui! — Bravo Popescule, felicitările noastre, dar nu ştiam când te-ai dedat la cultura viţei... Iată-te decorat cu „Meritul viticol" clasa a III-a... Bine, bine, înţeleg să cultivi viţa, dar ce cauţi în viile Domnului? Uite că te-au găsit pe stradă în stare de ebrietate manifestă şi te-au

condus la secţia respectivă... Un om onorabil ca tine, despre care spune dincoace că ai fost cooptat în consiliul de administraţie al băncii „Camăta poporului!“ — Dar ce e cumulul ista nene? Te-au pus şi în consiliul Casei meseriilor? — Şi şef de birou în aceaşi administraţie? — Şi inspector clasa III-a? — Şi medic clasa I-a?... — In loc să te întoarcă la ocnă, de unde abia fugişi în ziua de Joi ale curentei orele 1 ante meridiane?...

Bine înţeles că toate aceste cinsturi sau ocări se adresau celor mai diferite persoane, cari totuşi aveau ceva comun între ele şi cu prietenul şi colegul nostru: numele de Ion Popescu.

Mi-am adus aminte de acest lucru citind în ziarul de deunăzi o informaţie cam aşa: „Suntem rugaţi să atragem luarea aminte a celor în drept asupra faptului că intendentul spitalului din U., d. Ion Popescu, se poartă în mod nepermis cu bolnavii cari vin în contact cu d-sa“... Dacă ar mai fi continuat *fierăstrăul*, ar fi fost să-i zic lui Popescu: — Numai intendent de spital nu fuseşi până acuma... Adică ce-ar fi să dai o desminţire în gazetă, precum că Ion Popescu, intendent de spital nu este acelaş şi nu trebuie să se confunde cu... Dar, în acest caz, câte coloane de ziar ar trebui să fie pline zilnic cu astfel de desminţiri?!

Din când în când totuşi dăm peste câte una, de

pildă (nu cităm decât texte autentice): „D. avocat Ion Popescu din Capitală ne roagă să arătăm că avocatul Ion Popescu, care a fost implicat în fraudele cu bonurile de rechiziţie dela Bacău, e altul decât persoana d-sale şi că asemănarea de nume e numai o simplă coincidenţă..“ Pe calea unor astfel de rectificări însă, oare unde am ajunge?— „D. Ion Popescu din Capitală, strada Sapienţei, ne roagă să arătăm că d-sa nu este una şi aceeaşi persoană cu d. Ion Popescu din strada Prudenţei, care...“ — „D. Ion Popescu din strada Prudenţei No. 13 ne roagă să facem cunoscut că nu este identic cu d. Ion Popescu din aceeaşi stradă No. 31, despre care...“ — „D. Ion Popescu dela No. 31 etagiul I ne atrage atenţia că d-sa şi d. Ion Popescu dela acelaş număr etajul al III-lea sunt două persoane deosebite...“ — „D. Ion Popescu...

O simplă coincidenţă, desigur însă şi mai curioasă decât toate acestea este şi aceea care rezultă din ceastalaltă informaţie, pe care o culegem din chiar „Monitorul Oficial“ (ce e drept cu o mică dar neînsemnată modificare): — „D. Ion Popescu a fost numit impiegat auxiliar cl. II-a în serviciul exterior general al serviciului finanţelor (serviciul serviciului!) în locul d-lui Popescu demisionat...“ Popescu în locul lui Popescu! — Tot aşa, de-o pildă, dacă ar fi vorba de un proces al d-lui Ion Popescu împotriva d-lui Ion Popescu, — cine va câştiga acest proces? — Popescu, de sigur; şi

cine-l va pierde? — Popescu. Intr'un asemenea caz, nimic n'ar fi mai uşor pentru ori şi cine să facă pe somnambula extralucidă care prezice trecutul şi ghiceşte viitorul!

Cu toate acestea, lucru ciudat! Atâţia Popescu şi atâtea şi atât de felurite neplăceri din pricina acestor asemănări de nume, şi cu toate astea numai arare ori, extrem de arare ori, dăm în lungile pomelnice ale celor cari îşi cer schimbarea numelui prin ministerul de justiţie, peste câte un Popescu ce simte necesitatea de a se numi altfel; cei mai mulţi se vede că sunt totuşi mulţămiţi, poate unii şi mândri, de un nume care de altfel, chiar prin etimologia lui, se poate chema fără îndoială, în sine, cinstit.

Dintr'o listă, de vr'o sută de petiţii de schimbări de nume, cel puţin, abia dacă găsim *un* Popescu, şi nici acesta *Ion*, ci *Alexandru* Popescu, care „a făcut cerere pentru schimbarea numelui său patronimic de Popescu în acela de..." (nu importă). — In schimb însă, poate ca să nu se strice echilibrul Popeştilor, găsim numai decât o altă cerere în cuprinsul că — „D. Nicolae C. Vasile, domiciliat în comuna... a făcut cerere acestui minister pentru schimbarea numelui său patronimic în cel de... Popescu!" — iată un om care desigur nu urmăreşte originalitatea, nu caută să se deosibească, prin numele patronimic cel puţin, de comunul muritorilor...

Cine ştie ce i-o fi îndemnând pe alţii să ceară schimbări de nume, ce pot aminti şi ele pe Popescu numit în slujbă în locul lui Popescu? Cutare nu mai vrea să se numească Vasilescu, ci preferă Grigorescu, celuilalt nu-i place Petrescu, ci vrea mai bine Pavelescu..— Cel puţin, adăogarea unui *escu* în coada unui nume de botez, spre a-i da o înfăţişare mai... patronimică, poate fi mai explicabilă. Astfel, avem în lista care ne-a dat subiectul acestei cronici pe: D. Teodor I. Gheorghe care doreşte să se numească în viitor Teodor I. Georgescu; d. Matei Ion Ghiţă care cere să i se dea voie a se numi Matei I. Ghiţescu; sau pe d. Leonte G. Tănase, care vrea să fie cunoscut de acuma înainte sub numele mai cilibiu de L. G. Tănăsescu.

Dacă e vorba să-şi schimbe cineva numele, înţelegem în tot cazul să-şi aleagă unul mai puţin comun; de pildă, avem în lista noastră pe d. Constantin M. Niculescu, care-şi adaogă porecla de Sudiţi (pluralele acestea sunt de mai mult timp acuma la mare modă ca nume patronimice de împrumut) sau pe d. I. M. Vasilescu, care îşi ia pe de-asupra numele unui mare artist al nostru, spre a se numi... In sfârşit toate aceste schimbări şi adăogiri de nume sunt poate cele mai raţionale, şi mulţi ar face bine să imiteze exemplele de felul acela, care transformă un nume prea comun, echivalent cu un anonimat, într'unul care să-i deosibească

mai mult printre ceilalţi concetăţeni şi contimporani ai lor.

Nu înţelegem, oricum, unele tendinţe de-a dreptul contrare ce mai vedem manifestându-se. De exemplu: d. Nicolae Măriuţă nu e mulţămit cu numele acesta destul de drăguţ şi original, ci pretinde să se numească Nicolae Pavelescu! — D. Gheorghe Şandru crede că o să-i fie mai bine dacă o să-l cheme... cum credeţi? — Gheorghe Ionescu! Iată o francă şi adevărată cădere în anonimat... Insuşi un domn Traian Jianu, e nemulţămit cu acest nume celebru, istoric, şi i-ar conveni mai bine Traian.. Teodorescu!

Din contra, ceea ce înţelegem mai curând şi mai perfect decât orice, este când cineva caută să scape de un nume cu sunet sau înţeles urât, sau oricum jenant,—şi atunci chiar şi quasi-anonimatul e bine-înţeles preferabil. Când te chiamă Gheorghe Spirea Caracudovici, e de înţeles să ceri voie onor. minister să te poţi numi pe viitor fie şi numai Gheorghe Spirescu; sau când îţi zice Nicolae Salam, nu e de mirare să ceri să te cheme Nicolae Florescu (ceea ce ar reveni cam acolo că dacă te-ar chema Ion Cârnat, să ceri să ţi se zică Ion... Trandafir sau Ion Patrician). Tot atât de autentică e cererea d-lui Vasile Şchiopârlan de a se numi Vasile... Dumitrescu, precum şi aceea a d-lui Ion Brăgaru de a i se schimba numele în — (aceasta e într'adevăr culmea anonimatului): — Ion

Ionescu! Poate că pentru a nu fi bănuit după numele său patronimic, că ar fi cam de prin... cadrilater, d. Brăgaru şi-a ales numele cel mai românesc cu putinţă...

Schimbările de nume evreieşti sunt şi ele de mai multe feluri; ele nu însemnează în totdeauna o romanizare. Astfel, d. Haim Herşu Berensohn cere să i se zică de acuma Haim *Lupu* Berensohn; adică ce-şi schimbă Lupu aicea? Desigur numai numele patronimic nu. D. Iosub Haim Iosub nici măcar atâta: el pretinde să se cheme de astăzi înainte: Iosub Haim... Davidsohn! Iar d. Avram Isac preferă numele de Avram... Bercovici. La ceea ce n'am putea să zicem altceva decât: „De gustibus..."

Dar iată şi o dublă schimbare de nume cu care vom termina: „D. Eduard Birmănescu a făcut cerere pentru schimbarea numelui său patronimic de „Birmănescu" în cel de „Marinescu-Slatina" spre a se numi"... Aceasta ne aduce aminte de o anecdotă, de care evreii nu trebuie să se supere, căci e opera chiar a unui ironist evreu:

Un israelit se botează şi trece la religia protestantă; puţin dup'aceea îşi schimbă şi această confesiune şi devine catolic. Un fost coreligionar, mirat de atâta nestatornicie, îl întreabă ce să însemneze aceasta?... — Foarte simplu, îi răspunde cellalt. Tu ştii că dacă un israelit se botează şi-l întreabă cineva: „ce eşti?" iar el răspunde, depildă:

„catolic“, creştinul nu se lasă într'atâta, ci-l mai intreabă: — „Dar înainte de asta ce-ai fost?“ — Atunci acela trebuie să răspundă: „Israelit“ — „Care va să zică tot jidan“, o să şi audă. — Dar la mine e altfel: mă întreabă: „ce eşti?“ — răspund: „catolic“;— dar nainte de asta ce-ai fost?“ —„Protestant!“

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ "CAROL I" BUCUREŞTI

CUPRINSUL:

	Pagina
Lumea prin geam	3
Chipul şi oglinda	9
Ţiganul	14
Fîle albe	21
Cismarul şi criticul său	29
Critică	35
O societate necesară	42
Anticameră	49
„Permis liber"	55
Otel Bristol	62
Omul polificos	68
Cismarul din carte şi cel din colţ	75
Cariere greşite	84
Curaj civic	91
Pol jemanfişistul	97
N'are nici o importanţă	102
Oameni serviabili	111
Afacere bună	117
Mintea lui Pàlianoş	125
Duelnl lui Corcoduş	131
Păcăleală	138
Poker	143
Parale 'mprumut	151
Cassa de hârtie	157
Boaia lui Bumbuleţ	162
In vremea culesului	168
Călcâiul lui Ahile	174
O fleică 'n Cişmigiu	180
Pentru ce să te laşi de tutun	187
Pentru ce să te laşi de alcool	193
Pe toate feţele	199
Schimaările de nume	205

VOLUMUL ACESTA S'A TIPĂRIT IN ATELIERUL TIPOGRAFIEI „ROMÂNIA NOUĂ“ TH. I. VOINEA, CALEA GRIVIŢEI, 41, IN ANUL UNA MIE NOUĂ SUTE DOUĂZECI ŞI DOI, IN BUCUREŞTI.